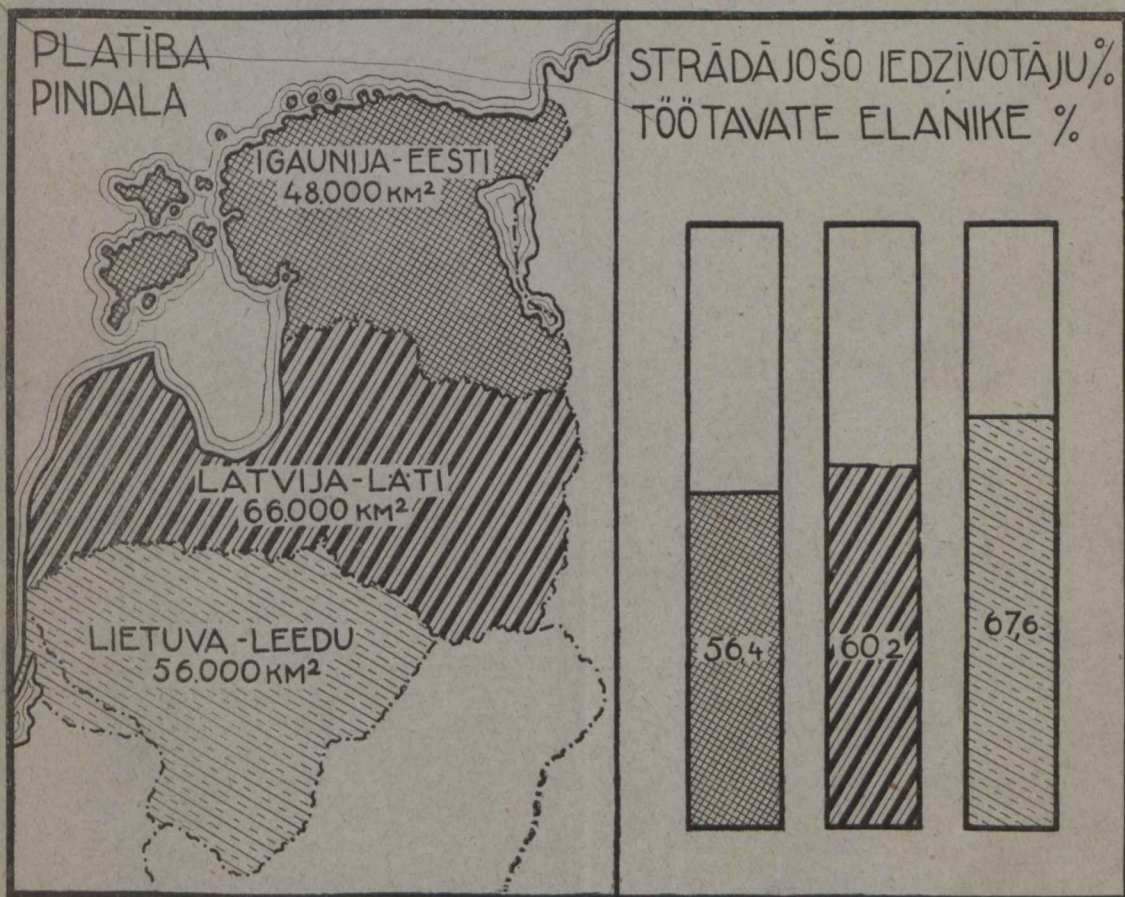


LATVIJAS - IGAUNIJAS BIEDRĪBAS

# MĒNEŠRAKSTS

LĀTI - EESTI ŪHINGU KUUKIRI



# N 4

1934. G. • 18. NOVEMBRIS • II. GADS  
LATVIJAS IGAUNIJAS BIEDRĪBAS IZDEVUMS

# LATVIJAS - IGAUNIJAS BIEDRĪBAS MĒNEŠRAKSTS LĀTI - EESTI ÜHINGU KUUKIRI

Nr. 4.

18. novembris.

2. gads.

Latvijas - Igaunijas biedrības mēnešraksts iznāk četras reizes gadā. Mēnešraksta gada abonements Latvijā, Igaunijā un Lietuvā Ls 3,60, citās zemēs Ls 4,50. Atsevišķa burtnīca maksā Ls 0,50. Redakcijas adrese: Rīgā, Kr. Barona ielā 7, dz. 4, tālef. 27826. Izdevniecības, ekspedīcijas, pasūtījumu un naudas pārvedumu adrese: Latvijas - Igaunijas b-bas mantzinim Fr. Lasmaņa kgam, Rīgā, Brīvības bulvārī 1; Fr. Lasmaņa tālef. 20551. Latvijas - Igaunijas biedrības adrese: Rīgā, Skolas ielā 13., dz. 2.

Lāti - Eesti ühingu kuukiri ilmub neli korda aastas. Kuukirja tellimishind aastas Lātiis, Eestis ja Leedus Ls 3,60, teistes maades Ls 4,50. Üksik vihk maksab Lātiis Ls 0,50. Toimetuse adress — Rīgā, Kr. Barona ielā. Nr. 7, dz. 4, tel; 27826. Vāljaandja, talituse, tellimiste ja rahasaadetiste adress: Lāti - Eesti ühingu laekahoidjale härra Fr. Lasman'ile, Rīgā, Brīvības bulv. 1; Fr. Lasman'i telef. 20551. Lāti - Eesti ühingu adress: Rīgā, Skolas ielā 13, dz. 2.



Piemineklis Latvija — Māte, Brāļu kapos, Rīgā

Mālestussammas Latvija — Emā, Vennastekalmistul, Riias

# Latvijas Ministru Prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa 18. novembra veltījums triju sabiedroto valstu draudzībai.

Lāti Ministerpresidendi Dr. K. Ulmanise 18. novembri  
puhul kolme liitriigi sôprusele pühendatud kirjutis.

Šogad mēs svinam savus neatkarības svētkus ar lielu pacilātību. 18. novembrī tauta atguva savu valsti, bet 15. maijā tauta atguva sevi pašu. Šogad savu neatkarību pirmo reizi piemin vienota latvju tauta. Cik vienkārši vārdi, bet cik nozīmīgi. Nekad nebeigsim tos atkārtot, iedomāties dziļāki viņu saturā, padarīt viņus par mūsu domu vadošo zvaigzni. Katram no mums ir tagad tiesība uz savu valsti, bet arī viņai, mūsu Latvijai, ir tiesība uz katru no mums. Tauta bija tik stipra, ka varēja apvienoties valstī, valsts būs tik stipra, ka saturēs, sargās un vedīs uz attīstības kalngaliem vienoto tautu.

Notikumī Latvijā iekļaujas lielā vēsturiskā procesā, kurā liecinieki mēs visi esam, un kas aptver visu pasauli, bet sevišķi dziļi to pārdzīvo Eiropa, pasaules kultūras šūpulīs, pasaules politisko un sociālo domu avots.

Varētu šķist, ka katrai valstij, kurā iesākušās idejiskas pārvērtības, ir tik daudz ko pārdzīvot un pārveidot savā iekšienē, ka tai neatliek daudz laika un vēribas pārādībām ārpus viņas robežām. Gluži pretējais ir taisnība. Tam divi iemesli: no vienas puses mēs smēlamies atziņas un morālisku atbalstu mūsu centieniem un darbiem no salīdzinājumiem un novērojumiem citās valstīs, kas pārdzīvo to pašu kā mēs; no otras puses, nacionālo spēku organizācija un koncentrācija rada jaunas metodes starptautiskā satiksmē, kur tagad atsevišķu valstu iniciatīvai un darbīgumam ir pateicīgāks lauks nekā agrāk. Katras valsts loma ir pieaugusi, jo kopš tā brīža, kad viņa ir vienots, disciplinēts, mērķtiecīgs spēks, kad viņa vairs nav iekšēji skaldīta un padota svešām ietekmēm, katram ar viņu jārēķinās kā ar nopietnu spēku.

Tādēļ mēs nedrīkstam sevi noslēgties,

Tānavu pūhitseme meie oma iseseisvuse päeva suure vaimustusega. 18. novembril sai rahvas oma riigi, kuid 15. mail rahvas leidis iseenese. Tānavu pūhitseb oma iseseisvuse saavutamist esimest korda **ühendatud** läti rahvas. Kui lihtsad sõnad, kuid kui tähendusrikkad. Iialgi meie ei jätta neid kordamast, süvenemast nende sisusse, tegemast neid oma mõtete juhtivaks täheks. Igalühel meist on praegu õigus oma riigi pääle, kuid ka temal, meie Latvijal, on õigus igauhe pääle meist. Rahvas oli nii tugev, et suutis ühineda riigiks, riik tahab olla niivõrd tugev, et kooshoida, kaitseda ja viia arengu tippudele ühendatud rahva.

Sündmused Lātis on üks osa selles ajaloolises protsessis, mille tunnistajaiks oleme meie kõik, ning mis sünnib kogu maailmas, kuid eriti sügavalt elab üle teda Euroopa, maailma kultuuri häll, maailma poliitiliste ja sotsiaalsete ideede allikas.

Võibolla näib, et igal riigil, milles on alanud ideelised muudatused, on niipalju üleelamisi ja ümbermuutmisi oma siseelus, et temal ei jää üle palju aega tähelpanna sündmuse välispool tema piire. See on hoopis vastupidiselt. Siin on kaks põhjust: üheltpoolt meie otsime tunnustusi ja moraalselt toetust meie püüetele ja tööle, võrreldes ja vaadeldes teiste riikide elu, mis on sarnane meie omale; teiselt poolt, rahvuslikkude jõudude organisatsioon ja kontsentratsioon loob uusi meetode rahvusvahelistes suhetes, kus praegu on üksikute riikide algatusele ja tegevusele tänulikud tööpõld kui varemalt. Iga riigi tähtsus on suurenenud juba sellest silmapilgust, kui ta on saanud ühendatud, distsiplineeritud, sihilikuks jõuks, kui ta ei ole enam sisemiselt killustatud ja võõra mõju all, siis igauks peab temaga arvestama kui tugeva jõuga.

nogrimt, lai arī cik pateicigos iekšējos uzdevumos vien, bet vērīgi jāraugas apkārt plašā tautu saimē, lai viņā iegūtu un paturētu pienācīgo vietu.

Un mūsu pirmais skats pāri mūsu valsts robežām krit uz mūsu kaimiņiem. Mēs nedrīkstam aizrauties no ilgām pēc draudzības ar lieliem un vareniem, bet tāliem biedriem tautu saimē. Mums jāstāv ar abām kājām uz zemes un jāzin, kāds stāvoklis mums no likteņa ierādīts. Mums skaidri jāapzinās, kur ir mūsu vieta uz geografiniskās kartes un kādos apstākļos šī vieta atrodas.

Pie mūsu stāvokļa daudzām labvēlīgām īpašībām pieder apstākļi, ka mēs ir ziemeļos ir dienvidos robežojam ar kaimiņiem, kuru dzīves interesēs ir identiskas mūsējām, ar kuriem mūs nebrīvības pagātnē vienoja kopējas ilgas pēc nacionālas patstāvības izaugot nacionālā kustībā un neatlaidīgā cīņā par savām tiesībām un nacionālo neatkarību. Plecu pie pleca mēs stāvējam brīvības cīņās un ar mūsu ziemeļkaimiņu, kas mums dažā labā brīdī bija izpalīdzīgs ieroču biedrs, mūs kopš vairāk kā desmit gadiem vieno savienības līgums. 18. novembrī mūsu sabiedrotā galvas pilsētā Tallinnā jau kopš gadiem blakus zili-melni-baltiem karogiem plivinās arī mūsu tautas goda simbols — Latvijas karogs, itkā rādīdams, ka mūsu savstarpējā draudzība nebeidzas uz robežas, bet sniedzas iekšā sabiedrotās zemes sirdī.

Un šogad pirmo reizi arī Lietavas galvas pilsētā redzēs ārēju zīmi tam, ka 1934. gads ir ienesis kautko jaunu, lielu un svarīgu Baltijas valstu dzīvē. 3. novembrī Rīgā stājies spēkā saprašanās un kopdarbības līgums starp Latviju, Igauniju un Lietuvu — latvju-igauņu savienība paplašināta ar jaunu domu biedri, kas turpmāk grib staigāt mūsu kopējos ceļus. Lai gan Lietava nav Igaunijas tiešais kaimiņš, tomēr ilggadēja sadarbība starp mums un Igauniju ir pietiekoša garantija tam, ka Lietavas ieviešana mūsu kopdarbībā tiks novērtēta no igauņu tautas ar to pašu sirsnību, ar kuru mēs apsvēcam mūsu asinsradnieciskās un kai-

Sellepārast meie ei tohi sulguda enesesse, vajuda ainult oma siseülesannettesse, kui tänul'kud nad ka ei oleks, vaid peame tähelpanelikult ümber vaatama suures rahvaste peres, et saavutada ja alalhoida säääl väärilist kohta.

Ning esimene meie vaade langeb üle meie maa piiride meie naabritele. Meie ei tohi vaimustuda igatsusest suurte ja tugevate riikide sõpruse järel, need sõbrad seisavad meist vaga kaugel. Meie peame seisma mõlema jalaga maapinnal ja peame teadma, milline seisukord meile on saatuselt näidatud. Meie peame selgesti teadma, kus on meie koht geograafilisel kaardil ning milliseis oludes see koht asub.

Meie seisukorra paljude häatahtlike omaduste juure kuulub ka see asjaolu, et meie nii põhjas kui lõunas oleme piirinaabrid rahvastega, kellede eluhuvid on identilised meie omadele ja kelledega meid ühendab vabaduseta minevikus ühine igatsus rahvusliku iseseisvuse järel, mis kasvab rahvuslikuks liikumiseks ja järeljätmatuks võitluseks oma õguste ja rahvusliku sõltumatuse saavutamiseks. Mees meie kõrval oleme seisnud vabadusvõitluses, ning meie põhjanaabriga, kes mõnelgi silmapugul oli meie avitaja relvakaaslane, ühendab meid kümne aasta eest sõlmitud liiduleping. Juba mitu aastat 18. novembril lehvib meie liitlase päälinnas Tallinnas sini-must-valgete lippude kõrval ka meie rahva ausümbol — Latvija lipp, nagu tõendades, et meie omavaheline sõprus ei lõpe piiril, vaid ulatub meie liitlase maa südamesse.

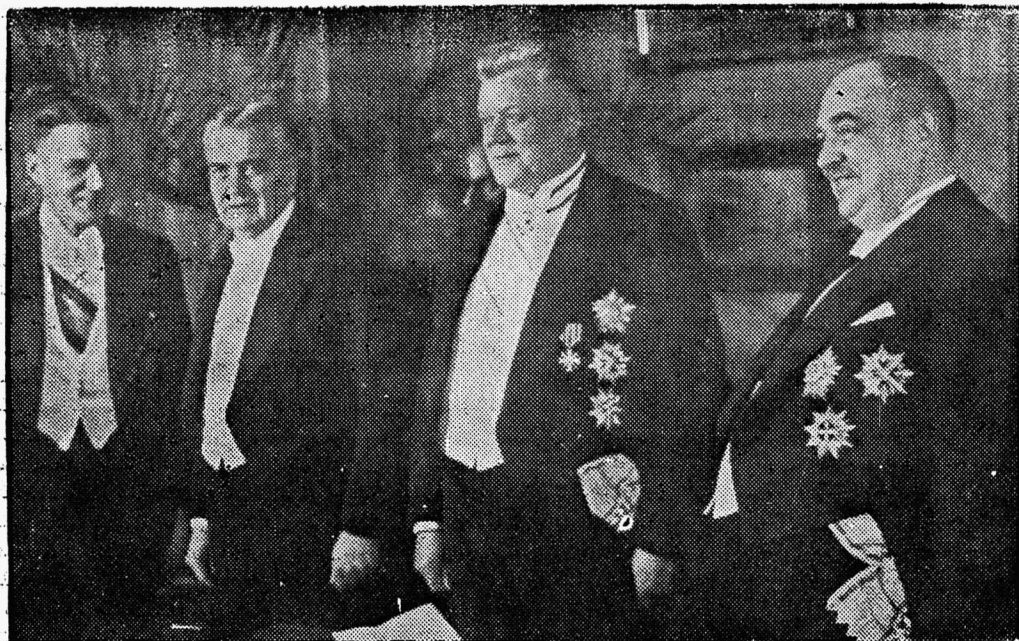
Ning tänavu esimest korda näeme ka Leedu päälinnas välist märki sellele, et 1934. aasta on toonud midagi uut, suurt ja tähtsat Balti riikide ellu. 3. novembril Riias astus jõusse sõpruse ja koostööleping Latvija-Eesti ja Leedu vahel — Läti-Eesti liit on saanud omale uue kaasvõitleja, kes tahab tulevikus käia meiega ühiseid teid. Olgugi, et Leedu ei ole Eesti otsene naaber, on kauaagne koostöö meie ja Eesti vahel siiski küllaldane kindlustus selleks, et Leedu ühinemine meie koostööle hinnatakse Eestis sama südamlikkusega, millisega meie tervitasime meie sugulas-

miņtautas lēmumu par kopā iešanu ar mums.

Ārpolitiskiem apsvērumiem, kas noveduši pie Latvijas-Igaunijas-Lietavas līguma, pievienojas kā stiprs atbalsts iekšpolitikas attīstības līdzība. Veselīgais instinkts visās trijās valstīs ir pārvarējis pāršpilēta un pārprasta parlamentārisma ļaunumus; visas trīs tautas pie laika saņēmušas, ka partiju uzkundzība valsts lietās jāizbeidz, lai glābtu tautas un valsts svarīgākās intereses, lai radītu atkal vienotu nacionālo domu un no jauna apvienotus tautas spēkus.

rahva ja naaberrīgi otsust meiega ūhes minna.

Vālspoliitilisile kaalutlusile, mis on viinud meid Lāti-Eesti-Leedu lepinguni, ūhineb kindla toetusena sisepoliitika arengu sarnasus. Tervislīk instinkt kōiges kolmes riigis on saavutanud vōidu lialdatud ja valesti arusaadud parlamentaarsuse pahede ūle; kōik kolm riiki on ōgel ajal aru saanud, et peab lōpetama parteide valitsemise riigi asjade ūle, et pāasta rahva ja riigi tāhtsamaid huve, et luua jālle ūhtlustatud rahvuslikku mōtet ning uesti koondatud rahva jōude.



3 Baltijas valstu ārpolitikas vadītāji. No kreisās: ārlietu ministrijas ģenerālsēkretārs V. Munters, Igaunijas sūtnis K. Menning, ministru prezidents un ārlietu ministrs Dr. K. Ulmanis un Letavas sūtnis V. Vileišis.  
Kolme Balti riigi vālispoliitika juhid. Pahemalt: Lāti vālisministeeriumi kindralsekretār V. Munters, Eesti saadik K. Menning, Lāti ministerpresident ja vālisminister Dr. K. Ulmanis ja Leedu saadik V. Vileišis.

Tāgād trīs iekšēji vienotas tautas, iedamās katrā pa savu jauno ceļu, ir sadevušās rokas arī kopējam politiskam darbam. Taš ir liels notikums. Svinīgā atcerēs brīdī, kas katrām lātvietim ir 18. novembris, mēs negribam izcelt grūtības, kas mums vēl stāv priekšā ir savā iekšējā dzīvē un atjaunošanas darbā, ir savā kopējā darbā ar mūsu draugiem un kaimiņiem.

Praegu kolm siseemiselt ūhendatud rahvast, kāies igāuks oma uut teed, on andnud teineteisele kātt ka ūhiseks poliitiliseks tōoks. See on suur sūndmus. Pūhalikul mālestussilmāpilgul, milline on igale lātla-sele 18. november, meie ei taha mōtelda raskusist, m's meil veel on ees omās sise-elus ja uuendamisetōos, ning meie ūhises tōos meie sōprade ja naabritega. Need on

Tās ir neizbēgamas, bet mēs viņas pārvarēsim. Gribam totiesu izcelt to svarīgo un paliekošo, ko jau esam sasnieguši un ievadījuši un kuŗā mēs saskatām ķīlu jauniem sasniegumiem nākotnē.

29. novembrī Tallinnā sanāk pirmā li-gumiski noteiktā politiskā konference starp Latviju, Igauniju un Lietuvu. Bija vajadzīgi 10 gadi, lai izpildītu pēdējās triju valstu konferences rezolūciju, ko pieņēma Kaunā 1924. g. par jaunas konferences sasaukšanu. Šai laikā Baltijas politika nav apspriesta kopīgi, bet atsevišķi starp Latviju un Igauniju, kuŗu ārlietu vadītāji šai laika sprīdī satikušies 27 reizēs, un starp Latviju un Lietuvu, ar kuŗu mēs noturējām 6 apspriedes divatā. Es nezīnu, vai starp Igauniju un Lietuvu šai laikā notikušas īpašas konferences, bet man šķiet, kā nē.

Tallinnas konferencei tad nu arī ir vērtīgi mūsu labākie novēlējumi. Viņa būs pirmais solis, un mēs visi vēlamies, lai tas būtu drošs un stiprs solis, kas tiktu sperts uz mūsu kopdarbības ceļa. Tāpat kā vienotas tautas nevar vairs novēlēt atbildību uz saviem neatbildīgiem pārstāvjiem, tā arī vienotas valstis pašas nes atbildību par satūru, ko viņas ieliks savā saprašanās un kopdarbības līgumā. Jaunais gars, kas valda pie mums visiem, lai pierāda savu stiprumu arī šai darbī!

*K. Ulmanis.*

*K. Ulmanis.*

## Igaunijas-Latvijas-Lietavas kopdarbība. Eesti-Läti-Leedu koostöö.

Šis gads ir Baltijas valstu politikā interesants tādēļ, ka pirmo reizi realizējās kolektīvais Baltijas valstu politiskais līgums, 12. septembrī 1934. gadā Ženēvā parakstītās konvencijas veidā. Šī parādība jo iepriecinošāka tādēļ, ka Baltijas valstu kopdarbības doma ir tikpat veca kā pašas šīs valstis, un arī tādēļ, ka agrākie mēģinājumi noslēgt grupu līgumus

möödapääsematud, kuid meie võidame ka need. Meie tahame rõhutada kõike tähtsat ja jäädavast, mida oleme juba saavutanud ja algatanud, ning milles meie näeme pandi uutele tulemustele tulevikus.

29. novembril tuleb Tallinnas kokku esimene lepingus ettenähtud konverents Läti, Eesti ja Leedu vahel. Oli tarvis 10 aastat, et elluviia viimase kolme riigi konverentsi resolutsiooni, mis võeti vastu uue konverentsi kokkukutsumise kohta Kaunases 1924. aastal. Selle aja sees ei ole Balti riikide poliitikat arutatud ühiselt, vaid eraldi Läti ja Eesti vahel, kellede välisasjade juhid on sel ajavahemikul kokkutulnud 27 korda, ning Läti ja Leedu vahel, kellega on peetud 6 nõupidamist kahekesi. Ma ei tea, kas Eesti ja Leedu vahel on olnud erilisi konverentse, aga mulle näib, et ei ole.

Tallinna konverentsile olgu pühendatud meie parimad soovid. Ta saab esimeseks sammuks, ning meie kõik soovime, et ta oleks julge ja tugev samm, mida astuksime oma koostöö teel. Samuti kui ühendatud rahvad ei või enam vastutavaiks teha oma mittevastutavaid esindajaid, nii ka ühinenud riigid kannavad ise vastutust siisu eest, mille nad panevad omavahelise arusaamise ja koostöö lepingusse. Uus vaim, mis valitseb meie kõikide juures, näidaku oma tugevust ka selles töös!

bija neveiksmīgi, kā piemēram tas notika ar Varšavas līgumu 17. martā 1922. gadā, kuru gribēja noslēgt Igaunija, Latvija, Polija un Somija.

Ir tiesa, ka Ženēvas līgums savā saturā nedod nekā jauna, bet tikai fiksē uz papīra to, ko jau 1921. gadā ieteica darīt toreizējais Lietavas ārlietu ministrs nelaiķis Dr. Purickis, viesojoties Tallinnā, bet sevišķi Igaunijas-Latvijas-Lietavas ārlietu ministru konferencē Rīgā, kur gan neattiecināja 7. jūlijā 1921. gadā parakstīto Igaunijas-Latvijas savstarpējās aizsardzības līgumu arī uz Lietuvu, ko ieteica Dr. Purickis, bet aprobežojās ar praktiskiem jautājumiem, konsulāro konvenciju, tiesu sadarbības līgumu, bet sevišķi pasta-tēlegrafa vienošanos, kuru noslēdza 12. jūlijā 1921. gadā, ar to nodibinot vienotu Baltijas pasta-tēlegrafa teritoriju, kur satiksme notiek pēc iekšzemes tarifiem.

Latvijas-Igaunijas un Lietavas politiskās kopdarbības ideju sāka tūlīt izvest dzīvē. Un mēs redzam, ka tuvākos gados paralēli Igaunijas-Latvijas-Somijas un Polijas ārlietu ministru periodiskām, tā saucamām Baltijas valstu savienības konferencēm, notika arī tiklab Igaunijas-Latvijas kā Igaunijas-Latvijas-Lietavas ārlietu ministru konferences ārpolitikas koordinēšanai. Baltijas valstu ārpolitiku periodiskā konsultācija izbeidzās 1925. gadā, bet kopdarbību tomēr galīgi nepārtrauca un apstākļi to arī nemaz nepieļāva. Jo Baltijas valstu likteņi ir viens ar otru cieši saistīti.

Ja bij. Latvijas-Igaunijas biedrības priekšnieks nelaiķis A. Alberings uzsvēra, ka bez patstāvīgas Igaunijas nevar būt arī patstāvīga Latvija un otrādi, tad šo tēzi var pavisam droši attiecināt arī uz citām Baltijas valstīm, sevišķi Lietuvu: kā vēsturē, tā arī nākotnē Baltijas valstis vai nu visas spēj aizsargāt savu brīvību, vai arī visas nokļūst zem sava varenākā kaimiņa varas, kas arī šis kaimiņš nebūtu.

Visa tā dēļ sevišķi priedīgi jāapsveic 12. septembrī 1934. gadā Ženēvā parakstītais līgums, kā pierādījums, kā Igaunijas-Latvijas-Lietavas kopdarbības nozīmes atzišana sasniegusi savu gatavību,

savi lepinguga 17. mārtsist 1922. a. Eesti, Läti, Poola ja Soome vahel.

On õigus, et Genfi leping ei ole ka oma sisu poolest midagi uut, vaid fikseerib paaberil seda, mida juba 1921. aastal soovitas teha Leedu äsjasurnud toleaeagne välisminister Dr. Purickis oma sõidul Tallinna, eriti aga Eesti - Läti - Leedu välisministrite konverentsil Riias, kus ei laienda tud küll 7. juulil 1921. a. Tallinnas allakirjutatud Eesti - Läti esialgset kaitseliidulepingut Leedu peale, nagu soovitas Dr. Purickis, vaid pürduti praktiliste küsimustega, konsulaarkonventsiooni, kohtuliku abiandmise lepingu, eriti aga postitelegraafi kokkuleppe sõlmimiseega 12. juulil, millega loodi ühine Balti posti-telegraafi territoorium, kus liiklemine sünnib sisemaa tariifi alusel.

Poliitilise koostöö mõte Eesti - Läti - Leedu vahel aga võeti tegelikule tarvitusele. Ja meie näeme, et ligematel aastatel paralleelselt Eesti - Läti - Soome - Poola välisministrite perioodiliste n. n. Balti liidu konverentsidega leiavad aset nii hästi Eesti-Läti kui ka Eesti-Läti-Leedu välisministrite konverentsid välispoliitika koordineerimiseks. Balti riikide välispoliitikute perioodiline konsultatsioon lõppes 1925. a., kuid koostöö ise ei katkenud ega võinudki seda asjaolude sunnil. Sest Balti riikide saatust on üksteiseega tihedalt seotud.

Kui kadunud Läti - Eesti seltsi esimees A. Alberings rõhutas, et ilma iseseisva Eestita ei saa olla ka iseseisvat Lätit, ja ümberpöördukt, siis võib sama teesi laienda da päris julgelt ka teiste Balti riikide, eriti Leedu, kohta: nagu ajaloo, nii ka tulevikus Balti riigid kas säilivad kõik oma vabaduse, või jälle kõik sattuvad oma võimsama naabri ikke alla, kes see naaber ka ei oleks.

Kõige sellepärast tuleb eriti tervitada 12. sept. 1934. a. Genfi lepingut, kui tunnust, et äratundmine Eesti - Läti - Leedu koostööst on jõudnud küpsuse ajajärku, ning välisjõudude suhe on sarnane, mis võimaldab ning soodustab seda koostööd.

un ka ārējo spēku attiecības ir tādas, kas dara iespējamu un veicina šo sadarbību.

Reālās ārpolitikas, kas jāatbalsta katrai mazai valstij, vadošais pamatprincips ir — ka kautkas nepieciešams ir iespējams, tad tas arī nekavējoties jārealizē. Ārējie apstākļi var ātri mainīties un tad vairs nav laika audzināt jaunu politisku stādīņu, bez tam jau pie laika jābūt izaugušam par tik spēcīgu ozolu, lai tas pats varētu stāvēt stiprs visās vētrās.

Visa tā dēļ Igaunijas-Latvijas-Lietavas politiskā sadarbība ne tikai jāapsveic vien, bet jānovēl no visas sirds, lai viņas attīstība notiktu ar vajadzīgo spēku un straujumu visu šo zemju labklājības un miera nodrošināšanas interesēs šai Eiropas austrumu daļā.

**Prof. A. Piips,**  
Igaunijas-Latvijas biedrības priekšsēdis.

Reaal välispoliitika, mida peab pooldama iga väikeriik, juhtivamaid põhimõtteid aga on, et kui midagi vajalikku on võimalik, siis on imperatiivne selle viibimata teostamine. Välised olukorrad võivad muutuda varsti, millal enam ei ole aega hellitada noort poliitilist taime, vaid see peab soodsal ajal olema kasvanud sedavõrd tugevaks tammeks, et ta ise suudab vastu panna tormidele.

Kõige sellepärast tuleb mitte ükski tervitada Eesti - Läti - Leedu poliitilist koostööd, vaid soovida kõigest jõust, et tema arenemine sünniks tarvilise hooga ja innuga kõikide maade eneste kasuks ja rahu alalhoidmise huvides siinses Euroopa osas.

**Prof. A. Piip,**  
Eesti-Läti ühingu esimees.

## Kopēja valoda. Ühine keel.

Ši gada novembra mēneša pirmajās dienās Rīgā deponēja Baltijas valstu trejsavienības ratifikācijas dokumentus un līdz ar to šo valstu vēsturē sākās jauns svarīgs laikmets, kuŗa uzdevums ir treju valstu ārpolitikas virziena noteikšana, **kultūrālo** un tirdzniecisko attiecību atdzīvināšana un tautu savstarpēja tuvināšana. Blakus citiem faktoriem šo līgumu lielā mērā veicināja Latvijas-Igaunijas tradicionālā draudzības politika, kas līdz šim izrādījusies spēcīgāka kā visas nesaprašanās, bez kuŗām acīmredzot nevar dzīvot ne atsevišķi cilvēki, nedz arī tautas. Tad ir saprotams, ka jauno līgumu visur apsveic ar patiesu prieku kā daudzsološu soli, pārejot no šaurākiem apstākļiem uz jauniem, plašākiem ceļiem. Šai pamatotajā priekā tomēr nedrīkstam aizmirst, ka jaunajam līgumam bez ieguvuma rakstūra ir arī vēl daudz svarīgākais pienākuma raksturs; ka tas, kas iegūts, reprezentē tikai formu, kuŗa jāpilda ar saturu. Bet te ir daudzsološs tas apstākļis, ka privāta ierosme ir ķēru-

Käesoleva aasta novembri kuu esimestel päevadel deponeeriti Riias Balti riikide kolmiklepingu ratifikatsiooni dokumendid ja sellega algas nende riikide ajaloos uus tähtis ajajärk, mille ülesandeks on kolme riigi välispoliitilise suuna tasalülitamine, kaubandusliste ja kultuuriliste vahekordade elustamine ja rahvaste üksteisele lähenemine. Selle lepingu eelduseks oli muude tegurite kõrval suurel määdul Läti-Eesti traditsiooniline sõpruspoliitika, mis seni tugevamaks on osutunud kui kõik arusaamatused, milledeta nähtavasti ei üksikud inimesed, kui ka rahvad elada ei saa. Arusaadav on siis, et uut lepingut õiglaste rõõmuga tervitatakse kui paljutootavat sammu kitsamast olukorrast uutele laiematele sihtidele. See õigustatud rõõm ei tohi aga unustada lasta, et uue lepingu saavutiseloomu kõrval kaaluvam on tema kohustusiseloomu, et see, mis on kättesaadud, vormi esindab, mida alles sisuga tuleb täita. Kuid siin on paljutootav see



sies pie šī darba jau agrāk, nekā politiķi un diplomāti, kas daudz vēlāk sāka sēdēt pie kopēja galda. Jaunais ligums ir uzspiedis zīmogu mūsu starptautisko tuvināšanās biedrību darba nepieciešamībai un vērtībai. Un tagad mēs drikstam ticēt un cerēt, ka šis darbs gūs jaunu sparpu, jo tas nebūt nav veikts un to arī nemaz nekad nievar diezgan darīt.

Līdzšinējais tuvināšanās biedrību uzdevums dažkārt bija drusku neērts, jo viņam bija jāstrādā bez jebkādas drošības, ka viņu darbs tiešām arvien ies paralēli tai politikai, kura patlaban bija pie varas. Viņam bija jāiespaido pat politiķi un jāiesilda viņu sirdis ar savu ideju ugunīm, bet tiem katreiz vis nepatika, ka iejaucās viņu lietās.

Tagad šis nepateicīgais darbs vairs nav jādara. Arī otrs jautājums — apmierinot tirdzniecisku attiecību nodibināšana vairs nav priekšplānā, kaut gan tieši tagadējā saimnieciski grūtajā laikā nav ikreiz viegli līdzsvarot abu valstu pretējās intereses. Svaru kausi bieži vien svārstās ļoti nervozi, tomēr, arī te grūtību spiediens vairs nav tik spēcīgs un arvien vairāk tuvojas līdzsvaram. Bet tuvināšanās biedrību darba laukā vienmēr paliks tautu kultūrālā un sabiedriskā tuvināšana, un būs jāatrod tās sasniegšanai nepieciešamie līdzekļi, darba rīki un metodes. Šim darbam ligums rada labākus pamatus un vada te darbojošos spēkus uz labāk nodrošinātiem mērķiem. Šī ierobežošanās nenozīmē to, ka mēs paliekam nobagāki, jo mūsu darba saturam ir ārkārtīgi liela vērtība.

Tagadējais stāvoklis dibinājas uz politiskām atziņām, viņa pamatos ir kopēji vēsturiski likteņi, tas ir radīts, ievērojot mūsu dzīves vienādās intereses un kopējos labumus. Tā ir tā sakot prāta laulība. Viņa nav slikta, tomēr prāta un mīlestības laulība ir vēl labāka. Ja gribam būt patiesi, — un katras nopietnas draudzības pamats ir taisnīgums un patiesība — tad jāsaprot, ka te šī lieta vēl nebūt nav kārtībā un ka šie paliek vēl daudz darāma darba. Mūsu tautām jātuvinājas vienai otras jūtām un vienai ar otru iepazīstoties, jārada tā draudzība, kas drauga citādo raksturu ne-

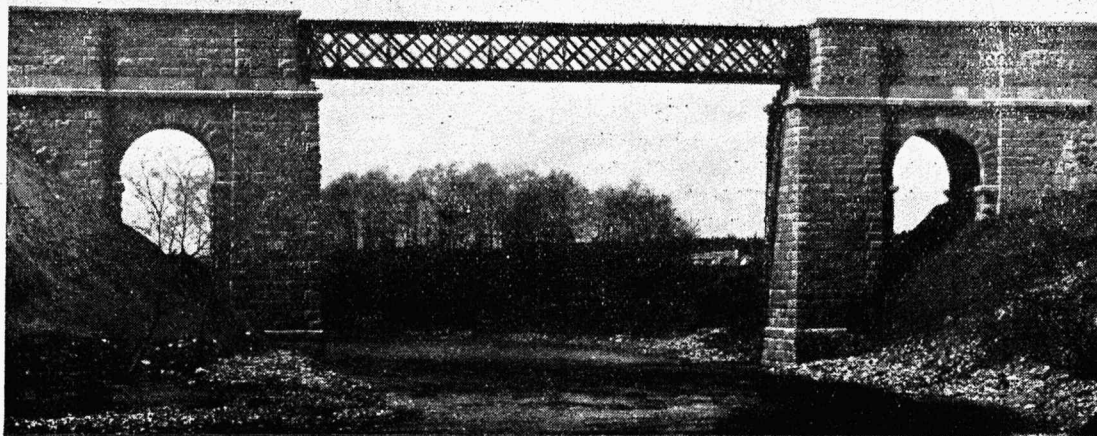
asjaolu, et eraalgatus selle töö kallale on asunud varem kui poliitikud ja diplomaadid ühise laua äärde istusid. Uus leping on surunud pitasati meie rahvastevaheliste sõprusseltside töö tarvilikkusele ja väärtuslikkusele. Ja nüüd tohime küll loota ja uskuda, et see töö uut hoogu saab, sest ta pole ammu veel mitte üleaarne, ega saa seda iial olema.

Senine sõprusseltside ülesanne oli mõnikord natukene tābar, sest nad pidid tegetsema ilma et neil igakord kindlustust oleks olnud, et nende töö mõjuloleva politikaga rööbastikku jookseb. Nad pidid koguni katsuma poliitikamehi mõjutada ja soojaks kütta oma ideedele ja need ei näinud mitte igakord heameeleaga, et näppe nende masina külge pisteti. Nüüd langeb see tänamata töö ära. Ka teine tööharu: rahuõlavate kaubandusliste vahekordade loomine, ei ole enam esirinnas, olgugi, et just praegusel majandusliselt raskel ajal mitte kerge pole vastastikusel huvisid igakord hõlpsasti tasakaalustada. Siin kii-guvad kaalukaunid tihti väga närviliselt, aga siin on raskuste surve nii tugev, et ta tema ikkagi tasakaalule lähendab. Mis aga peaaegu täiesti sõprusseltside tööpõlluks jääb, see on rahvaste kultuuriline ja tundmuslik lähendamine, ning selle jaoks tarviliste abinõude, tööriistade ja meetodite läbikaalumine. Sellele tööle loob leping soodsama pinna kui enne ja koon-dab siin töötavaid jõudusid paremini kindlustatud sihtidel. See piirdumine ei ole vaesemaks jäämine, sest tema sisu on äärmise tähtsusega.

Praegune olukord põhjeneb poliitilistel kaalutlustel, tema aluseks on ühised ajaloolised saatused, ta on loodud rööpaskäivatest elulistest huvidest ja kasudest. Ta on nõnda ütelda mõistuse abielu. See pole halb, aga parem on mõistuse ja armastuse abielu. Kui õiglase olla — ja iga tõsise sõpruse alus on õiglus ja tõde — siis peame ütleva, et sellepolest asi ammu veel korras pole ja et siin veel palju tööd teha jääb. Meie rahvad peavad tundmusliselt üksteisele lähinema ja üksteisega tutvunemisel seda sõprust looma, mis sõbra lahkumisevat iseloomu ei mõnita, ei põlga, ei mõista hukka, ei ka oma

nievā, nenicina, nenopel, nedz arī augstprātīgi iedomājas, kā viņam ir kas labāks, un neaudzina varizējiskumu, bet gan atrod augstāku vienību pāri visām nesaskaņām, kā tas notiek personīgā draudzībā. Te nepieciešama sistemātiska iepazīšanās vienam ar otru, un kopēja valoda ir vissvarīgākais līdzeklis šī mērķa sasniegšanai.

arvatavast paremolemisest kōrkust ja variseerlikkust ei kasvata, vaid mis kōrge- ma ūksuse leiab ūle lahkuminevate joonte, nagu see isiklises sōpruses sūnnib. Siin on sihikindlat vastastikust tundma ōppimist tarvis ja ūhine keel kūll kōige tōhtsam abinōu selle saavutamiseks.



Raunas dzelzceļa tilts, kura apkaimē norisinājusās sīvas 1919. g. jūnija kaujas ar landesvēru. Rauna raudteesild, mille tūmbrises olid suured lahringud landesveeriga 1919. a. jūnīkuul.

Šī mēnešraksta pēdējā numurā plaši apskatīts valodas jautājums un jau apspriesta problēma, kādu valodu izvēlēties par kopējo satiksmes valodu. Saprota, te domas dalās: vieni ir par franču, otri par angļu valodu, un vēl pirms dažām dienām laikrakstos pacēlās balsis pat par itāliešu valodu. Ja nu vēl pieskaitām tos, kas aizstāv krievu vai vācu valodu, tad izvēles iespējas izrādās sevišķi lielas. Šīs rindas negrib ne izvēlēties, ne arī nākt ar jauniem priekšlikumiem, bet tikai atrast pamatnoteikumus, kas jāievēro kopējās valodas izvēlē.

Kā jau minēts, Latvijas un Igaunijas turpmāko attiecību izveidošanā jāuzskata par svarīgāko mērķi abu tautu iepazīšanās vienai ar otru pēc iespējas plašākos apmēros. Tā kā diplomātiem ir jau kopēja valoda un arī valsts viri savās sanāksmēs kaut kādā veidā tiek pāri valodas problē-

Selle kuukirja viimases numbris on keelekūsimust kāsitatud ja juba kūsimuse kallale asutud, missugust keelt ūhiseks keeleks valida. Loomulikult lāhevad arvamised lahku — ūhed on inglise, teised prantsuse keele poolt ja alles mōne pāeva eest tōsteti ajakrjanduses koguni hāālt itaalia keele poolt. Kuī nūūd sija juurde veel neid arvata, kes kas vene vōi saksa keele poolt rāāgivad, siis tōuseb vāļjavaliķu vōimalus kaun's suureks. Need read siin ei taha ei valida, ega uut ettepanekut teha, vaid katsuvad pōhijooni leida, mis keele valikul mōōduandvad oleks'd.

Nagu juba tāhendatud, tuleb Lāti-Eesti tulevase vahekorra loomisēl tāhtsamaks sihiks rahvaste vōimalikult laiaulatuslēt ūksteiseģa tutvunemist lugeda. Kuna diplomaatidel ūhine keel olemas ja ka riigimehed oma nōupidamistel ikkagi kuidagi keeleprobleemist ūle saavad, ei saa

mai, arī tautas nevar vienu otrai nekā tuvināt, ja plašākām aprindām nav iespējas dzīvā vārdā jautāt un arī atbildēt. Vispareizākais būtu par šādu palīgvalodu izraudzīties tādu, kas jau pazīstamāka un ko lieto plašākās aprindās. Mums līdz šim bija 2 tādas valodas — vācu un krievu, kas būdamas cieši saistītas ar mūsu pagātni un vēsturi, bija dziļi iesniedušās mūsu tautās. Bet tieši par šīm abām valodām mums vairs nevar būt runas. Kopējai valodai, kas mums jāizvēlē, nav tikai viens uzdevums vien, lai tā būtu par Baltijas tautu savstarpējo sarunas valodu, bet tai jāspēlē loma arī pasaules kultūras dzīvē. Tai jāatver mums ceļš uz lielo ārpusauli, ar to satiekoties un iepazīstoties ar tās gara mantām. Bet lai viņa šo uzdevumu varētu izpildīt, tai jābūt tik neitrālai, ka viņa nedrīkst to, ko viņa nodod tālāk, izmantot zināmos nolūkos. Tai jābūt kā tīri un noteikti slīpētam stiklam, kas apskatāmā priekšmeta izskatu nemaina.

Ja no šī viedokļa raugoties, sākam meklēt starpniecības valodu, tad vācu un krievu valodai jāatkāpijas citu priekšā. Krievu valodai ir komunistisks pasaules uzskats un tā ir saistīta ar viņa dzīvē izvešanu, bet vācu valodai stāv tuvu nacionāl-sociālistiskā teorija un iekārta — abas mums ir nepienemamas. Ja šais valodās būtu atlauta brīva kritika, tad stāvoklis vēl nebūtu tik launs kā tagad, kad gandrīz visam, kas iznāk šais valodās, jāsadurās ar politiskā režīma šķērēm, kuras bez žēlastības nogriež katru patstāvīgu domu un visu rakstniecību pārvērš par propagandas literatūru. Mūsu tautas ir kā jauni cilvēki, kas platām, priekā pilnām acīm grib apskatīt pasauli, jo agrāk šī skatīšanās viņam bija saistīta ar dažādām grūtībām, bet tagad viņas negrib raudzīties caur krāsainām brillēm.

Tā šī izvēle sašaurinājas, vadoties no principa, ka starpniecības valodai jāpalīdz iepazīstināt mūsu tautas ar pasaules kultūras parādībām. Izejot no šī viedokļa, kopējās valodas izvēle nemaz nebūtu tik šaura, ja nebūtu vēl citu ierobežojošu noteikumu. Kā jau teikts, viens no šīs valodas svarīgākiem uzdevumiem ir Baltijas tau-

rahvaid īksteisele lähemale viia, ilma et laiematel ringidel võimalust poleks elava sõnaga ükssteisel küsida ja ükssteisele seletada. Kõige loomulikum oleks olnud nüüd selleks abikeeleks sarnast keelt võtta, mis juba laiemalt tarvitataw ja tuttav. Meil oli selleks 2 keelt: saksa ja vene keel, mis, olles meie minevikuga ja ajalooa seotud, kaunis palju rahvastesse olid tunginud. IKuid just need kaks keelt ei või meie küsimuse alla tulla. Ühisel keelel, mille meie valima peame, ei ole mitte ainult üks ülesanne, nimelt, et ta oleks meie Balti rahvaste omavaheliseks keeleliseks vahelülks, vaid tema peab seda osa ka Balti rahvaste ja ilmakultuuri vahel etendama. Ta peab meile tee avama suure välisilmaga kokkuuutumiseks ja lähikäimiseks ja selle vaimuvarade omandamiseks. Et seda ülesannet aga täita, selleks peab ta nõnda ütelda erapooletu olema, ta ei tohi seda, mis ta edasi annab, mitte teatavate sihtide huvides muuta ja värvida. Ta peab puhtalt ja tänselt lihvitud klaas olema, mis vaadeldavat asia ei moonuta.

Kui sellelt seisukohalt vahekeele otsimisele asuda, siis peavad vene ja saksa keel teiste ees taganema. Vene keel on kommunistliku ilmavaatega ja tema teostamisega kokkurakendatud, saksa keel natsionaalsotsialistliku teooria ja korraga — mõlemad on meil vastuvõtmatud. Oleks arvustus neis keeltes vaba, siis ei oleks hädaoht nii suur; kui nüüd, kus pea kõik, mis neis keeltes ilmub, poliitilise reshiimi käärde alt peab lähikäima, mis iga iseseisva arvamise armuta kärb'ib ja ilmuva kirjanuse propagandakirjanuseks alandab. Meie rahvad on kui noored inimesed, kes lahtise, rõõmsa ja vastuvõtliku silmaga igatsevad maailma vaadelda, mis neile varem väga maskendatud oli ja kes nüüd värvivaid prille ette ei taha.

Nii kitseneb valik põhimõttel, et vahekeel vaba tutvustamise võimaluse ilmakultuuri nähtustega peab võimaldama. Sellelt seisukohalt väliaminnes ei oleks keele valik ka mitte liiga kitsas, kui mitte veel piiravaid tingimisi ei oleks. Nagu juba tähendatud, on abikeele üks tähtsam ülesanne Balti rahvaste lähendamine. Selleks ei ole tarvilik, et üksikud abikeelt põhjali-

tu tuvināšana. Šim nolūkam nemaz nevajaga kopējo valodu pamatīgi prast, bet gan zināt tikai tikdaudz, lai plašākas aprindas varētu viņā brīvi sarunāties un saprasties. Vācu un krievu valodas mācēšana pie mums nekad nav bijusi tik pilnīga, lai mēs varētu nostāties blakus izglītota vācieša vai krieva zināšanām. Satiksmē tā savu uzdevumu tomēr spēja pildīt. Pie tam samērā maza loma bija šais valodās sarakstītajai literatūrai, un to skaits, kam valodas prašana nozīmēja arī attiecīgās rakstniecības pazīšanu, bija ļoti mazs.

Tas jāievēro arī kopējās valodas izvēlē. Nav no svāra izvēlētās valodas rakstnieciskā bagātība, jo iepazīšanās ar to tomēr ir katras atsevišķas personas garšas lieta, bet no svāra ir tas, lai starpniecības valodu būtu viegli iemācīties un lai to varētu lietāt ar labiem panākumiem arī tad, ja viņu pamatīgi nepārzin. Ja sacenšās divas valodas, tad pirmā vietā jābūt tai, kas vairāk vai mazāk sistemātiski izstrādāta, kurai nav daudz formu, bet kuŗas grammatika un teikumu uzbūve ir vienkārša, vārdi īsi, kuŗai ir ikdienišķās dzīves prasību reālitāte un lokanība ātri uzbūvēt mūsu laiku mainīgās dzīves jaunās parādības un tās atspoguļot. Šai palīgvalodai jābūt apmēram tādai kā esperanto valoda. Mātes valoda ir tā, kas mūsu dvēselei dod visvairāk siltuma, bet brīvi izvēlēta svešvaloda dod viņas atsevišķām interesēm un prasībām atbilstoši to, ko tā atzīst par sev iemantojamu no pasaules kultūras. Starpniecības valodai jābūt tam darba rīkam, ar ko tautas jāapgādā, lai tās padarītu brīvākas, lai paplašinātu viņu draudzības loku, un lai dotu viņām iespēju pildīt savus uzdevumus tautu saimē vieglāk un labāk. Viņas speciālais uzdevums vēl ir, lai Baltijas tautas cita citu labāk iepazītu, varētu satikties un veicināt savstarpējo draudzību, kas dod mūsu politiskajai kopdarbībai stipru un nelokamu pamatu.

**K. Mennings,**  
Igaunijas sūtnis Latvijā.

kult tunnevad, vaid et laiemad ringid teda just niipalju mõistavad, et võiksid üksteisega takastamata rääkida ja üksteisest arusaada. Vene ja saksa keele mõistmine meil ei ole pea iial nii täiuslik olund, et teda, näiteks, haritud venelase või sakslase oma keele mõistmisega oleks võinud võrrelda. Aga siiski suutis tema oma ülesannet läbikäimistes täita. Selle juures etendas võrdlemisi väikest osa nende keelte kirjanduse tundmine ja nende arv, kelle juures keele mõistmine ühtlasi tutvunemist selle keele kirjandusega tähendas, oli väga väikene.

See peaks ka ühise keele valikul mõõduandev olema. Ei ole tähtis väljavalitud keele kirjanduslik rikkus, sest selle omandamine jääb ikkagi üksiku huvi ja maitseasjaks, vaidi tähtis on, et vahekeel oleks kergesti õpitav ja ka mitte põhjalikuma mõistmise juures võimalikult hääde tagajärgedega on tarvitata. Kui kaks keelt võistlevad, siis peaks see esimesel kohal seisma, mis ehk vähem süstemaatiliselt läbitöötatud ja mitte ajalooliselt kõrgele täiusele etendatud vormide poolest rikas pole, millel aga grammatika ja lauseehitus lihtsad, sõnad lühikesed, millel igapäevase elu nõuete reaalsus on ning paenduvus meie aja kiiresti muutuva elu uusi ilmutusi vastu võtta ja peegeldada. Selle abikeele osa peab umbes esperanto taoline olema. Emakeel on see, mis meile hingeliselt kõige sügavama ja soojema annab, vabalt valitud võõrkeel annab üksikuile tema huvidele ja nõudmistele vastavalt seda, mis ta tarvilise arvab enese jaoks olevat omandada maailmakultuurist. Abikeel aga on see üldine tööriist, millega meie rahvaid tuleb varustada, et neid vabamaks teha, et nende sõpruse ringi laiendada, et neile võimaldada oma ülesandeid rahvaste suures peres lahendamalt ja paremini täita. Ning eriülesandeks oleks teinud veel, et meie Balti rahvad üksteist suudaksime kergemini tundma õppida, üksteisega läbikäia ja seda omavahelist sõprust edendada, mis alles meie poliitilisele koostööle jäädava ja kõikumata aluse annaks.

**K. Menning,**  
Eesti saadik Lätis.

# Latviešu un lietavju vienības biedrību darbība Baltijas trejsavienības veicināšanā.

## Lālaste ja leedulaste lähendamisseltside tegevus kolme Balti riigi liidu asutamiseks.

Latviešu-lietaviešu vienības biedrības dibināšana Rīgā 1921. g., kā arī Lietavju-latvju vienības biedrības nodibināšana Kauņā 1922. g., iekrīt tāni laikmetā, kad mūsos valdija neskaidriba par to, kā būtu iespējams nodrošināt mūsu valsts un tautas eksistenci nākotnē.

Vieni domāja, ka maza valsts, resp. maza tautas nākotne nodrošināma, pievienojoties kādai lielākai valstij, vislabāk lielvalstij, resp. lielai tautai. Tad jau tā lielvalsts, resp. lielā tauta, gādātu par mums, mazājiem, sargādama mūs no visām briesmām.

Turpretim citi, sākumā pavisam maza ļaužu saujiņa, noteikti pretojās šādam mazo nākotnes nodrošināšanas veidam. Viņi aizrādīja, ka lielā un mazā savstarpējs līgums nav vairāk nekā, kā līgums vilka un jēra starpā. Lielais aizstāvēs gan mazo pret ārēju ienaidnieku, bet ja celsies nesaprašanās lielā aizsargātāja un mazā aizstāvēmā starpā, tad mazajam vairs aizstāvja nav, bet pats mazais ir par vāju, lai turētos pretī lielā pārestībām. Lai cik taisna arī nebūtu mazā lieta, lielais nekad nerespektēs mazā pretenzijas un ierunas, ja tās nepatiks lielajam.

Tā tad mums, mazajām tautām, jāsaprotas savā starpā pēc iespējas, neielaižoties ciešās saistībās ar lielajām, kamēr pašu mazo starpā nav jautājums noskaidrojies un nobriedis.

Šo principu mēs esam visur uzsvēruši.

Protams, mūsu vienības biedrības dibinātas latvju un lietavju tuvināšanai un šo tautu nākotnes jautājumiem, bet mēs vienmēr mūsu sanāksmēs uzsvērām arī likteņa brāļu, igauņu, līdzdalības nepieciešamību. Mūsu vienības biedrību darbs sākts pirms vairāk nekā 10 gadiem.

Šīnī laikā izkristalizējās arī abu biedrību kopdarbības veids. Te galvenā kārtā jāmin mūsu kongresi, kuri, sākot no 1924. gada, noturēti ik gadus, vienu gadu

Lālaste - leedulaste lähendamisseltsi asutamine Riias 1921. aastal ja leedulaste-lālaste lähendamisseltsi asutamine Kaunasēs sündis sel ajastul, mil meie keskel valitses selgusetus sellest, kuidas oleks võimalik kindlustada meie riikide ja rahvaste olemasolu tulevikus.

Ühed mõtlesid, et väikese riigi, resp. väikese rahva tulevikku võib kindlustada ühendades tema mõne suure riigiga, kõige parem suurriigiga, resp. suure rahvaga. Siis see suurriik, resp. suur rahvas hoolitseks meie, väikeste, eest, kaitstes meid kõige kurja vastu.

Teised aga, algul koguni väike osa, olid kindlad vastased sellisele väikeste riikide kindlustuse meetodile. Nad toonitasid, et leping suure ja väikese riigi vahel on leping hundi ja lamba vahel. Suurriik kaitseb küll väikeste välise vaenlase vastu, aga kui tõusevad arusaamatused suure kaitseja ja väikese alluja vahel, siis väikesel kaitsjat enam ei ole, ning väike ise on liig nõrk, et võidelda suure vastu. Kui suur õigus ka ei oleks väikese pool, suurriik kunagi ei respektēri väikese riigi pretensoone ja proteste, kui nad suurriigile ei meeldi.

Sellepärast meie, väikesed riigid, peame omavahel teineteisest arusaama ning ei tohi siduda end liig tihedalt suurte riikidega. Enne peavad väikesed riigid küsimust selgitama ja omavahel otsustama.

Seda printsiipi oleme kõikjal toonitanud.

Meie lähendamisseltsid, muidugi, on asutatud lālaste ja leedulaste lähendamiseks ning nende rahvaste tuleviku küsimustele, aga meie oma kooskämisis oleme alati rõhutanud, et ka saatusvendade, eestlaste, osavõtmise meie ühisest asjast on hädatarvilik. Meie lähendamisseltside töö on alatud 10 aasta eest.

Sel ajal on selgitatud ka mõlema ühingu koostöö alused. Siin peame mainima paa-

Latvijā, otru gadu Lietuvā. Tā tas turpinājies visus šos gadus. Līdz šim noturēts 10 kongressu, 5 Rīgā, 4 Kauņā un 1 Klaipēdā.

Saprotams, ka visos kongresos iztīrāti un pētīti jautājumi par abu brāļu tautu lietām, bet, apsverot nākotnes jautājumus, mēs nevarējām paiet garām mūsu nākotnes un patstāvības nodrošināšanas problēmai. Tur nekad mēs nevarējām neatīt, ka **drošākā garantija ir savienība vai apvienība**. Savienība vispirms abu asinsradnieku starpā, bet tad visādā ziņā jāpievienojas arī likteņa brāļiem, igauņiem.

Liktenis mūs visus 3 nostādījis tā, ka mēs viens bez citiem pastāvēt nevaram. Vai nu visi 3 kopā ar gaišām nākotnes izredzēm, vai citādi — visdrūmākie izskati un neizbēgama bojā iešana.

Cita ceļa nav!

Liktenis katēgoriski mums diktē apvienoties Baltijas trejsavienībā.

Inž. J. Rīteris,  
Latviešu-Lietaviešu vienības  
priekšsēdis.

asjalikult meie kongresse, mis juba 1924. aastast saadik on peetud igal aastal, kord Lätis, kord Leedus. Nõnda on see kestnud kogu viimaste aastate jooksul. Senini on peetud 10 kongressi, 5 Riias, 4 Kaunases ja 1 Klaipedas.

Arusaadav, et kõigil kongressidel on räägitud küsimusist, mis puudutavad mõlema vennasrahva asju, kuid kaaludes tuleviku küsimusi, meie ei võinud mööda minna meie tuleviku ja iseseisvuse kindlustamise probleemist. Meie olime alati üksmeelel selles, et julgeim kindlustus on Balti rahvaste liit. Liit esiteks mõlema sugulasrahva vahel, aga nendega peavad ühinema igatahes ka saatusvennad - eestlased.

Saatus on meid kõiki kolme riiki asetanud nõnda, et üks teisteta ei saa elada. Kas nüüd kõik 3 üheskoos selgete tuleviku väljavaadetega, ehk eraldi käies — tumedad pilved ja möödapääsemata hävinemine.

Teist teed ei ole!

Saatus kategooriliselt käseb meid ühineda Balti riikide liiduks.

Ins. J. Rīteris,  
Lāti-Leedu ühisuse esimees.

## Latvijas, Igaunijas un Lietuvas saprašanās un sadarbības līgums.

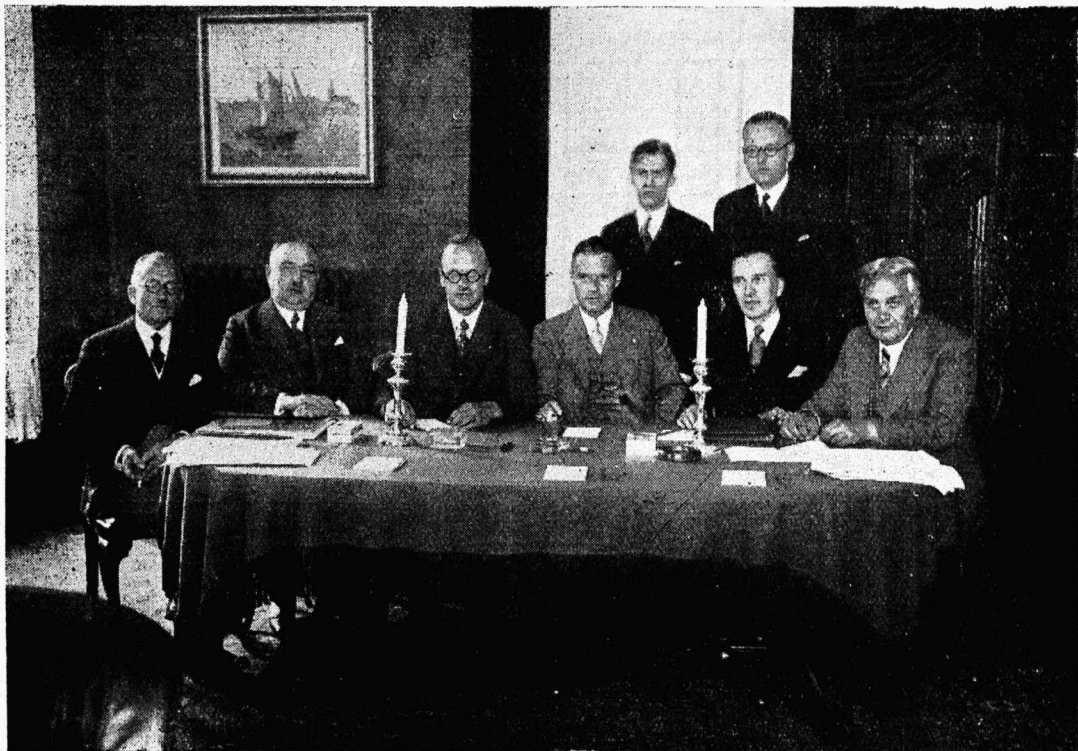
### Lāti, Eesti ja Leedu koostöö ja sõprusleping.

Doma par Baltijas valstu savienību ir tikpat veca, kā Baltijas valstis pašas. Vairākkārt ir mēģināts stāties pie šīs domas realizēšanas un nav trūcis nopietnas gribas to panākt. Atskatoties atpakaļ uz ievērojamākiem posmiem šai Baltijas valstu vēsturiskā attīstības gaitā, mēs redzam, ka no sākuma Baltijas valstu sadarbības izveidošanā piedalījās visas Baltijas valstis, kuŗas pēc lielā pasaules kara atdalijušās no bijušās Krievijas impērijas. Tā, 1920. g. 30. augustā slēgtā Bulduru konferencē piedalījās: Latvija, Somija, Igaunija, Lietava un Polija. Bet tālāk mēs redzam, ka aiz ārējās un arī iekšējās politikas iemesliem dažas valstis atturas no sadarbības ar pārējām Baltijas valstīm; tā, Lietava 1922. g. 17. mar-

Idee Balti riikide liidust on sama vana, kui Balti riigid ise. Mitu korda on katsutud seda ideed teostada ning pole puudunud tõsist tahet seda saavutada. Vaadates tagasi tähtsaile ajajärgudele selles Balti riikide ajaloolises arenemiskäigus, näeme, et algul võtsid Balti riikide koostöö arendamisest osa kõik Balti riigid, mis pääle maailmasõja olid eraldanud endisest Vene impeeriumist. Nii, 30. augustil 1920. aastal võtsid Bulduri konverentsist osa Lāti, Soome, Eesti, Leedu ja Poola. Aga edasi näeme, et välis- ja sisepoliitilisel põhjusil mõned riigid on tagasihoidlikud ja ei võta osa teiste Balti riikide koostööst; näiteks, Leedut ei ole enam konverentsil, mis peeti 17. märtsil 1922. aastal Varssavis. Sel konverentsil alla-

tā slēgtā Varšavas konferencē vairs nepedalās. Šai konferencē parakstīto „Accord politique“ neapstiprina Somijas likumdošanas iestāde, ar ko tas krīt. Ar to arī Somija attālinājās no aktīvas līdzdalības Baltijas valstu tuvināšanas darbībā. Beidzot tikai divas valstis — Latvija un Igaunija, uzticīgas iesāktam dar-

kirjutatud „Accord politique“ Soome seasandlusasutis ei kinnita ning sellepärast ta kukkuski läbi. Sellega Soome loobus aktiivsest osavõtust Balti riikide lähendamise töös. Lõpuks ainult kaks riiki — Läti ja Eesti jäävad truuks alatud tööle ning sõlmivad omavahel 1. novembril 1923. aastal kaitslepingu, täiendades ja



Balti valstu sapraš. un kopdarb. liguma parafēšanas sēde 29. aug. 34. g. Rīgā.  
No kreisās: Ārl. min. admin.-jur. dep. direkt. L. Sēja, sūtn. Rīgā Vileišis, ig. ārl. vicemin. H. Laretejs, ārl. min. gen. sekr. V. Munters, Lietavas ārl. min. polit. dep. dir. J. Urbšis, Ig. sūtnis Rīgā K. Menningš.

Balti riikide koostöölepingu parafeerimisistung. Riias 29. augustil 1934. aastal.  
Pahemalt: L. V. M. administr.-juriid. osak. direkt. K. L. Sēja, Leedu saadik Riias V. Vileišis, Eesti välisministri abi H. Laretei, L. V. M. kindralsekretär V. Munters, Leedu V. M. poliitilise osak. direkt. J. Urbšis, Eesti saadik Riias K. Menning.

bam, noslēdz savā starpā 1923. g. 1. novembrī aizsardzības līgumu, pastiprinot un izveidojot to 1934. g. 17. februārī „Savienības organizācijas līgumā“. Tā tad bija nostiprinājies un parādījis visu savu dzīves spēju Baltijas valstu Savienības kodols — Latvija un Igaunija — un, pretēji attālināšanās parādībai, ko mēs augstāk novērojām, varēja sākties no jauna

moodustades seda 17. veebruaril 1934. aastal „Liidu organisatsiooni lepinguks“. Nõnda oli tugevnenud ja tunnistanud oma elujõudu Balti riikide liidu sūda — Läti ja Eesti — ning vastupidiselt eraldumise nähteile, mida nägine ülal, vōis uuesti alata Balti riikide lähendamise ja tihedama koostöö protsess, kui tulid sellele ideele soodsamad olud rahvusvahelises ning ka

Baltijas valstu tuvināšanas un ciešākas kopdarbības process, rodoties šai idejai labvēlīgākiem apstākļiem starptautiskā forumā, kā arī Baltijas valstu iekšēja dzīvē. To paredzot un vēlēdamās pēc iespējas paslašināt savā starpā nodibināto kopdarbību, Latvija un Igaunija savā 1934. g. 17. februāra līgumā atstāja iespēju tam pievienoties arī trešām valstīm.

Un tiešām, jau š. g. 25. aprīlī Lietava sekoja šim netiešam aicinājumam un griezās pie Latvijas un Igaunijas ar priekšlikumu nodibināt starp šīm trim valstīm ciešāku kopdarbību.

Pēc sekmīgām sarunām tad arī minētās valstis noslēdza š. g. 12. septembrī politiskās saprašanās un sadarbības līgumu. Šis līgums atrada jo siltu atbalstu ne tikai līgumslēdzēju valstu sabiedriskā domā, bet arī visā Eiropā. Tas norāda uz to, ka pretešības un aizdomas, kas varbūt senāk pastāvēja pret Baltijas valstu savienības idejas realizēšanos, ir izgaisušas. Neapstrīdams, ka tāda savienība atzīstama vienīgi par drošības un miera nostiprināšanas faktoru Eiropas ziemeļdaļā un ar to arī visā Eiropā, kas nav vērstā ne pret vienu citu valsti.

Piegriežoties līguma saturam, mēs redzam, ka līguma pamatā liktas divas domas, divi centieni: Visupirms līgumslēdzējas valstis, slēdzot šo līgumu, dibinājas uz ciešo apņemšanos veicināt miera uzturēšanu un nodrošināšanu. Tālāk, lai saskaņotu savus miera centienus, šīs valstis atzīst vajadzību attīstīt sadarbību savā starpā, saskaņojot savu ārpolitiku Tautu Savienības pakta garā — un veicinot ciešāku saprašanos starp Baltijas valstīm (plašākā nozīmē).

Lai izvestu dzīvē šos pamatprincipus, visas trīs valdības apņemas saprasties kopējas nozīmes ārējās politikas jautājumos, sniedzot savstarpēju palīdzību, politiski-diplomātiskā ceļā, savos starptautiskos sakaros.

Šā nolūka izpildīšanai līgums nosaka vispirms triju valstu ārlietu ministru periodiskās konferences un diplomātisko un konsulāro pārstāvju, kā arī delegātu starptautiskās konferencēs, sadarbību piemērotā kontaktā. Tālāk līgums pa-

Balti riikide siseelus. Seda ettenāhes ja soovides laiendada omavahel arendatud koostööd nii kaugele, kui vähe võimalik, Lāti ja Eesti jätšid 17. veebruaril 1934. aastal sõlmitud lepingus võimaluse ühinemiseks ka kolmandaile riikidele.

Ja tõesti, juba 25. aprillil käesoleval aastal Leedu järgnes sellele kaudsele kutsele ning pööras Lāti ja Eesti poole ettepanekuga — luua tihedamat koostööd kolme riigi vahel.

Pärast tulemusterikkaid läbirääkimisi mainitud riigid sõlmisidki 12. septembril k. a. poliitilise koostöö ja sõpruslëpingu. See leping leidis sooja vastukaja mitte ainult lepinguosaliste riikide seltskonnas, vaid kogu Euroopas. See tunnistab, et on kadunud vastolud ja kahtlused, mis, võib-olla, olid senini Balti riikide liidu idee teostamise suhtes. On selge, et selline liit võib olla ainult julgeoleku ja rahu kindlustajaks Euroopa idaosas ning sellega ka kogu Euroopas ning et see liit ei ole sihitud teiste riikide vastu.

Pöörates tähelepanu lepingu sisule, näeme, et lepingu aluseks on kaks mõtet, kaks püüet: esiteks, lepinguosalisel riigid sõlmides selle lepingu, võtavad aluseks kindla tahte soodustada rahu alalhoidmist ja kindlustamist. Edasi, et kooskõlastada oma rahu püüdeid, need riigid tunnistavad vajadust arendada omavahel koostööd, kooskõlastades oma välispoliitikat Rahvasteliidu vaimus — ja soodustades tihedamat omavahelist arusaamist Balti riikide vahel (laiemas tähenduses).

Et viia ellu neid põhiprintsiipe, kõik kolm valitsust lubavad kokkuleppida ühiseis välispoliitilisis küsimusis, andes üksteisele poliitilist ja diplomaatilist abi oma rahvusvahelisis suhetes.

Selle eesmärgi teostamiseks lepingus on ettenähtud, esiteks, kolme riigi välisministrite perioodilised konverentsid ja diplomaatiliste ning konsulaaresindajate, kui ka delegaatide koostöö, olles kontaktis rahvusvahelistel konverentsidel. Edasi lepingus on ettenähtud, et lepinguosalisel riigid vahetavad sõlmitud lepingute teksti teiste riikidega ning korraldavad rahu feel ning õiguse ja õigluse vaimus kõik küsimused, mis võiksid vastolus olla nende hu-



redz līgumslēdzēju valstīm apmainīties ar citām valstīm noslēgto līgumu tekstiem un nokārtot miera ceļā un taisnības un patiesības garā visus tos jautājumus, kas varētu radīt preteškības triju valstu starpā. Vēlreiz pastrīpojot apņemšanos veicināt Baltijas valstu tuvināšanos, līguma 7. pants paredz iespēju tam pievienoties trešām valstīm. Tādā kārtā, līgumam nenoslēdzoties iepretim citām valstīm, lieku reizi atzīmēts, ka tam nepiemīt kaut kādas agresivitātes pazīmes.

Ir dzirdētas balsis, kas norāda, ka līguma 3. pants stipri mazina visa līguma nozīmi, pielaižot specifiskās problēmas vienai no līgumslēdzējām valstīm, uz kurām neattieksies līguma saistības. Pret šādu uzskatu runā tas apstāklis, ko arī pareizi atzīmē Lietavās prese, ka nav iedomājams, ka viena no līgumslēdzēju valstīm sāktu kārtot savus specifiskus jautājumus, nepiegrīžot vērību pārējo divu sabiedroto interesēm un kaitējot tām. Tādā gadījumā no vienošanās paliktu pāri tikai vēsturisks dokuments. Tam vēl varētu piebilst, ka katrs līgums, cik tālu ejošas saistības viņš arī neparedzētu, var saņiegt tāni sprauostos mērķus tikai gadījumā, ja līgumslēdzējas puses tam pieiet ar vajadzīgo lojalitāti un nopietno gribu, kurām trūkstot vispilnīgākais līguma teksts vēl nedod garantiju par viņa labiem panākumiem. Šai gadījumā gan nav vietas tādām šaubām, ievērojot to nopietnību un nosvērtību, ar kuru visas trīs valstis piegājušas pie šī uzdevuma veikšanas, kā arī tos vēsturiski-politiskos reālos pamatus, uz kuriem balstas līgumslēdzēju valstu sadarbība. Visās trijās valstīs uz visnoteiktāko atzīta līguma nozīme, konsolidējot šo valstu politisko un arī saimniecisko stāvokli un ar to paceļot triju valstu svaru starptautiskā satiksmē.

Šāds atzinums pamudinās līgumslēdzēju valstis nākotnē vēl vairāk izveidot laimīgi uzsākto darbu, paplašinot līgumā atrasto sadarbības bāzi.

**E. Vigrabs,**  
Baltijas valstu nodaļas vadītājs.

videga omavahel. Veel kord allakriipsutades soovi soodustada Balti riikide lähendamist, lepingu 7. artikkel näeb ette võimaluse ühinemiseks ka kolmandatele riikidele. Nõnda on veel kord toonitatud, et Balti riikide leping ei piira neid suhetes teiste riikidega ning temal ei ole mingisuguseid agresivseid eesmärke.

On kuulnud hääli, mis tunnistavad, et lepingu 3. artikkel tunduvalt vähendavat kogu lepingu tähtsust, tunnustades erilaadseid probleeme ühele lepinguosalistest riikidest ning need probleemid moodustavad erandi kindlaksmääratud kohustustest. Sellise vaate vastu räägib asjaolu, millest kirjutatakse ka Leedu ajakirjandus, et ei ole mõeldav, kui üks lepinguosalistest riikidest hakkaks korraldama oma erilisi küsimusi, tähelepanemata jättes teiste liitlaste huve ning võiks neile isegi kahju teha. Sellisel juhusel lepingust jääks üle ainult ajalooline dokument. Siin võiksime meie veel tähendada, et iga leping, kui kaugeleulatavaid sidemeid ka omale ette ei näeks, võib oma eesmärke saavutada ainult siis, kui lepinguosalistes tahavad teda täita tarviliku lojaalsuse ja arusaamise tahtega, millede puududes kõige täielikum leping ei anna kindlustust tema häist tulemusist. Käesoleval juhusel küll ei ole aset sellisele kahtlusele, tähelepanes seda tõsidust ja hädad tahtmist, millega kõik kolm riiki asunud selle ülesande täitmisele, ning neid ajaloolisi ja poliitilisi reaalseid aluseid, milledele on ehitatud lepinguosalistes riikide koostöö. Kõik kolm riiki on tunnistanud lepingu suurt tähtsust, konsolideerides nende riikide poliitilist ja majanduslikku seisukorda ning sellega tõstes kolme riigi kaalu rahvusvahelises läbikäimises.

Selline tunnistus aitab lepinguosalistes riike tulevikus veel rohkem väljaarendada õnnelikult alatud tööd, laiendades lepingus ettenähtud koostöö baasi.

**E. Vigrabs,**  
V. M. Balti riikide osakonna juhataja.

# Senas tekas — jauni meklējumi.

## Vanad rajad — uued otsimised.

Spirgts nacionālisma vējš, cēlies no Eiropas mūžīguma, ir sācis pūst un līdzī loka arī mūsu tautas koka nevīstošo zaļumu. Nacionālisms ir vārds, kas tautu mutēs tagad spārno pār zemēm. Un cilvēki, kuru dabā jau no laika gala ir cerēt un ieteikties pēc labākas rītdienas, ar visas savas ticības un gara spēku pieķeras šai idejai un tic par šīs labākās rītdienas atnākšanu. Nacionālisms, kas nav tikai etnogrāfisks un kultūrāls, bet arī politisks jēdziens, liek mums apstiprināt, liek mums atrast pašiem sevi. Viņš liek mums pasacīt, ka pirmām kārtām mēs esam latvieši, igauņi un t. t. un tikai tad luterāņi, katoli, pareizticīgi, kaimiņi, tirgotāji un jūrnieki. Šis politiskais nacionālisms tiecas ielieties konkrētās formās, zīmējoties uz valsti un sabiedriskās dzīves iekārtu. Tas nozīmē to, ka mēs katrs cenšamies radīt savā zemē valsts iekārtu un dzīves apstākļus, kuri būtu tipiski igauņiski, vai latviski, mūsu dzīves straume meklē paliekošus, mūžīgus un dziļus krastus. Pazīdami savas tautas piederīgo savrūpo dabu, aso, šķautnaino un nepiekāpīgo individualitāti, mēs negribam to spēlēt iekšā kādos izdomātos vai neeksistējošos teorijas rāmjos, bet gribam, lai no mums taptu tie, kam jātop.

Tie ir jaunie, šī laika meklējumi, kam pieder jauno ļaužu jūsma un veco vīru saprāts; es domāju, ka tā tas ir uz ziemeļiem un dienvidiem no Valkas.

Pa visvecākām tekām mūsu zemēs ir staigājusi brīvība. Vēl šodien mēs viņu augsti cienam, bet mūsu dienu brīvības jēdziens ir savienots ar nemītīgu pūlēšanos un upuru rindu tautas un valsts labā. Sapni par savas tautas un zemes varenību un viņas cildenumu mūsu ziemeļnieku raksturs cenšas kalt granītā un īstenībā. Mūsu jaunatne jūtas pietiekoši spēcīga un varonīga, lai noraidītu visu, kas stājas ceļā tautas augšanai un uz priekšu iešanai.

Vārske rahvusluse tuul, tulles Euroopa igavikust, on hakanud puhuma ja painutab ka meie rahvapuu närtsimata, rohelisi oksi. Rahvuslus on sõna, mis praegu lendab üle kõikide rahvaste ja maade. Ning inimesed, kellede iseloomus juba ürgvanast ajast on tahe loota ja püüda parema tuleviku järele, kogu oma usuga ja vaimu jõuga haaravad kinni sellest ideest ja usuvad, et kord siiski tuleb see parem tulevik. Rahvuslus, mis ei ole ainult etnograafiline ja kultuuriline, vaid ka poliitiline mõiste, sunnib meid tunnustama ja leidma iseenast. Ta sunnib meid ütlema, et esiteks oleme lätlased, eestlased ja nõnda edasi, ning ainult siis luterlased, katoliiklased, õigeusulised, naabrid, kaupmehed ja mere-mehed. See poliitiline rahvuslus püüab leida uusi vorme riigikorra ja seltskondliku elu korraldusele. Tähendab, meie igaüks püüame luua omas riigis riigikorda ja olusid, mis oleksid tüübiliselt eestipärased või lätipärased, meie elu vool otsib jäädavaid, igavesi ja sügavaid kaldaid. Tundes oma rahvaliikmete omapärasel iseloomu, teravat, järeleandmata individualiteeti, meie ei taha vinnata teda mõninga väljamõeldud või mitteoleva teooria raamidesse, vaid tahame, et ta saaks selleks, milleks ta peab saama.

Need on uued praeguse aja otsimised, milledele pühendavad noored oma vaimustuse ja vanad oma aru. Ma arvan, et nõnda see on nii põhja- kui lõunapool Valgast.

Kõige vanemal radadel meie mail on käinud vabadus. Veel tänapäev meie hindame teda kõrgelt, aga meie päevade vabaduse mõiste on ühendatud igavese tööga ja ohvrite reaga rahva ja riigi hääks, ning tema ilu püüab meie põhjalaste iseloom raiuda kivisse ja ellu. Meie noorsugu tunneb ennast küllalt jõulisena ja sangearikuna, et kõrvaldada teelt kõike, mis on ees meie rahva kasvamisele ja edasipüüdmisele.

Tagad Igaunijā un Latvijā ir valdības, aiz kurām stāv visa tauta. Šo valdību priekšgalā ir vīri, īsti savas tēvu zemes dēli, kuri no tautas nākdami saprot un izjūt viņas patiesās vajadzības un prot šīs vajadzības saskaņot ar valsti vadošām lielajām domām un idejām. Mēs varam sacīt, ka mūsu valsts iekārtas tagadējā gara būtība ir īsti latviska un tāpat Igaunijā — igauniska. Viņa ir veidota pēc savas tautas un zemes sejas un līdzības.

Jūsmodami ilgus gadus par visu, kas nebija no mūsu zemes nācis, mēs bijām parādūši saukties, ne tikai saukties, bet arī bijām — progresīvi, īstenībā tādi, kas atrāvušies no savas zemes gara un vajadzībām. Tagad būsim lepmi, ja ne vairāk, tad kādu laiku uz to, ka esam konservatīvi, tas ir tādi, kuri atzīst vecu vēsturisko lietu un notikumu patiesību. Tās ir senās tekas un atkal jaunie meklējumi.

Mūsu nacionālisms ir dziļi cilvēcis. Apstiprinādami paši sevi, tas ir skaidri un atklāti apliecinādami savu tautiskumu, mēs tādā kārtā apliecinām arī to, ka mēs esam cilvēki, kas nav egoisti, bet kuriem neviens nevar noliegt, ne atņemt, ne apstrīdēt viņu tiesības uz pašnoteikšanos. Mēs atzīstam, ka mūsu tauta mums ir viss, tā ir zeme, kurā mēs augam un veidojamies, tikai savā tautā un caur viņu mēs varam pakalpot cilvēcei, mēs varam radīt darbus un vērtības, kam paliekoša nozīme un kuru labumus bauda ne tikai manas tautas piederīgie, bet visa cilvēce.

No tā iziet mūsu cenšanās un griba darīt savu tautu spēcīgāku saimnieciski un garīgi. Mēs meklējam un radam apstākļus savā valstī, kurā nav mums mērķis, bet līdzeklis tautas augšanai; apstākļus, kuri nodrošina tautas veselīgās augšanas tieksmes. Ja mēs runājam par bruņošanās uz sauszemes un jūras, ja mēs savu jaunatni audzinām arī militārā garā, ja mēs prasām no saviem pilsoņiem, lai tie būtu katrs savas tēvuzemes karavīrs, tad neviens nevar pasacīt un mums pārnest, ka mēs to darām agresīvos nolūkos. — Mēs tikai gribam aiz-

Praegu on Lätis ja Eestis valitsused, kellede poolt seisab kogu rahvas. Nende valitsuste eesotsas on mehed, õiged oma isamaa pojad, kes rahva seast tulles saavad aru ja tunnevad tema vajadusi ja kes oskavad neid vajadusi kooskõlastada riiki juhtivate suurte mõtete ja ideedega. Meie võime ütelda, et meie riigikorra praeguse vaimu iseloom on sügavalt lätipärane ja Eestis eestipärane. Ta on moodustatud oma rahvale ja maale sarnaseks. Pikki aastaid olles vaimustatud kõigest, mis ei olnud pärit meie maast, olime harjunud nimetama ennast, mitte ainult nimetama, vaid olimegi — progressiivsed, säärased, kes läinud kaugele oma maa vaimust ja vajadusist. Olgem nüüd uhked, kui mitte rohkem, siis lühikest aega selle üle, et oleme konservatiivsed, see on säärased, kes tunnustavad vanade ajalooliste aegade ja sündmuste tõtt. Need on vanad rajad ja jälle uued otsimised.

Meie rahvuslus on sügavalt inimlik. Tunnustades iseennast, see on, selgelt ja avalikult kinnitades oma rahvuslust, meie tunnustame nõnda ka seda, et oleme inimesed, inimesed, kes ei ole egoistid, kuid kelledele keegi ei või ära keelata, ega ära võtta nende õigusi enesemääramiseks. Meie tunnustame, et meie rahvas on meile kõik, see on maa, kus meie kasvame ja areneme, ainult oma rahva hulgas ja tema kaudu meie võime olla kasulikud ka inimkonnale ning võime luua väärtusi ja töid, millel jäänud väärtus ja millele hääduki kasutavad ka teiste rahvaste liikmed, kogu inimkond.

Sellest lähtub meie püüe ja tahe teha oma rahvast jõukamaks majanduslikult ja vaimliselt. Meie otsime ja loome olusid oma riigis, mis meile ei ole eesmärgiks, vaid abinõu rahva kasvamiseks, olusid, mis kindlustavad rahvale terve kasvamise püüdeid. Kui meie räägime relvastumisest maal ja merel, kui meie kasvatame oma noorsoo sõjavaimus, kui meie nõuame oma kaaskodanikelt, et nad igaüks oleksid oma isamaa sõdurid, siis keegi ei või meile ütelda, et meie teeme seda agressiivseil põhjusil. — Meie tahame ainult kaitseda ja valvata seda, mis on meie oma. Rahva loomulik mõistus, mis on ka see samane

stāvēt un pasargāt to, kas ir mūsējais. Tautas veselīgais saprāts, kas arī ir šis pats nacionālims, atzīst, ka mums jābūt stipriem un aizsargātiem nevis tamdēļ, ka mēs bītos kara, bet ka mūsu ģeografiskais stāvoklis un mūsu valstu apmēri liek mums meklēt draugus. Un ja mēs būsim stipra valsts, tad mūsu draudzību katrs turēs par vērtīgu ieguvumu un biedrodamies ar līdzīgi stipriem kaimiņiem mēs spēsim nodrošināt nākotni, nākotni, no kuņas tauta gaida savu cerību pildīšanos.

Šī atziņa ir bijusi tā, kas mūs soli pa solim ir tuvinājusi Baltijas valstu savienībai. Valdība Igaunijā un Latvijā ir ķērusies pie tādu mērķu nospraušanas un piepildīšanas, kuŗi prasa gadu desmitiem ilga un plānveidīga darba, ko paveiks paaudzes, kuŗas dzīvos pēc mums. Bet lai šie darba darītāji un veicēji būtu labi sagatavoti, valdība gādā par savas jaunatnes valstisku audzināšanu. Šī laika uzskats ir, ka jaunatnes audzināšana nav visprivāta, bet gan svarīga valsts lieta, jo patiesi piedzīvojumi mums mācījuši, ka dzīve nepadodas izdomātām, neeksistējošām teorijām, bet stipri vien līdzinās pašiem cilvēkiem, kādi ir šī laika nesēji. Saprazdami vecu veco aptiesību, ka tauta top liela, ja viņa dzīvo satiksmē ar cildeniem gariem un viņa top varonīga, ar viņa godā savus dzīvos un mirušos varoņus, mēs cenšamies arī jaunatnē attīstīt un ieaudzināt personību cienīšanas garu.

Vēstures gājieni pagātnē mūsu tautām ir tā skola, kuŗā mēs esam mācījušies atziņu par savas tautas mūžīgumu, jo visvecākās grāmatas, teikas un dziesmas stāsta par kaimiņu tautām pie Baltijas jūras, kuŗas šeit ienākušas un nometušās uz dzīvi nemināmos laikos. Šīs zemes un jūras klimats no mums ir veidojis mūsu cietās ziemeļnieku dabas un individuālo patstāvību, kuŗu pazīst tālu aiz mūsu zemes robežām. Senās cīņas, uzvaras un zaudējumi mūs ir ciešām un neredzamām saitēm sasaistījušas ar šīs zemes dzīvajiem un mirušajiem un pagātnes mantojums ir ņēmis mums solījumu — dzīvot, cīnīties un strādāt šīs

rahvuslus, tunnustab, et meie peame olema jõulised ja kaitstud mitte sellepärast, et meie kardaks sõda, vaid sellepärast, et meie geograafiline asend ja meie riikide väike pindala sunnib meid otsima sõpru. Ning kui meie oleme jõulised, siis peab igaüks meie sõprust väärtuslikuks saavutuseks ja olles sõbralikud sama tugevate naabritega, meie saame kindlustada oma tulevikku, tulevikku, millest rahvad ootavad oma lootuste täideminekut.

See teadmine on olnud see, mis viis meid samm samm järele Balti riikide liiduni. Valitsused Lätis ja Eestis on alanud seliste eesmärkide püstitamist ja elluviimist, mis nõuavad aastakümneid kestvat plaanikindlat tööd, mida saadavad täide need, kes elavad pärast meid. Et need töötegijad oleksid hästi ettevalmistatud, hoolitseb riik oma noorsoo riiklikust kasvatamisest. Praeguse aja vaade on, et noorsoo kasvatamine ei ole eraasi, vaid tähtis riiklik ülesanne, kuna kogemused on meile õpetanud, et elu ei allu väljamõeldud (mitteeksisteerivaile) teooriaile, vaid ta tundub sarnaneb inimestele, kes on selle aja kandjaiks. Arusaades igivanast tõest, et rahvas saab siis suureks, kui temas elavad suured mehed, ta saab tubliks, kui ta on läbikäimises tublide inimestega ja ta saab sangarlikuks, kui ta austab oma elavaid ja surnuid kangelasi, — meie püüame ka noorsoos arendada isiku austamise väimu.

Ajaloo käigud minevikus on meie rahvastele see kool, milles meie oleme õppinud ja saanud tunnustuse oma rahva iga-vikusest, kuna vanimad raamatud, muinasjutud ja rahvalaulud jutustavad naaberahvastest Läänemere ümber, kes tulnud siia ja asunud elama ürgvanal ajal. Selle maa ja mere kliima on moodustanud meie kindla põhjalaste iseloomu ja individuaalse iseseisvuse, mis on tuntud kaugele üle meie maa piiride. Muistsed võitlused, võidud ja kaotused on köitnud meid nägemata sidemetega selle maa elanikega ja surnutega ning mineviku pärandus on võtnud meilt lubaduse — elada, võidelda ja töötada selle maa kasuks. Meie ei tohi siin midagi unustada ega kõrvale jätta meie mineviku pärast. Unistusi rahva võimsusest ja suuruselt meie iseloom ja

zemes labā. Nekā mēs te nevaram aizmirst, ne pamest šīs pašas pagātnes dēļ. Savus sapņus par tautas varenumu un lielumu mūsu raksturs un tikumi kaļ istenībā. Igaunija un Latvija ir priecīgas uzsākt ceļu, kas ved viņas pretim nākamībai, kuŗa ir labklājības un draudzības aspidēta.

E. Eisbergs,

L. iekšlietu min. propagandas  
daļas jaunatnes lietu pārzinis.

voorused muudavad tegelikuks eluks. Eesti ja Läti on rõõmsad alates teed, mis viib neid vastu tulevikule, mis on hääkäekäigu ja sõpruse valguses.

E. Eisbergs,

Sisemin. propagandaosak. noorsoo  
asjade juhataja.

## Vēl par Baltijas tautu satiksmes valodu.

### Veel Balti rokvasti läbikäimise keelest.

Iepriekšējā „Mēnešraksta“ numurā trīs autori apskatījuši jautājumu, kādai vajadzētu būt Baltijas tautu savstarpējās satiksmes valodai. Prof. E. Blese par piemērotāko uzskata franču valodu, kā tagad Eiropā visizplatītāko valodu, bet abi pārējie autori, N. Malta un O. Nonācs, aizstāv angļu valodu.

Ir tieša, ka visās Baltijas valstīs, kas nodibinātas uz bijušās Krievijas teritorijas, tagad notiek pārorientēšanās, visur meklē jaunus virzienus un mērķus, kā tiri saimnieciskās, tā arī kultūras nozarēs. Bet vai tagadējais laiks, kad viss notiek zem zināmiem noskaņojumiem un iespaidiem, ir piemērots, lai radītu galīgus lēmumus un izstrādātu kultūras plānus ilgākam laikam, par to var šaubīties. Un tādēļ jāšaubās arī par to, vai viena vai otra no augšminētajām valodām pēc pāris desmit gadiem būs kaut vai mūsu intelligencē tik pazīstama, ka ar viņas palīdzību varēs iztikt tikpat viegli, kā tagadējā paauze ar vācu vai krievu valodu.

Prof. E. Blese uzsver to franču valodas priekšrocību, ka šo valodu ir mācījusies mūsu tagadējā sabiedrisko darbinieku paauze jau vidusskolās. Bet varbūt cienītais autors atcerēsies, cik lielas bija viņa zināšanas franču valodā pēc vidusskolas beigšanas. Praktiskā dzīve rāda, ka vidusskolās nav iespējams piesavināties valodu, mācoties to kā priekšmetu, un nevis kā mācības valodu, kā piemēram

Eelmises „Mēnešraksts'i“ numbris on koim autorit käsitanud küsimust, missugune peaks olema tulevane Balti rahvaste läbikäimise keel.

Kui prof. E. Blese peab selleks kõige sündsamana prantsusekeelt, kui praegu Euroopas enam levnuu keelt, siis poolkõivad kaks teist autorit, N. Malta ja O. Nonācs, inglisekeelt.

On õige, et kõikides Balti riikides, mis on loodud endisel Venemaa pinnal, praegu käib ümber orienteerumine, igal pool otsitakse uusi sihte ja suune nii puhtmajanduslikkudel kui ka kultuurilisel aladel. Kuid kas praegune aeg, kus toimitakse teatud meeleolude ja mõjutuste all, on küllalt kohane selleks, et luua lõpulikke tõekspidamisi ja töötada välja kultuurilisi kavasiid kaugema tuleviku jaoks, selle juures võib kahelda. Ja sellepärast võib kahelda ka selle juures, kas kumbki ülalmainitud keeltest paarikümne aasta pärast on meie intelligentsiski sedavõrd kodused, et nende varal võidakse asju ajada takistatamatult, nagu seda teeb meie praegune põlv saksa või vene keeles.

Prof. E. Blese põhjendab prantsusekeele paremusi sellega, et seda keelt on õppinud meie praegune tegelaskond juba keskkoolis.

Kuid vist tuletab ka lugupeetav autorise meelde kui suured olid tema prantsusekeele võimed keskkooli lõpetamisel. Praktika näitab, et võorkeelt meie keskkoolides

agrāk iemācījās krievu valodu. Vismaz krievu laika vidusskolu audzēkņi nevarēja skolā iemācīties ne franču, nedz vācu valodu. Un ja tagad Latvijas un Igaunijas sabiedrībā atrodami cilvēki, kas brīvi runā franču valodu, tad gan pateicoties viņu pašu enerģijai un pūlēm, ko viņi ziedojuši, pēc vidusskolas beigšanas, lai piesavinatos šo svešvalodu. Vācu valodas pratēju samērā lielais skaits izskaidrojams ar to, ka šo valodu agrāk dzirdēja uz katra soļa, jo, neprotot šo valodu, vēl pirms divdesmitpieciem gadiem bija grūti iztikt pat veikalos un restorānos.

Bet ja vērojam to jaunatni, kas ir mācījusies mūsu patstāvības laika vidusskolās, tad jāatzīst, ka viņu valodu zināšanas ir vēl vajākas kā vecākaļ paaudzei. Neraugoties pat uz to, ka pret vācu valodu ir nostājusies kā sabiedrība, tā arī politiskās aprindas, šī valoda mūsu jaunatnē izplatījusies daudz labāk kā franču vai angļu valoda. Un tas atkal tikai tādēļ, ka to dzird un ar to jāsadurās uz katra soļa. Latvijas jaunais skolu likums paredz par obligātorisko svešvalodu kā pamatskolā, tā vidusskolā angļu valodu. Varbūt, ka lietojot šādu sistēmu varēs angļu valodu labāk iemācīties un to lietot nākotnē kā satiksmes valodu. Bet to tomēr varbūt varēs tikai tie, kas būs beiguši vidusskolas kursu. No pamatskolu absolventiem to pašu gaidīt tomēr būtu par daudz.

Igaunijas jaunais skolu likums vispār neparedz pamatskolās svešvalodas mācīšanu. Svešvalodas var tur mācīties tikai kā neobligātorisku priekšmetu. Bet nopietna neobligātorisko svešvalodu mācīšanās ir iespējama tikai pilsētās. Jābaidās, ka lauku pamatskolās svešvalodas pavisam izzudīs. Vismaz vidusskolās ar to nevar rēķināties, un tām jāsāk svešvalodu mācīšana no sākuma. Un ja arī Igaunijā patlaban valda tāds noskaņojums, ka vidusskolu lielais vairums izvēlas par pirmo svešvalodu angļu, tomēr nav garantijas, ka šo valodu skolnieki iemācīsies labāk, kā vācu, kas ir otrā svešvaloda. Jo angļu valodu skolu audzēkņi dzird tikai angļu valodas stundā, bet vācu valodu arī ārpus skolas, kas neatvairāmi iespaido šīs

õppeainena, mitte õppekeelena, nagu näit. venekeelt, ei ole suudetud kuigi põhjalikult ära õppida. Vähemalt ei suutnud veneaegsed keskkooli õpilased koolis omandada ei prantsuse-ega saksakeelt. Ja kui praegu nii Läti kui Eesti seltskonnas leidub tegelasi, kes suudavad väljendada prantsuskeeles, siis tänu nende eneste energiale ja hoolele, mis nad on pühendanud selle keele õppimisele pärast keskkooli. Saksakeele oskajate märksa suurem hulk on tingitud sellest, et seda keelt kuuldi igal sammul, et ilma selle keele oskuseta veel paarikümne viie aasta eest oli raske läbi saada paremas kaupluses või restoranis.

Kui aga vaatleme seda noorsugu, kes on õppinud omariklikkudes keskkoolides, siis peame tunnistama, et nende võõrkeelte oskus on palju nõrgem vanema põlve oskusest. Vaatamata isegi sellele, et saksakeele vastu on oldud seltskonnas ja poliitilistes ringkondades, on see keel meie noorsoo keskel levinud paremini kui prantsuse või ingliskeel. Ja seda jällegi seepärast, et seda keelt kuuldakse ja sellega kokkupuutatakse igal sammul.

Läti uus kooliseadus on määranud sundslikuks võõrkeeliks nii algkoolis kui ka keskkoolis ingliskeele. Võib olla, et sarnase süsteemi juures suudetakse paremini ingliskeelt ära õppida ja seda keelt tulevikus läbikäimise vahendina tarvitada. Kuid siiski vast ainult nende poolt, kes keskkooli kursuse lõpetavad. Algkooli lõpetajatelt seda loota oleks siiski liig palju.

Eesti uus kooliseadus ei näe üldse algkoolis võõrkeele õpetamist ette sundsliku õppeainena. Võõrkeelt võidakse õpetada ainult vabatahtliku õppeainena. Kuid vabatahtlik võõrkeelte õpetamine on mõeldav tõsisemalt ainult linnades. Maal on karta, et võõrkeel algkoolist hoopis kaob. Igatahes ei saa keskkoolis sellega arvestada ja peavad algama võõrkeelte õpetamist peale algusest. Ja kui ka Eestis valitsevate meeleolude tõttu on suures enamikus keskkoolidest määratud esimese võõrkeelena ingliskeel, ei ole siingi garantiid selles, et see keel õpitakse ära paremini kui saksakeel teise võõrkeelena. Sest ingliskeelt kuulevad õpilased ainult ingliskeele

valodas piesavināšanos un dod iespēju to lietot dzīvē.

Bet Lietavā angļu valodu pat vidusskolās mācās vismazāk. Varbūt, ka arī tur izdos skolu reformas likumu un pirmo vietu dos angļu valodai, bet jāievēro tas, ka tur valda tādi paši apstākļi, kā Latvijā un Igaunijā un kaš ikdienišķajā satiksmē dod priekšroku vācu valodai.

Es negribu runāt pretī pašlaik valdošajam noskaņojumam Baltijas valstu valdību aprindās, kas atzīst par savu pienākumu noteikt par satiksmes valodu nākotnē kādu no tālāko Eiropas tautu valodām, bet nevaru arī neizteikt šaubas, vai šie centieni dos kādus panākumus.

Viena lieta ir katrā ziņā skaidra: ja arī vidusskolu, resp. ģimnaziju absolventiem izdotos iemācīties angļu valodu tik labi, ka viņi varētu šo valodu brīvi lietot ikdienišķajā satiksmē, par plašāku tautas slāņu satiksmes valodu nekad nevar kļūt ne franču, ne angļu valoda. Tāpat ir skaidrs, ka kaimiņu savstarpējā satiksme neaprobežosies tikai ar izglītoto aprindu sanāksmēm. Arī zemniekam, rokpeļnim un mazam tirgotājam jāsatiekas ar savu kaimiņu tautu, un te tiem nepalīdzēs nekādas izglītoto aprindu franču vai angļu valodu zināšanas.

Te nevar līdzēt nekas cits, kā tikai kaimiņu valodas prašana. Par nožēlošanu mūsu valdības aprindās šai praktiskajai vajadzībai līdz šim pievēršusās ļoti mazu ievēribu. Kaut gan noslēdzot Latvijas-Igaunijas skolu konvenciju, ir izteikta vēlšanās, lai pierobežas skolās iekārtotu kaimiņu valodas mācību, par šī priekšlikuma izvešanu dzīvē nav dzirdāms ne viena, ne otrā valstī. Tas tomēr būtu ļoti praktisks un nepieciešams solis, lai uzlabotu kaimiņu attiecības un lai iepazītos ar viņu kultūras dzīvi.

Tomēr ne tikai tas, bet arī Latvijas-Igaunijas un Igaunijas-Latvijas biedrību apspriedēs ierosinātais jautājums par kaimiņu valodu katedru nodibināšanu Rīgas un Tartu augstskolās nav ticis tālāk par labo vēlēšanu. Vai tiešām te nevarētu ziedot dažus tūkstošus latu vai kroonu, lai samaksātu algu vienam lektoram vai docentam katrā augstskolā? Vai var-

tunnis, saksakeelt aga ka väljaspool kooli, mis paratamatult mõjub saksa keele õppimisele ja annab võimalusi selle tarvitamiseks.

Leedus aga on ingliskeel praegu ka keskkoolides kõige vähem tarvitusel. Või olla, et ka sääal teostatakse kooli reformi ja seatakse esikohale ingliskeel, kuid peab oletama ka sääal samu põhjuseid, mis valitsevad Lätis ja Eestiski ning mis igapäevases läbikäimises tõstavad esile saksakeele.

Ei taha vaielda vastu praegu valitsevatele meeleoludele Baltimaade valitsusringkondades, mis seavad omaks ülesandeks luua tuleviku läbikäimise keelteks kaugemaid Euroopa keeli. Kuid ei saa ka jätta kahtlusi esile toomata, kas need kavatsused annavad tulemusi.

Igatahes on üks asi selge: kui ka keskkooli resp. ģimnaasiumi lõpetajail peaks korda minema ingliskeele õppimine sedavõrd, et nad seda keelt suudavad tarvitada igapäevases läbikäimises, laiemate rahvahulkade läbikäimise keeleks ei või saada kunagi inglisis või prantsusekeel. Et aga naabrite vaheline läbikäimine ei saa piirduda ainult haritud kihtide läbikäimisega, on samuti selge. Ka talupidajal, käsitöölisel ja väiksel kaupmehel on tarvidus läbikäia oma naaberrahvaga, ja siin ei aita mitte haritud kihtide inglise või prantsusekeele oskus.

Siin ei aita muu keel, kui naabrite keele ära õppimine. Kahjuks on meie valitsusringkondades sellele praktilisele vajadusele seni pöördud liig vähe tähelepanu.

Kuigi Läti - Eesti koolikonventsiooni sõlmimise puhul on avaldatud soovi, et piiriäärsetes koolides seataks sisse naabrikeele õpetamine, ei ole selle soovi teostamisest kummalgi pool midagi kuulda. Ometi oleks see väga praktiline ja vajalik naabritega läbikäimise hõlbustamiseks ja nende kultuuriga tutvumiseks.

Kuid mitte ainult see, vaid ka Läti-Eesti ja Eesti-Läti ühingute nõupidamistel algatatud Riia ja Tartu ülikoolide juures naabrikeelele õpetoolide loomine pole jõudnud kaugemale häädest soovidest. Kaš tõesti ei leidu selleks mõnda tuhandet latti või krooni, et maksta palku ühelegi lektorile

būt nav attiecīgu mācības spēku, kas varētu pildīt šos pienākumus?

Ja mums nav naudas šādai vajadzībai, tad tā ir bēdīga liecība par mūsu savienību un draudzības līgumiem, bet ja nav mācības spēku, tad ir pēdējais laiks, lai tos sagatavotu. Jo būtu ļoti nepatīkami, ka kaimiņi runātu viens par otra kultūru un valodu angļu vai franču valodā.

#### A. Kasks,

Igaunijas-Latvijas biedrības  
vicepriekšsēdētājs.

või dotsendile kummagis ülikoolis? Või ei leidu vastavaid inimesi, kes võiksid täita neid kohustusi?

Kui meil ei leidu selleks raha, siis on see kurb tunnistus meie liidust ja sõpruslepingutest, kui aga ei leidu inimesi, siis on viimane aeg sarnaste inimeste ettevalmistamiseks. Sest oleks väga piinlik, kui hakataks naabrite kultuurist ja keeltest kõnelema inglise või prantsuse keeles.

#### A. Kask,

Eesti-Läti Ühingu abiesimees.

## Igaunu un latviešu attiecības presē.

### Eestlaste ja lätlaste vahekorrad ajakirjanduses.

Ja salīdzinam igauņu un latviešu attiecības, cik tālu tās atspoguļojas mūsdienu presē, ar to stāvokli, kāds bija gadus 50, 60 un vēl vairāk atpakaļ, tad ir iemesls patiesi smagām pārdomām. Toreiz, igauņu nacionālās žurnalistikas nodibinātāja I. Jansena, igauņu dedzīgā tautiņnieka K. Jakobsona un latviešu nacionālās atmodas celmlauža Krišjāņa Valdemāra laikā bija vieta ne tikai kopēju nacionālu ideju un kopēju saimniecisku mērķu sludināšanai un neatlaidīgai propagandēšanai, bet Jansena jun. laikā, pagājušā g. s. astoņdesmitos gados, abu tautu interešu un mērķu kopība izteicās pat kopēja dienas laikraksta izdošanā. Tagad skatīti kā brīnums fakts, ka pusgadu simteni atpakaļ Tallinnā ir iznācis dienas laikraksts, latviešu un igauņu tautas kopēju interešu aizstāvēšanai; izliekas gluži neticami, ka jau astoņdesmitos gados Rīgā ir iznācis dienas laikraksts, kuram izdevējs ir bijis latvietis (Fr. Grosvalds) un redaktors igauņis (cand. phil. H. Jansens). Šī laikraksta komplekti uzrāda tādu nacionālo interešu kopības izpratni, ka liekas — igauņu un latviešu tautas ir uzskatītas kā viens vesels organisms, kura attīstība prasa vienādu aizsardzību un vienādu kopšanu.

Pa tam jau abas šīs nācijas ir izveidojušās par patstāvīgiem valsts organismiem. Liekas, savos pamatos viņu attiecību būtībā nekas nav mainījies un nekas

Kui vördleme eestlaste ja lätlaste vahekordi, kuivõrd nad peegelduvad meie-aja ajakirjanduses, selle seisukorraga, milline oli umbes 50—60 või veel rohkem aastaid tagasi, siis on põhjus tõsiseks järelemõtlemiseks. Siis, Eesti rahvusliku ajakirjanduse asutaja J. Jannsen'i, Eesti tulise rahvuslase K. Jakobson'i ja lätlaste rahvusliku ärkamise tegelase Krišjani Valdemar'i ajal oli koht mitte ainult rahvuslike ideede ja ühiste majanduslike eesmärkide kuulutamisel ja järelejätmatul propageerimisel, vaid Jannsen'i jun. ajal väljendus mõlema rahva huvide ja püüete ühtlus isegi ühise päevalehe väljaandmises. Nüüd kõlab peagu imena asjaolu, et poolsajandit tagasi Tallinnas on ilmunud ajaleht läti ja eesti rahva ühiste huvide kaitsemiseks. Näib, et ei võiks uskudagi, et juba kaheksakümnendail aastail Riias on ilmunud päevaleht, mille väljaandjaks oli lätlane (Fr. Grosvalds) ja toimetajaks eestlane (cand. phil. H. Jannsen). Selle ajalehe komplektid näitavad sellist rahvuslike huvide ühtluse tunnet, et näib — eesti ja läti rahvaid on peetud üheks tervikuks organismiks, mille arenemine nõuab ühesugust kaitsmist ja ühesugust hoolitsemist.

Nüüd on mõlemad rahvad arenenud iseiseisvaks riigi organismideks. Näib, et omil alusil nende suhetes vahepeäl ei oleks midagi muutunud ning et midagi ei võikski muutuda. Hoopis teisiti, riiklik iseisivsust peidab eneses suuremat enesekaitse riski,



nevarētu mainīties. Gluži otrādi, valstiska patstāvība sevī slēpj lielāku paš aizsargāšanās risku, kāda nebija tad, kad abas tautas atradās citas varas aizbildniecībā, un šim stāvoklim savstarpējās solidaritātes apziņu vajadzētu padarīt vēl stiprāku. Bet kultūrvēsturnieks pēc nākošiem piecdesmit gadiem mūsdienu preses komplektos no šīs solidaritātes apziņas atradīs stipri maz, vai vismaz atdursies uz ļoti pārsteidzošām parādībām.

Latvijas - Igaunijas biedrības „Mēnešraksta“ redakcijas kolleģijas sēdē reiz nolēma, ka būtu lietderīgi laiku pa laikam žurnālā sniegt atskatu par latviešu un igauņu preses savstarpējām attiecībām, par kopējiem jautājumiem, kuriem abu tautu prese pieskaņas un kurus pārrunā, kā arī par šīs pārrunas veidu. Jāsaka, ka augšējo lēmumu pildīt patlaban nav nekāds patīkams ierosinātais darbs. Ja met skatu uz pēdējo triju - četru mēnešu avīžu komplektiem, tad tur diezgan grūti atrast kaut ko tādu, kas par abu tautu attiecībām runātu iepriecinošu valodu. Atzinīgi raksti par Latviju igauņu presē ir tāds retums, ka tie pilnīgi pazūd nelabvēlīgo rakstu vairumā. Pārmetumu, nievājošu raksturojumu un izaicinošu uzbrukumu bez gala, bez apstājas... Nemītīgā ofensīve no igauņu preses puses pēdējā laikā ir izsaukusi defensīvi arī no latviešu puses. No latviešu preses savaldītā toņa ir redzams, ka viņa šos cīņas tematus uzskata par nevēlamu lietu un uz tiem ielaižas vienīgi tik daudz, cik to nepieciešamība prasa.

Var teikt, ka par divām trešdaļām vielu uzbrukumiem latviešiem igauņu laikraksti smeljas atmiņās par Cēsu kaujām un bermontiādi. Šogad, kā piecpadsmit gadu atcerēs, tas notiek ar sevišķu jūtu uzliesmojumu. Ir jābūt tiešām lielā nesaprašanās, kamdēļ tādu vēsturisku notikumu, kā Cēsu kaujas, kur taču abas tautas visspilgtāki pierādīja savu kopējo vēsturisko uzdevumu izpratni, tagad kā piedauzības akmeni savu attiecību pasliktināšanai. Taisni šīs vēsturiskās pagātnes piemiņas izveidošanai un nostiprināšanai no abām pusēm ir pieliekāma visa izmaņa un taks, jo ar neiecietību un savaldīšanās

mīda ei olnud siis, kui mõlemad rahvad olid teise võimu kaitse all, ning see seisukord peaks omavahelise solidariteedi tunnet veel rohkem kindlustama. Kuid kultuurajaloolane leiab viiekümne aasta pärast meieaja ajakirjanduse komplektides sellest solidaarsuse tundest väga vähe, või vähemalt näeb sääal üllatavaid nähteid. Läti-Eesti ühingu „Kuukirja“ toimetuse istungil kord otsustati, et oleks väga soovitav aeg-ajalt kirjutada meie ajakirjas lätlaste ja eestlaste ajakirjanduse omavahelisist vahekordadest, ühiseist küsimusist, mida käsitatavad mõlema riigi ajalehed ning millest räägitakse ning ka, kuidas sellest kõneldakse. Pean ütleva, et täita seda ülesannet ei ole mingi meeldiv asi. Kui laseme pilgu üle viimase kolme-nelja kuu ajalehetede, siis sääal on väga raske leida midagi sellist, mis räägiks mõlema rahva suhetest rõomustavat keelt. Häatahtlikud kirjutised Läti kohta on Eesti ajakirjanduses selline haruldane asi, et nad täiesti kaovad pahade kirjutiste sekka. Etteheiteid, laivaid iseloomustamisi ja hävitavaid päälētunge sääal on lõpmata ja otsata... Järelijätmatu offensiiv Eesti ajakirjanduses on tekitanud viimase ajal deffensiivi ka lätlaste ajakirjanduse poolt. Läti ajakirjanduse taltsutatud toonist on näha, et ta peab sellist võitlust ebasoovitavaks ja võtab sellest osa ainult nii palju, kui võrd see on hädatarvilik.

Võime ütelda, et kaks kolmandikku materialist, mis Eesti ajalehed kasutavad päälētungimiseks lätlastele, eestlased leivad mälestusis Vönnu lahinguist ja bermontiaadist. Tänavu, pühitsedes nende sündmuse viieteistkümne aastapäevi, sünnib see erilise tunnete palavusega. On tõesti arusaamatu asi, mispärast ajalehed on valinud sääaraseid ajalolisi sündmusi, kui Vönnu lahing, kus mõlemaid rahvad hiilgavalt näitasid arusaamist oma ühistest ajaloolistest ülesannetest, et kasutada neid oma häade suhete hävitamiseks. Nimelt selle ajaloolise mineviku mälestuse arendamisele ja kindlustamisele peame mõlemalt poolt kõik tegema rahu ja taktiga, kuna vaen ja taltsutamatus võib ainult vähendada selle ajaloolise sündmuse tähtsust

trūkumu šis vēstures notikuma nozīmi priekš nākošām paaudzēm var tikai mazināt, kas nekādā gadījumā nedrīkstētu notikt.

Vēl lielāks pārsteigums priekš mums, latviešiem, ir igauņu preses nervozā izturēšanās jautājumos par mūsu valsts iekšējo iekārtu resp. par tām pārmaiņām, kādas Latvijai nesis 15. maijs. Te abu tautu preses ieturāmā taktikā ir saskatāms pilnīgs kontrasts. Pārvērtības, kā zināms, ir notikušas un izveidošanās process patlaban notiek abās valstīs. Visi latviešu preses organi bez izņēmuma ar dzīvu interesi seko pārveidošanās procesam, kāds norisinās Igaunijā. Latvijas preses objektīvajos atreferējumos nav nekādas tendences, notikumi tiek apgaismoti Igaunijas atdzimšanai labvēlīgā virzienā. Bet kas konstatējams igauņu presē attiecībā pret Latviju? Valdības soļu un rīcības vienpusīgi tendenciozs apgaismojums, ar nepārprotamu nolūku nostādīt visu patlaban notiekošo nelabvēlīgā gaismā. Tas bēdīgākais pie visa ir tas, ka šie nav izņēmumi — visa igauņu prese, vienalga — opozīcijas vai valdības partijas organi — lieto Latvijai nelabvēlīgo toni.

Nesaskatot nekādu pārliecinošu cēloņu vai daudz maz tveramu iemeslu šādai parādībai, tīri jāsāk domāt, ka pie šīs igauņu sabiedriskās domas saindēšanas un igauņu noskaņošanas pret latviešiem strādā kāda sveša roka; ka te izpaužas kāda skauģa vai nedrauga iespaidojums, kuram kremt Igaunijas un Latvijas vienprātības nodibināšanās; kuram nepatīktu tas, ka visas 3 Baltijas valstis radītu lielu politisku spēku Baltijas jūras piekrastē. Ka šāds sabiedriskās domas noskaņošanas mēģinājums — varbūt ļoti apslēpts — nāk un var nākt tikai no mūsu ienaidniekiem, — tas vienlīdz jāsaprot tā latviešiem, kā igauņiem. Un šādiem iespaidojumiem nedrīkst padoties.

Šādā labo attiecību sarga vietā grib būt arī „Mēnešraksts“, strādājot tuvināšanās un saprašanās darbu. Bet šis darbs var sekmēties tikai tad, ja viņš ir abpusīgs.

„Postimees“ par mūsu žurnāla iepriekšējiem numuriem saka:

meie noorsoo ees, mis mingil juhusel ei tohiks sündida.

Veel suurem ime on meile, lätlastele, Eesti ajakirjanduse seisukoht küsimuses meie riigikorra kohta, resp. nende muudatuste kohta, mida Lätile tõi 15. mai. Siin mõlema rahva ajakirjanduse taktikas näeme täielikku kontrasti. Muudatused, nagu teada, olid mõlema riigis, ning arenemisprotsess on praegu käimas mõlema riigis. Kõik Läti ajakirjanduse organid, eranditult, jälgivad elava huviga neid uuendamise protsesse, mis teostatakse Eestis. Läti ajakirjanduse objektiivseis kokkuvõtteis ei ole mingisugust tendentsi, sündmusi valgustatakse Eesti uuestisünnile häatahtlikus suunas. Aga mida näeme Eesti ajakirjanduses Läti kohta? — Valitsuse samude ja tegevuse ühekülgsel ja tendentsioosel valgustamist selge sihiga näidata kõike pahas valguses. Kurvem kõigest on see asjaolu, et siin pole erandeid — kogu Eesti ajakirjandus, ükskõik, kas ta on opositsiooni või valitsuse partei organ — tarvitab Läti vastast tooni.

Meie ei näe mingisuguseid tõsiseid põhjusi ega enam või vähem kindlat alust sellisele nähtele, ning peame arvama, et selle eestlaste avaliku mõtte mürgitamises ja eestlaste ajakirjanduse assitamises lätlaste vastu tegutseb mõni võõras käsi; et siin väljendub mõni kadetus või vaenlase mõju, kellele ei meeldi Eesti ja Läti üksmeel ja sõprus, ning kes ei tahaks, et kõik kolm Balti riiki saaksid suureks poliitiliseks jõuks Läänemere rannal. Et selline avaliku mõtte mõjutamise katse — võib-olla peidetud kujul tuleb ja võib tulla ainult meie vaenlastelt, sellest peavad arusaama nii lätlased kui eestlased. Ning meie ei tohi alluda selliseile mõjutusele.

Meie hääde suhete kaitsekojal tahab seista ka meie Kuukiri ning tegutseda lähendamise ja omavahelise arusaamise põlul. See töö võib aga tulemusi anda ainult siis, kui teda tehakse **mõlemal pool**.

„Postimees“ ütleb meie ajakirja eelmise numbri kohta:

„Teatavasti on käesoleval kuukirjal täita täht's ülesanne: olla elavaks sillaks kahe naaberahva vahel. See kindlustab talle tähelepanu kõikide poolt, kes hindavad kahe

„Šim mēnešrakstam ir svarīgs uzdevums: būt par dzīvu tiltu starp divām kaimiņu tautām. Tas nodrošina tam piekrišanu visās tais aprindās, kas augsti vērtē abu kaimiņu tautu draudzības nozīmi. Jāvēlas, lai Igaunijas piedalīšanās kopējā pasākumā izteiktos lielākā līdzdarbībā, kas līdz šim ir vājaka, nekā latviešu.“

Patlaban mēs, abas tautas, savā savrūpībā esam tik tālu viena no otras, ka pat tie apstākļi, kādi pie mums valdīja 50 un 60 gadus atpakaļ, ir jāuzskata par ideāliem. Vismaz avīznieciskas sadarbības ziņā. Lai pagātnes priekšā mums nebūtu jākaunas par tagadni — to mums pavēloši saka Igaunijas un Latvijas nākotnes kopējo interešu izpratne!

O. Nonācs.

rahva sōpruse tāhtsust. Tuleb soovida, et Eesti osavōtt ūhisest algatusest leiaks vāljendust ka suuremas kaastōōs, mis nāib olevat loium kui lātlaste oma.“

Praegu meie mõlemad rahvad on läinud ūksteisest nii kaugele, et meile nāivad ideaalina need olud, mis valitsesid meil 50 ja 60 aastat tagasi. Vāhemalt ajakirjanduses on see nii. Meie ei peaks hābi tundma mineviku ees tānapāeva pārast, — seda ūtleb meile Eesti ja Lāti tuleviku ūhistest huvidest arusaamine!

O. Nonats.

## Tuvināšanās — draudzība ikdienas dzīvē.

### Lāhenemissōprus argipāevil.

Būtu jāpievērš uzmanība tam apstāklim, ka Rīgā, runājot un rakstot par Latvijas un Igaunijas tuvināšanos un draudzību, jau gadiem domā tikai par aizrobežas igauņiem. Tiek aicināti viesi no Igaunijas, latvieši brauc arī paši ciemos uz Igauniju un, protams, cer, ka šais īsajos satikšanās brīžos gūtie iespai di dos pareizo uzskatu par igauņiem un arī kaut cik iepazīstinās ar viņiem.

Bet vai šais īsajos satikšanās brīžos un pie tam svētku noskaņojumā gūtie iespai di var dot pareizu uzskatu par otras tautas raksturu, vai šie dati ir tik pilnīgi, ka uz tiem var dibināt nopietnas draudzības plānu plašākos un talākos apmēros? Vai varbūt tieši šādā savstarpējās draudzības un iepazīšanās veidā, ko līdz šim praktizēja, neslēpjās galvenie iemesli, kādēļ, šad tad starp abiem sabiedrotiem radušās dažādas sīkas nesaprašanās? Un ja vēl nemam vērā to sen novēroto apstākli, ka prese šīs mazās, nejausi radušās nesaskaņas izlietoja sev kā labu materiālu, pie tam neaizmirstot, ka Igaunijas lielāka-

Vāariks ehk tāhelpanu olukord, et Riias kōnelustes ja kirjeldustes Eesti - Lāti lāhenemis - ning sōprus - alal aastaid eeskātt ainult ūle piiri asuvate eestlaste peale mōeldakse. Kutsutakse kūlališi Eestist, sōdetakse ka ise Eestisse kūlla ja loomulikult loodakse siis omale nendest lūhidaist kokkupuutumistest saadud muljetest arvamine ja ūld - ettekujutus eestlastest.

Kas on aga lūhidail koosviibimistel, pealegi pidulikul kūlastus hoos saadud armine teise rahva iseloomust ja ta mentaalsusest — niivōrd kūllaldane andme, et selle peale jāādavamas ulatuses tōsist sōprusplaani edasi ehitada? Kas ehk peitubki seeguguse sōprus - ja tundma ōppimise senises praktikas peamine vōimalus mitmesuguste vāikeste arusaamatuste tekkimiseks mōlema liitrahva vahel? Ja kuļ arvestada siinjuures kauaegse asuoluga, et tekkinuist vāikesist arusaamatustest kohe veel ajakirjandus omale materjaali lōi, seejuures ilma et eesti tāhtsamail pāevalehil Riias ehk lāti omil —

jiem laikrakstiem nebūt nebija savas tahtības korrespondentu Rīgā, nedz arī Latvijas presei Tallinnā, kuri varbūt vienigie varētu šos notikumus pareizi apgaismot — tiešām ar prieku var konstatēt, cik stiprs un dabīgs ir Igaunijas un Latvijas draudzības pamats, ja neraugoties uz visu iepriekš minēto, šī draudzība ir tomēr arvien vairāk augusi un padziļinājusies.

Lai ar kādu tautu isti iepazītos, ir ļoti no svāra biežāk satikties un nevis tikai svētku svinīgajā noskaņojumā, bet vairāk ikdienas darbā.

Varbūt tikai nedaudzi vēl atcerēsies, ka nav nemaz vēl tik sens tas laiks, kad Rīgā dzīvoja apmēram 30.000 igauņu un ka viņiem Rīgas dzīvē bija samērā liela nozīme, ko apliecināja vairāki sīki norādījumi, kā: vēl nesen šur tur atrodami igauņiskie uzraksti veikalu izkārtņēs, piemēram „Seemnekauplus Fr. Lassmann“ (Fr. Lasmaņa sēklu tirgotava), pilsētas krāj-aizdevu kases un lombarda telpās atrodami paskaidrojumi igauņu valodā, kā: „raha sissemaks siin“ (nauda iemaksājama šeit), u. t. t.

Daudzi šī laika ievērojami Igaunijas valsts un sabiedrības darbinieki ir ilgu laiku Rīgā dzīvojuši kā savās mājās, piemēram Igaunijas bankas prezidents Juris Jaaksons, ilggadīgais Tallinnas pilsētas galva Uesson, bij. ārlietu ministra biedrs Aleksandrs Hellats, valsts degakmens rūpniecības vadītājs inž. Mārts Rauds, mācītājs T. Tallmeisters, slavenais teātru darbinieks Hanno Kompuss, ilggadīgais tieslietu ministra biedrs Ed. Kūbarseps un daudzi citi.

To apstākli, ka daudzi igauņi nāca uz Rīgas bijušo Politehnikumu iegūt augstāko tehnisko izglītību, izlīdzināja tas, ka latviešu jaunatne mācījās Tartu augstskolā. Redzam, ka latviešiem un igauņiem jau agrāk bija pietiekoši daudz izdevības satikties un savstarpēji iepazīties, kā ikdienas darbā un mācībās, tā arī svētkos — prieka un svinību brīžos.

Cik sirsniņas bija latviešu un igauņu attiecības Rīgā arī biedrību darbībā, to liecina kāda vecāka latviešu sabiedriska darbinieka stāsts, ko šinīs dienās dzirdēju Rīgas igauņu izglītības biedrībā. Viņš

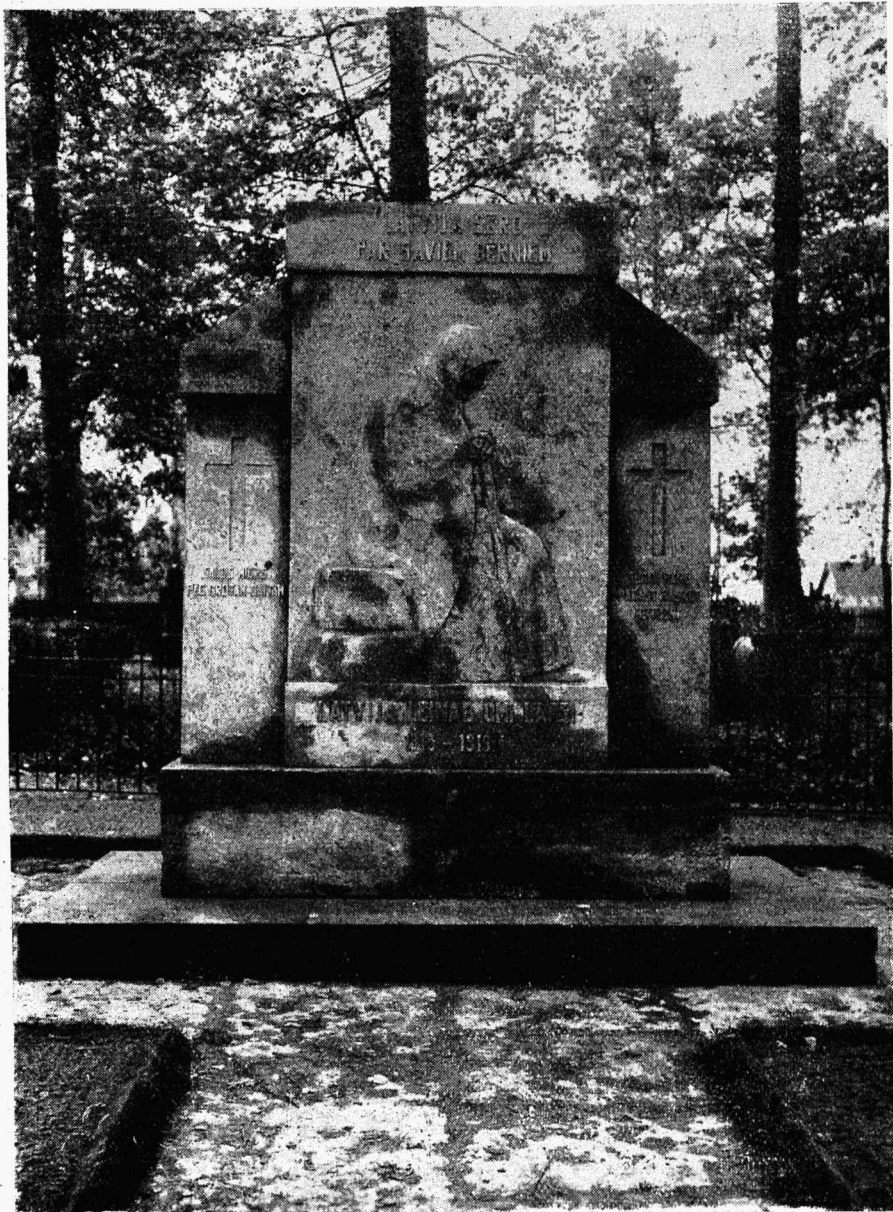
Tallinnas omast rahvusest kirjasaatja oli, kellel võimalus neid sündmusi oma rahvuse mentaalsuses valgustada — siis just sellest võib rõõmuga otsustada, kuivõrd kindel ja loomulik Läti - Eesti sõpruse alus on, et kõige eelmainitu pääle vaatamata, see sõprus omis sügavusis aina kasvada võis! Ühe rahva põhjalikult tundmaõppimiseks, on tähtis korduv kokkupuutumine ja mitte ainult pühapäeva pidulikkuses, kuid enam argipäevil töö juures.

Ainult vähesed ehk aimavad, et ei olnudki nii väga ammu see aeg, kus Riias ligikaudu 30.000 eestlast asus ja et nad küllaldaselt tõsist tähelpanu Riia elus väärtsid, tunnustasid mitmed väikesed märgid, nagu veel hiljutigi siin - sää leiduvad eestikeelsed päälkirjad ärisiltidel, nagu näiteks „Seemnekauplus Fr. Lassman“, linna hoiu - laenu kassa ja linnapandimaja ruumes leiduvad eesti keelsed selgitused nagu: „Raha sissemaks siin“ jne.

Ka olid Riias kauaaegselt kodus paljud nüüdseaja tähtsamad Eesti tegelased ja riigimehed, nagu praegune Eesti Panga president Jüri Jaakson, kauaaegne Tallinna linnapea Uesson, end. väliministri abi Aleksander Hellat, riigi põlevkivitööstuse juhataja ins. Märt Raud, õpetaja Th. Tallmeister, kuulus teatrimees Hanno Kompus, kauaaegne kohtuministri abi Ed. Kūbarsepp ja palju muid.

Asjaolu, et Riia endine Politehnikum paljuid eestlasi Riiga tõmbas kõrgemat tehnilist haridust saama, oli küllaldaselt tasakaalustatud läti noorsoo Tartu ülikoolis õppimisega. Niiviisi oli lätlastel ja eestlastel ennemalt küllaldasid ja korduvid kokkupuutumisi nii argipäevil töö ja õppe juures, kui ka pühapäeviti — rõõmu ja pidustus oludes.

Kuivõrd armsad peale eelmainitu veel suhted ka läti - eesti seltside tegevuse alal Riias olid, näitas neil päevil juhuliselt avaldatud läti seltskonna vanema tegelase kõnelus omist mälestustest Riia Eesti Hariduse Seltsis, koguni häist muljeist selle Seltsi avapäevast, mis temale niij hästi ja selgena meelde jäänud olid, nagu oleks ta sääal alles eile viibinud, kuigi Riia Hariduse Selts juba tervelt 26 aastat tagasi asutatud sai!



Narvā nesēn atklātais piemineklis tur apraktiem latviešu bēgļiem.

Hiljuti Narvas avatud mālestussammas sinna maetud Lāti sōjapōgenikele.

stāstīja savas atmiņas par Rīgas igauņu izglītības biedrību, sevišķi par labo iespaidu, ko tas guvis šīs biedrības atklāšanas dienā, kurū viņš tik skaidri atcerējās, itkā tas tikai vakar būtu noticis, kaut gan

Nüüdsel ajal, kus noorsugu Lätist enam Tartu,ega eesti noorsugu enam Riiga õppima ei tule, on aga siiski veel Riias alaliselt umbes 3000 eestlast asumas, on kümme-kond eesti seltsi ja or-

Rīgas igaunu izglītības biedrība dibināta jau pirms 26 gadiem.

Tagadējā laikā, kad latviešu jaunatne vairs nebrauc uz Tartu mācīties, un arī igaunu jaunie vairs neapmeklē Rīgas mācības iestādes, tomēr Rīgā dzīvo vēl apmēram 3000 igaunu, ir ap desmit igaunu biedrību un organizāciju, divas igaunu draudzes, vairāki mācītāji, vesela rinda igaunu tirgotāju un rūpnieku, bez tam vēl meistaru, amatnieku, ierēdņu un citu. Ir daudzas igaunietes, kas latviešu sabiedrībā labi pazīstamas kā latviešu dzīves biedres.

Neraugoties uz visu to, kautkāda iemesla dēļ tomēr igaunu un latviešu biedrību savstarpējās attiecības tagad kļuvušas galīgi atturīgas, izņemot vienīgi biedrību piedalīšanos vienai otras lielākās jubilejās, kad arī aprobežojas vienīgi ar personīgiem vai rakstiskiem apsveikumiem.

Latviešu sabiedrība pazīst gan apmēram pusduci igaunu ģimeņu, ar kurām tā iepazīnusi sabiedriskās saņāksmēs, bet tas vēl latviešiem daudz neko nesaka par Rīgas igauniem kā vienas tautas tipa reprezentētājiem. Lai iepazītos ar igauniem, vajadzētu pazīt plašāku igaunu sabiedrību, tad izvairītos no varbūtējiem pārpratumiem.

Igauni dzīvo vēl arī citās lielākās Latvijas pilsētās, piemēram Liepājā, bet galvenā kārtā laukos, Alūksnes, Apes un Vec-laicenes apkārtnē, kur ir arī samērā rosīga igaunu biedrību darbība. Igauni dzīvo Latvijā vēl arī daudzos citos apvidos.

Igauni Latvijā — vai nu kā lojāli Latvijas valsts pilsoņi, vai arī kā sabiedrotās valsts pavalstnieki, kas te viesojās, varētu dažādi būt palīdzīgi Latvijas-Igaunijas attiecību izveidošanā nākotnē, ja Rīgas latviešu organizācijas un tuvināšanās biedrības, kā arī viņu vadošie darbinieki radītu vairāk iespējas vietējai sadarbībai, lai arī te viens ar otru labāk iepazītos — kā biedrību, tā arī privātā dzīvē.

Lai mūsu draudzība un dziļā saprašanās zied kā krāšņākais Baltijas valstu savienības zieds, kā atsevišķu igaunu, tā arī latviešu sirdīs, lai esam mājās vai sabiedrotā valstī!

**Vidriks Ivask.**

ganisatsiooni, 2 eesti kogudust, mitu eestlast õpetajatena, terve rida tuntuid ärimehi, tööstureidki, siis veel meistreid, käsitöölisi, mitmeid ametnikke ja veel muid. On mitmeid eestlannaid, kes hästi tuntud läti paremas seltskonnas — mehel olles lätlastel.

Kõige selle pääle vaatamata on millegi pärast peagu täieliselt võõrdunud läti ja eesti seltside omavahelised suhted, väljaarvates seltside suuremate juubelitele ilmunised ehk neil juhusel üksteise õnnitlemised.

Läti seltskond tunneb küll umbes poole tosina võrra eesti perekondi seltskondlisset kokkusaamistelt, kuid see asjaolu ei võiks veel kuigi palju öelda lätlastele Riia eestlastest, kui ühe rahvuse tüübi esindajaist - viimastena tuleks juba läbilõiget laialisemast eestlaskonnast võtta, kui vääroletusi põhjalikult ära hoida soovitakse.

Linnades on pääle Riia veel Liepajas eestlasi ja siis päämiselt maal, nagu Aluksnes, Apes, Vec-Laitsnas — kus ka võrdlemisi elav eesti seltside tegevus aset leiab. Eestlasi elab ka veel terves reas teistes asundustes Lätis.

Eestlased Lätis — kas lojaalse Läti riigi alamana ehk liitriigile alluva külalisenä, võiksid ehk mitmeti kasulikud olla Läti - Eesti tuleviku suhetele, kui mõned Riia läti seltsid ja sõprus-organisatsioonid ja nende juhtivad tegelased kohapäälset lähenemis võimalust enam väljendaksid, et ka siin üksteist — nii seltsi, kui era elus — lähemalt tundma õppida.

Saagu õitsema Läti-Eesti liidu kenama õilmena sõprus ja põhjalik arusaamine üksteise vahel, nii üksikute eestlaste, kui lätlaste südamis — olgu kodus ehk liitriigis asudes!

**Vidrik Ivask.**

# Latviešu mitoloģija un reliģiskas atziņas\*)

## Lāti mütoloogia ja usk\*)

### I.

Pārpratumu novēršanas labad, jau pašā sākumā piebilstams, ka mitoloģija nav tas pats, kas reliģija. Ja reliģija ir cilvēka attiecības pret aizdabīgo, tad mitoloģija ir aizdabīgo priekšstatu un pārdabīgo priekšmetu apdzejojums. Dzejas līdzekļi ir simboli, līdzības, personifikācijas, izdoma. Tā rodas mīti jeb teiksmas. Protams, teiksmu jeb mitu nākas atzķirt no pasakas un teikas, kaut arī tā robeža, kur viens beidzas un otrs iesākas nav nekāda asā. Taču teiksmā ir citāds kodols nekā pasakai vai teikai, proti, aizdabīgais, pārdabīgais, praviētīgais, kas teikā un pasakā nav galvenais.

Zem mitoloģijas jāsaprot, no ārienes raugoties, zinātne par mītiem, viņu izcelšanas, attīstību un savstarpīgo sakarību. No iekšienes skatīta mitoloģija ir kāds teiksmainu priekšstatu kopums, kas pieder kādai tautai vai laikmetam.

Mitoloģija kā teiksmu kopa var būt ievērojama reliģijas sastāvdaļa, bet ne pati reliģija. Reliģijas jēdziens ir plašāks, jo viņš ietver sevī nevien priekšstatus par dievībām, bet arī kultu, ētiku, ceremonijas. Notiek, ka dažās reliģijās teiksmām tiek dāvāta tīri dogmātiska ticamība, piemēram, bībeles mitam par pasaules radīšanu, taču tas nav nepieciešami. Tamdēļ daudzās citās tautās teiksmas par pasaules radīšanu ticamības pakāpes ziņā līdzinās vairāk teikai vai pasakai.

Mitoloģija kalpina savā labā poēziju, bet pati kalpo reliģijai. Bieži vien tā ir skaists tērps reliģiskām atziņām un svētām patiesībām. Tamdēļ mitoloģiju un reliģiju vieno daudzas saites, bet tās nedod iemeslu viņas sajaukt vienā laidā. Reliģija bez mitoloģijas ir kaila, tai trūkst tēlu un veidolu.

Mitoloģija savukārt bez reliģijas zaudē savu isto jēgu, kā tas redzams mitoloģiskos apcerējumos, kuŗos mīti aplūkoti ārpus savas reliģijas. Daudz šai ziņā grēkots arī pret latviešu mitoloģiju. Īsteni sakot,

Arusaamatuste kōrvaldamiseks pean juba algul mainima, et mütoloogia ei ole sama, mis usk. Kui usk on inimese suhted üleloomuliku vastu, siis mütoloogia on mittelooduslike ettekujutuste ja üleloomulike asjade kirjeldus. Luule abinōudeks on sūmboolid, vōrdlused, personifikatsioōnid, fantaasia. Nōnda luuakse mūūte, muinasjutte jumalatest. Muidugi peame eraldama mūūti ehk muinasjuttu jumalatest harilikest muinasjuttudest, kuigi see piir, kus ūks lōpeb ja teine algab, ei ole sugugi terav. Siiski on muinasjutul jumalatest pāris teine sisu kui harilikul muinasjutul, nimelt — mittelooduslik, üleloomulik, prohvetiline sisu, mis muinasjutus ei ole pāāasi.

Mütoloogia all peame mōstma, vālispoolt vaadates, teadust mūūtidest, nende sūndimisest, arenemisest ja nende omavahelistest suhetest. Sisepoolt vaadatuna on mütoloogia mingi muinasjutuliste ettekujutuste kogu, mis kuulub mōnele rahvale vōi ajastule.

Mütoloogia, mūūtide koguna, vōib olla tāntis usu osa, aga mitte usk ise. Usu mōiste on laiem, kuna tema sisaldab eneses mitte ainult ettekujutusi jumalaist, vaid ka jumalateenistus, eetikat, kombeid. Mōningais uskudes pūhendatakse muinasjuttudele jumalaist isegi dogmaatilist usutavust, nāiteks piibli mūūdile maailma loomisest, kuid see pole hādatarvilik. Sellepārast ei pea paljud rahvad mūūte maailma loomisest usutavamaiks kui harilikke muinasjutte.

Mütoloogia kasutab oma tarvis luulet, ise aga teenib usku. Ta on tihti ilusaks rōivaks usulisile tunnustusile ja pūhadele tōdedele. Sellepārast ūhendavad mütoloogiāt usuga paljud sidemed, mis siiski ei anna ūigust segada neid ūhte. Usk mütoloogiata on paljas, tal puuduvad kujud. Mütoloogia usuta kaotab oma ūige kaalu, mida nāeme mütoloogilisis kirjutisis, kus mūūdid on vaadeldud vālispoolt usku. Vā-

\*) Ievietojam pārrunas kārtūbā. Redakcija.

\*) Avaldame lābirāākimise korras.

līdz šim vēl latviešu mitoloģija nav tikusi aplūkota no latviešu senrelīģijas viedokļa un tamdēļ radušies daudzi aplami uzskati par latviešu teiksmu saturu un vērtību. Bet arī pati latviešu relīģijas būtība palikusi neizprasta, tamdēļ, ka līdz šim nav piegriesta vērība pētamo avotu raksturam. Piemēram, Dievs latviešu tautdziesmās iztēlots citādi nekā pasakās. Tautdziesmās tas ir tikumīgs Dievs, kā mēr pasakās viņš bieži vien uzvedās kā viltnieks, it īpaši cīņā ar velnu. Tautdziesmu raksturs, kad tās runā par dievībām, ir nopietns, kamēr pasaka ir sacerēta laika kaveklis un tā tēlo pēc savas dabas to, kas nav īstenībā un patiesībā. Tad nu notiek, ka tautdziesmās tēlotām dievībām piejauc īpašības vai darbības, kas attēlotas pasakās, ka tiek pārprasta latviešu relīģijas istā būtība un līdz ar to zūd pareizais viedoklis latviešu mitoloģijas aplūkošanai.

Relīģiskais viedoklis, kas iegūts apsverot avotu relīģisko vērtību, izlabo kļūdas, kas līdz šim pielaistas mūsu mitu izkārtšanā un ļauj uzstādīt zināmu sistēmu, kas norāda mitu grupām savu vietu un raksturu citu starpā. Relīģiski pieejot mūsu teiksmām, tās sadalās četrās, pat piecās lielās grupās:

1. Teiksmas par dievībām, kas tiek pieļūgtas, proti, Dievs, Laima un Māra.
2. Teiksmas par debesu spīdekļiem un parādībām, galvenām kārtām par Sauli, Mēnesi, Saulesmeitām un Dievadēliem.
3. Teiksmas par gadskārtas dievām un svētēm, piemēram, Meteni, Ūsiņu, Jāni vai Jumī.
4. Teiksmas par ļaunajiem un nelabajiem, kā Jodu, velniem, raganām u. tml.
5. Teiksmas par varoņiem un dievotiem cilvēkiem. Šādu teiksmu tautas dziesmās gluži trūkst, turpreti prozā var runa būt par Lāčplēša, Kurbada vai Kalējpuikas teiksmām.

Pakavējoties pie šīm teiksmu grupām, redzams, ka relīģiskais viedoklis tām noteicis savu īsto vietu un vērtību. Pār Dievu dzied kādas 5000 pamatdziesmas, par Laimu kādas 2000, bet par Māru — 500. Teiksmas par šīm dievībām, kuŗas vienīgās latvietis lūdzis iejaukties viņa dzīvē un likteņos, ir citādas, nekā par Dieva dēliem un Saules meitām. Pēdējie veido tā sau-

ga palju on patustatud ka lāti mūtoloogia vastu. Pean ūtlema, et senini lāti mūtoloogiat ei olegi ūldse vaadeldud lāti vanausu seisukohalt ning sellepārast on sūndinud paljud ebaōiged vaated lāti mūtūtide sīsu ja vāārtuse kohta. Isegi lāti usu olemus on jāānud arusaamatuks sellepārast, et senini ei ole tāhelepandud uurimisallikate iseloomu. Nāiteks, Jumal on lāti rahvalauludes kujutatud teisiti kui muinasjuttudes. Rahvalauludes on ta ainult vooruslik Jumal, kuna muinasjuttudes ta tihti esineb petjana, iseāranis vōitlūsis kuradiga. Rahvalaulude iseloom, kui nad rāāgivad jumalast, on tōsine, kuna muinasjutt on vāljāmōeldud ajaviiteks ja kujutab oma loomu kohaselt seda, mis ei ole ōige ja elust vōētud. Siis on nōnda, et kui rahvalauludes kujutatud jumalaile lisatakse omadusi, mida leiame muinasjuttudes, siis lāti usu ōige olemus jāāb arusaamatuks ja ūhes sellega kaob ōige seisukoht lāti mūtoloogia uurimiseks.

Usuline seisukoht, mis on saadud, kaaludes allikate usulist vāārtust, parandab vīgu, mis on senini tehtud meie mūtūtide korraldamises ja lubab pūstitada teatava sūsteemi, mis nāitab mūtūtide gruppidele nende koha ja iseloomu te. ste mūtūtide keskel. Vaadeldes meie muinasjutte jumalatest, vōime neid jaotada nelja, isegi viide suurde gruppi:

1. Mūtūdid jumalatest, keda palutakse, nimelt: Jumal, Laima ja Maara.
2. Mūtūdid taeva tāhtedest ja nāhetest, pāāasjalikult Pāikesest, Kuust, Pāikesētūtreist ja Jumalapoegist.
3. Mūtūdid aastaāegade pāēvist ja pūhadest, nāiteks Metenist, Uusinist, Jaānist vōi Jumist.
4. Mūtūdid pahadest vāimudest, nagu Jodist, kuraditest, nōidadest jne.
5. Mūtūdid kangelasist ja jumaldatud inimesist. Selliseid mūtūte rahvalauludes ei olegi, proosas āga rāāgitakse Karutapja (Lāčplēsis), Kurbadi ja Sepapoiši (Kalējpuika) mūtūtidest. Peatudes nende mūtūtide gruppide juures, nāeme, et usuline seisukoht on nāidanud neile nende koha ja vāārtuse. Jumalast laulavad umbes 5000 rahvalaulu, Laimast — umbes 2000, ja Maarast 500. Mūtūdid nendest jumalatest



camo mūžības, gada un dienas mitu. Sevišķi skaists ir latviešu gada mits par noslikstošo Saulesmeitu, ko Joda Māte ierauj atvarā, kad tā mazgā tur savu zelta kannu. Par Sauli dzied 2000 tautdziesmu, par Dievadēliem un Saules meitām kādas 400 dziesmas. Taču nekur šajās dziesmās nav dzirdams, ka Saule, Mēness vai Pērkonis būtu pielūgti. Tas ir viens no aplamākiem uzskatiem, ka latviešu reliģijas pamatā esot Saules kults, vai ka pielūgtis ticis Pērkons.

No trešās grupas teiksmu tēliem lielākās nepareizības saistās ar uzskatiem par Jāni un Martiņu. Vei vienmer nav izviesies uzskats, ka sie vārdi esot kristīgās ticības laikos ceļusies. Salīdzinošā mitoloģija rāda, ka musu Jānis ir tas pats, kas romiešu Janusu un indusu Devāyanā un Mārtaņš korespondē romiešu Martim (Marsam) un indusu Martandim. Šos senos āriešu pirmtautas teļus sava laikā parņem arī katoļu baznīca, bet ar to nav teikts, ka latviešos tie butu ieviesušies tikai katoļu laikos. Gluži kā latviešu Māra ir vecāka par kristīgo Mirjamu, tāpat arī Jānis un Mārtenis ir mantojums no aizkristīgiem laikiem.

Ceturrtā teiksmu grupā atzīmējams, ka Jods un Velns ir dažādi pēc savas izcelšanās. Jods ir tumsās personitiecējums; bet velns — ļaunas vēļu valsts buenes. Jodam ir teiksmās, kas uz velniem nezīmējas. Tamdeļ nevajadzētu domāt, ka Jods nozīmē to pašu ko velns.

Latviešu mitoloģijas un reliģijas saknes ir pašā indoeiropiešu pirmtautā. Likteņi lēmuši tā, ka latvieši varējuši saglabāt savu seno indoeiropēcisko jeb, teiksim, ārisko reliģiju ar visām teiksmām līdz pat mūsu dienām. To, ko citas Eiropas āriskās tautas ar laiku zaudējušas, to latvieši varējuši uzglabāt veselu treju iemeslu dēļ. Pirmkārt, pierādams, ka latvieši līdz ar pārējām baltu tautām dzīvo āriešu jeb indoeiropiešu senajā pirmdzimtenē. Uz vietas dzīvojot, ar citām tautām nejaucoties bijis vieglāk saglabāt senās tradīcijas, nekā ieceļojot svešā zemē un svešos ļaudīs. Otrkārt — mēs latvieši pakļaujamies kristīgai ticībai gandrīz tūkstots gadu vēlāk, nekā Dienvid-Eiropas tautas, pie tam pati kristīgās ticības iesakņošanās dažādu iemeslu dēļ notiek ārkārtīgi lēnām. Treš-

on ainukesed, kus lātlane on palunud segada tema elusse ja saatusesse, ja nad ei ole sellised, kui müüdid Jumalapoegist ja Pāikesetūtrest. Viimased moodustavad nōnda nimetatud igaviku, aasta ja pāeva müüdi. Eriti ilus on lātlaste aastamüüt uppuvast Pāikesetūtrest, keda Kuradi Ema kisub veekeerisesse, kui ta peseb oma kullast kannu. Pāikesest laulab 2000 rahvalaulu, Jumalapoegist ja Pāikesetūtrest umbes 400 laulu. Siiski ei kuule kuskil neis lauludes, et Pāikest, Kuud vōi Pikset (Pērkons) oleks palutud. See on üks ebaōigemaid vaateid, nagu oleks lāti usu aluseks Pāikese kultus ehk nagu oleks palutud Pērkonsit.

Kolmanda grupi müütide kujudest suurimad ebaōiged vaated on seotud Jaani ja Mārdīga. Ikka veel ei ole kadunud vaade, nagu oleksid need nīmed sūndinud ristiusu ajal. Vōrdlev mütoloogia nāitab, et meie Jaan on sama, mis roomlaste Janus ja hindude Devāyana ning Mārt (Mārtinš) on sarnane roomlaste Mart'ile (Mars) ja hindude Martand'ile. Neid vanu aarialaste esirahva kujus.d vōttis üle omal ajal ka katoliku kirik, aga sellega ei ole ōeldud, et lātlased oleksid nendega tutvunenud ainult katoliku ajal. Samuti kui lātlaste Maara (Māra) on vanem ristiusu Mirjamast, on ka Jānis ja Mārtenis pārandus eelkristluse ajast.

Neljanda müütide grupi kohta pean mainīma, et Jods ja Velns (Kurat) on oma sūndimise poolēst isesugused. Jods on pīmeduse personifitseering, kuradid aga pahad surnute riigi olevused. Jodist on müüdid, mis sugugi ei puuduta kuradit. Seliepārast ei peaks arvama, et Jods tāhendaks seda sama, mis Kurat.

Lāti mütoloogia ja usu juured on indoeurooplaste esirahvas. Saatused on otsustanud, et lātlased on saanud alalhoida oma vana indoeurooplaste ehk ūtleme aarialaste usu ūhes kōikīde müütīdega meie ajani. See, mīda teised Euroopas elutsevad aaria rahvad aja jooksul on kaotanud, on lātlased suutnud alalhoida kolmel pōhjusel. Esiteks, vōime tōendada, et lātlased ūhes teiste Balti rahvastega elavad aarialaste ehk indoeurooplaste vanas esikodumaas. Kohapāāl elades, ning mittesegunedes teiste

kārt — latviešu tautdziesmām ir reliģisks raksturs. Apaļiem skaitļiem runājot Kr. Barona krājumā starp 35.000 pamatdziesmām kādas 10.000 piemin mitoloģiskos personificējumus. Otras 10.000 dziesmas pieder kāzām, bērēm un dažādiem svētkiem. Trešais 10.000 runā par tikumiem, labu un ļaunu dzīvošanu. Gluži bez reliģiskas nozīmes ir visai neliels dziesmu skaits. Visi šie apstākļi kopā panākuši to, ka latviešu tautai uzglabājies vesels milzīgs reliģisks materiāls, kāds nav vairs nevienai citai Eiropas tautai.

E. Brastiņš.

rahvastega on olnud kergem alalhoida vana traditsioone, kui rännates vöörail mail ja vööraste rahvaste seas. Teiseks — meie, lätlased, allusime ristiusule peagu tuhat aastat hiljem kui Lõuna-Euroopa rahvad, kusjuures ristiusu juurdumine mitmekesiseil põhjusil sündis väga aegamööda. Kolmandaks — Läti rahvalauludel on usuline iseloom. Rääkides ümargusis arvudes, Kr. Baron'i kogudes 35.000 alglaulude hulgas umbes 10.000 mainivad müütilisi personifitseeringuid. Teine 10.000 on pühendatud pulmadele, peietele ja mitmekesiseile pühadele. Kolmas 10.000 räägib voorusist, hääst ja halvast elamisest. Hoopis usu- lise tähenduseta on väga vähe rahvalaule. Kõik need asjaolud on põhjuseks, et läti rahval on alalhoidunud lõpmatu suur usuline materjal, millist ei ole enam mitte ühelgi teisel Euroopa rahval.

E. Brastiņš.

## Latvijas un Igaunijas koŗu draudzība. Lāti ja Eesti laulukooride sōprus.

Līdztekus ciešiem politiskiem un saimnieciskiem sakariem arī kultūrālā sadarbība starp Latviju un Igauniju pagājušos gados bijusi ļoti rosīga. Neskarot šoreiz te kopdarbību literāriskās un tēlojošās mākslas laukā, gribu tikai īsumā pakavēties pie tā darba, ko abu tautu tuvināšanā veic igauņu un latviešu koŗi.

Ir zīmīga un veca tā parādība, ka dziedātāju ļaudis vienmēr ir atsaucīgākie un darbīgākie tautu tuvināšanā. Katrs sabiedrotās valsts koŗa apmeklējums liecina par īstu, neliekuļotu draudzību un sirsniību. **No te redzamās sirsnības daudz varētu mācīties arī pārējā sabiedrība, koŗa bieži vien vēl neizprot šādas tuvināšanās un kopdarbības nozīmi.** Ar lielu prieku un gandarījumu varu rakstīt par Latvijas-Igaunijas koŗu draudzību tieši šajā laikā, kad vienā preses daļā parādās raksti, koŗi gan stāv stipri patāļu tam garam, koŗam vajadzētu valdīt abu sabiedroto valstu

Kōrvuti tihedaile poliitilistele ja majanduslikele suhetele on olnud viimases ajal õge elav koostōō Lāti ja Eesti vahel ka kultuuri alal. Ma ei puuduta seekord koostōōd kirjanduse ja kujutava kunsti alal, tahan ainult lühidalt peatuda selle tōō juures, mida mōlema rahva lähendamises teevad Eesti ja Lāti laulukoorid.

On väga iseloomustav ja vana see nähe, et laulurahvas teeb alati kõige suurema ja tulemusterikkama tōō rahvaste lähendamises. Iga külaskäik naaberriki tunnistas sūgavat sōprust ja sūdamlikkust. Sellest sūdamlikkusest vōiks palju õppida ka kogu seltskond, kes sagedasti ei saa arugi sellise koostōō tähtsusest. Suure rōōmuga ja rahustusega vōin kirjutada Lāti - Eesti laulukooride sōprusest praegusel ajal, mil ūhes ajakirjanduse osas loeme kirjutisi, mis se savad väga kaugel sellest vaimust, mis peaks valitsema mōlema liitlase vahel. Meie laulukoorid annavad siin tōesti hāā eeskujū.

starpā. Mūsu koŗi sabiedrībai šajā ziņā tiešām dod labu paraugu.

Igaunju un latviešu koŗu draudzības pirmsākumi meklējami jau tajos laikos, kad abas valstis nodibinājās. Pirmais, kas lika pamatus šai sadarbībai, bija **Reitera koris**. Ar saviem koncertiem Igaunijā tas pirmais nesa latviešu dziesmas pāri mūsu robežām, ļāva tām skanēt igauņu tautā un rada tur dzīvu un jūsmīgu atbalsi. Reitera koŗa piemēram ar labiem panākumiem sekoja Latvijas **Universitātes koris** ar dir. **A. Bobkovicu**. Tie skandināja mūsu dziesmas igauņu studentu metropolē — Tartū.

Tieši pēdējos gados vislielākā loma no mūsu koŗiem abu tautu tuvināšanās darbā piekrit Latvijas universitātes studentu biedrībai „**Dziesmuvara**“, kura vairākkārtīgi ir viesojusies Igaunijā un, savukārt, uzņēmusi igauņu koŗus pie sevis. Dziesmuvaras darbs te tik liels, ka nevar nemaz par abu sabiedroto tautu kultūrālo tuvināšanos runāt, neminot Dziesmuvaras un viņas dirigenta **A. Abeles vārdu**. Pirmos sakarus ar igauņiem Dziesmuvara nodibināja jau Igaunijas vispārējos 9. dziesmu svētkos. Ši uzstāšanās lielajā svētku estrādē, kur bija sapulcējušies pāri par 30.000 dziedātāju, nesa latvju koŗim un dziesmai lielas un pelnītas ovācijas. Igaunju tauta lielā sajūsmā te demonstrēja savu draudzību un sirsnību visai latviešu tautai.

Šajā braucienā „Dziesmuvara“ noslēdza sirsnīgu draudzību ar igauņu „**Estonia Muusika Osakond**“ kori. Šī draudzība ir stiprinājusies ne pa dienām, bet, var teikt, pat pa stundām. Visi šī labākā igauņu koŗa dziedātāji ar dziļi kultūrālo dirigentu prof. **J u h a n u A a v i k u** ir kļuvuši tagad sirsnīgi un atklāti latviešu draugi. Un var arī droši apgalvot, ka tikai pateicoties prof. Aavikam, kurš bija abu pēdējo igauņu dziesmusvētku galvenais rīkotājs, un viņa lieliskajam koŗim, latviešus Igaunijā uzņem ar tādu sirsnību. Tā tas bija „Dziesmuvarai“ viesojoties 9. dziesmusvētkos un arī **Latvijas universitātes studentu koŗu apvienībai** piedaloties

Eestlaste ja lātlaste laulukooride sōpruse algusi leiame juba sel ajal, kui mōlemad riigid saavutasid oma iseseisvuse. Esimene, kes pani aluseid sellele koostōole, oli **Reiteri laulukoor** Riiast. Oma kontsertidega Eestis kandis ta esimesena lāti laulu ūle meie maa piiride, pani neid kōlama Eesti rahva keskel ja leidis sāl ees elavat ja vaimustatud vastukaja. Reiteri koori eeskujū jālgis hāade tulemustega **Lāti ūlikooli koor** oma juhi **Bobkovits**’iga. Nad laulsid meie laule ūliōpilasinna Tartus.

Viimaseil aastail on meie laulukooridest kōige suurem osa mōlema rahva lāhendamisē Lāti ūlikooli ūliōpilasseltsi „**Dsiesmuvara**”!“, kes mitukorda on kūlastanud Eestit ja omalpoolt on vastuvōtnud ka Eesti laulukoore. „Dziesmuvara“ tōō on sel alal nii suur, et meie ei vōi mōlema rahva kultuursest lāhenemisest rāākudagi, jāttes „Dziesmuvara“ ja tema juhi helilooja **A. Abele** nime mainimata. Esimesi suhteid eestlastega sōlmis „Dziesmuvara“ juba Eesti IX. ūleriiklisel laulupeol. See esinemine suurel laululaval, kus oli kokkutulnud rohkem kui 30 tuhat lauljat, tōi Lāti laulukoorile ja laulule suuri ja teenituid ovatsioone. Eesti rahvas demonstreeris siin oma sōprust ja sūdamlikkust kogu Lāti rahvale. Sellel kūlaskāigul sōlmis „Dziesmuvara“ sūdamlikku sōprust „**Estonia Muusika Osakonna**“ laulukooriga. See sōprus on saanud kindlamaks mitte pāevade, vaid tundide jooksul. Kōik selle parima Eesti laulukoori lauljad oma sūgavkultuurilise juhi prof. **Juhan Aavikuga** eesotsas on saanud sūdamlikkuiks ja hāiiks lātlaste sōpradeks. Ning vōime julgesti ūtelda, et ainult tāru prof. Aavikule, kes oli mōlema viimase Eesti laulupeo peajuhatajaks, ja tema suurepārasele koorile, on lātlased Eestis vastuvōetud sellise sūdamlikkusega.

Nōnda see oli, kui „Dziesmuvara“ kūlastas Eestit IX. laulupeo ajal ja samuti ka siis, kui **Lāti ūlikooli ūliōpilaskooride** liit vōttis osa Eesti X. ūldlaulupeost, mil Eestisse sōitsid umbes 300 ūliōpilaslauljat kooride liidu esimehe **R. Pavasari** ja koorijuhi **T. Kalniniga** eesotsas. Koori vastuvōtmine oli pidev tāhelpanu ja sūdam-

10. visp. igaunu dziesmusvõtkos, kad uz Igauniju aizbrauca ap 300 dziedātāju-studentu ar koŗu apvienibas ņefu **R. Pava-saru** un dirigentu **T. Kalniņu** priekš-galā. Visa ņi koŗa sagaidiņana un uz-nemņana bija nepārtraukta uzmanības un sirsniņas parādiņana Latvijai un lat-vieņiem.

Arī populārais igaunu vīru koriis „**Tallinna Meestelaulu Selts**“ ar dir. prof. **Topmani**, pateicoties tā draud-zībāi ar mūsu vīru kori „**Dziedonis**“, kļuvis par īsti sirsniņu latviešu draugu. Arī ņo koŗu dalībnieku tikņanās vienmēr ir sirsniņas un tuvas.

Tartu studentos arī mūsu **Studenšu Prēzidiju konventa** un **Prēzidiju kon-venta vīru koŗi** ir labā slavā un vien-mēr tiek sirsniņi sagaidīti.

Bet visam ņim draudzības un sirsniņas garam, ko klausītāju pārpilnās zāles velti latviešu koŗiem un latviešu dzies-māi, sēklu sējuņi tie mūsu draugi, kas atrodami jau pieminētajos koŗos.

Arī latviešu koŗi centuņies, lai mūsu igaunu draugu ciemoņanās Rīgā tiem nebūtu nepatīkama. Latviešu tauta, kā dziesmusvõtkos, tā arī atveišķo koŗu koncertos ar lielu prieku ir sveikusi mūsu sabiedrotās valsts dziesmu un viņas nesējus.

Pēc visa sacitā lieki būs atzīmēt, cik ņādāi koŗu draudzībāi ir liela nozīme. Bez personīgās paziņanās un kontakta, kas mūs pamazām ievē otras tautas dzīvē, tam ir arī **liela vispārēja nozīme abu valstu tuvināņanā**. Mūsu koŗu kon-certi Tallinnā, tāpat kā igaunu koncerti Rīgā, ir **allaŗ izvērtuņies par abu sabie-droto tautu draudzības demonstrācijām, kur applaudēts ne tikai koŗu sasniegu-miem un mākslai, bet igaunu dziedātā-jiem, igaunu mākslai un visāi igaunu tautāi**. ņi koŗu draudzība nedrīkst turp-māk atslābt, tai jāaug arvien cieņākāi, arvien lielākāi, un latviešu sabiedrība nedrīkst taupīt pūles un spēkus ņīs sa-darbības veicināņanāi. Vēl jo vairāk tā-pēc, ka Igaunijā koŗu dziedāņanāi pie-grieŗ lielu vērību, daudz lielāku, nekā pie mums. Tur ikdieniņķa parādība ir gadījumi, kur atbildīgi valsts darbinieki.

likkuse avaldus Lātīle ja lātla-sile. Ka kuulus eestlaste meeskoor „**Tal-linna Meestelaulu Selts**“ oma juhi prof. **Topmaniga**, tānu tema sõprusele meie meeskooriga „**Dsiedonis**“, on saanud väga südamlikuks lātlaste sõbraks. Ka nende mõlemate kooride kokkusaamised on alati südamlikud ja lähedad.

Tartu üliõpilaskonnas on ka meie **Stu-denšu Prēzidiju konventa** naiskoor ja **Prē-zidiju konventa** meeskoor hästi tuntud ja alati oodatud külalised. Aga kõigele sellele sõpruse ja südamlikkuse vaimule, mida kuulajatega täidetud saalid pūhen-davad lātlaste kooridele ja lāti laulule, on seemet külvanud need meie sõbrad, keda leiame mainitud laulukoorides. Ka Lāti koorid on hoolt kandnud selle eest, et meie eestlastest sõprade külaskäigud Riias ei oleks neile ebameeldivad. Lāti rahvas on nii laulupidudel, kui ka üksikute kooride kontsertidel suure rõõmuga tervitanud meie liitriigi laulu ja tema toojaid.

Pärast neid meeldetuletusi, ei tuleks vist enam mainida, kui suur tähtsus on sellisel lauljate sõprusel. Pääle isikliķku tutvunemist ja kontakti, mis järkjärgult viib meid teise rahva elusse, suure sõprusel on ka **väga suur üldine tähtsus mõle-ma riigi lähendamises**. Meie laulukooride kontserdid Tallinnas, samuti ka eestlaste ettekanded Riias, on alati muutunud **mõle-ma liitriigi sõprusdemonstratsiooniks**, kus aplodeeritakse mitte ainult kooride saavutustele ja kunstile, vaid ka **Eesti lauljaile, Eesti kunstile ja kogu Eesti rah-vale**. See kooride sõprus ei tohi tulevikus väheneda, ta peab kasvama ikka tiheda-maks, ikka suuremaks, ning Lāti seltskond ei tohi olla tagasihoidlik selle koostöö soodustamiseks. Seda rohkem sellepärast, et Eestis koorilaulu harrastamisele pūhen-datakse palju suuremat tähelepanu kui meil. Sāal on igapäevaseks nähteks, et vastutavad riigimehed, direktorid ja isegi ministrid ei pea hābiks laulda kooris ja võtta aktiivselt osa koorielust. Iseloo-mustava näitena vōin mainida Eesti vā-lisministri abi **H. Laretei'd**, kes juba kōm-mekond aastaid on aktiivne E. M. O. liige, tegutseb ka koori juhatuses ning ei mõt-legi oma kõrge seltskondliku seisukoha

direktori un pat ministri nekautrējas dziedāt korī un ņemt arī aktīvu daļību koŗa dzīvē. Kā raksturīgāko piemēru te varētu minēt Igaunijas ārlietu vice-ministri **H. Lareteju**, kurš jau vairāk kā 10 gadus ir aktīvs E. M. O. dziedātājs, darbojas arī koŗa valdē un nebūt nedomā sava augstā sabiedriskā stāvokļa dēļ atmest šai darbībai ar roku. Tas ir cil-dens piemērs mūsu intelligēncēi, kā var nodoties dziesmai un mākslai. Skaidrs, ka pie šāda igauņu koŗu sastāva **viņu draudzība ar latviešiem un latviešu koŗiem ir vērtējama un stādāma vēl augstāk.**

Patreizējā laikā, kad politiskā dzīvē esam saistīti ar jaunām kopdarbības un saprašanās saitēm, kad mūsu valstu likteņos iestājies jauns laikmets, jauns posms, atliek tikai vēlēties, **lai tā ideālā draudzība un sirsnība, kas valda abu koŗu starpā, lai tā liktu atcerēties arī visai sabiedrībai un presei, ka mums vieni ceļi, vienas takas staigājamās.** Lai atceramies tikai brīžus, kad abu tautu dziesma skan skaistā, kopējā plūdumā, lai atceramies tikai sajūsmu, ar kādu izgavilē vienas tautas dziedātāji otram. Tik atklātai un sirsnīgai jābūt draudzībai arī abu valstu un sabiedrību starpā! Te nevilus prātā nāk **prof. Juh. Aavika** citētie „**Beverīnas dziedoņa**“ vārdi, kurus tas teica svinīgajā aktā, pie viņa uzņemšanas par „Dziesmuvaras“ goda biedri, norādīdams uz latviešu-igauņu jau seno draudzību: „**Dziesmu vara aizdzina karu!**“ Lai paturam šos „**Beverīnas dziedoņa**“ vārdus kā aicinājumu saprasties, rast kopējus ceļus, lai starp mūsu tautām valdītu tāds gars, kādam tam jābūt starp divām dziedātāju tautām, — **ists, neliekuļots sirsnības un draudzības gars!** **V. Strautmanis.**

pārast jätta seda tegevust. See on suu-reks eeskujuks meie intelligentsile, kui-das harrastada kunsti ja laulu. Iseenesest mõistetav, et sellise Eesti kooride koos-seisu juures **nende sõprus lätlasiga on veel kõrgema väärtusega.**

Praegusel ajal, kus poliitilises elus olema seotud uute koostöö ja sõprussidemetega, mil meie riikide saatusis algab uus aja-järk, peame ainult soovima, et see **ideaalne sõprus ja südamlikkus, mis valitseb mõlema rahva kooride vahel, et see paneks mõtlema ka kogu seltskonna ja aja-kirjanduse, et meil on ühised teed, ühised rajad käia.** Mäletame ainult neid silma-pilke, mil mõlema rahva laulud kõlavad ühisel vägeval kõlal, ärgem unustagem seda vaimustust, millega hõiskavad ühe rahva lauljad teisele. Nii avalik ja sü-damlik peab olema sõprus ka mõlema riigi ja seltskonna vahel. Siin tulevad meelde prof. Juhan Aaviku „Beverini lauljast“ tsiteeritud sõnad, mis ta ütles pidulikul aktusel, kui valiti „Dziesmuvara“ au-likmeks, tuletades meelde lätlaste ja eest-laste vana sõprust: „Lauluvõim lõpetas sõja“. Mäletame alati neid „Beverini laul-ja“ sõnu kutsena omavaheliseks arusaam-iseks, ühiste radade leidmiseks, et meie rahvaste vahel valitseks selline vaim, milline peab valitsema kahe laulurahva vahel — sügava, võltsimatu südamlikkuse ja sõpruse vaim!

**V. Strautmanis.**

# Baltijas valstu kopdarbības nozīme rūpniecībā.

## Balti riikide koostöö tähtsus tööstuses.

Laikmets pēc pasaules kara raksturojas ne tikai ar milzīgajām pārmaiņām tautu politiskā dzīvē. Blakus radikālām politiskās kartes maiņām, uz kuŗas parādās vesela rinda jauno valstu, jo lielas un dziļas pārgrozības notiek arī tautu tehniski-saimnieciskā dzīvē.

Ražošanā pēc kara gados sākās straujš darba mēchanizācijas un racionalizācijas process. Tas dod iespēju ražošanas apmērus lielā mērā kāpināt pie samazināta cilvēka roku darba daudzuma. Lielais preču trūkums pēc pasaules kara pamudina visās rūpniecības valstīs palielināt produkcijas apmērus līdz galējai robežai. Pie tam šī kāpinātā ražošana tiek centrēta ne uz iekšzemes patēriņu, bet gan galvenām kārtām uz eksportu. Šāda rūpniecības valstu saimnieciskās politikas tendence — ražot eksportam, pēc kara laikmetā, ilgstoši turpināta, beidzot galīgi sagrauj un dezorganizē pasaules tirgu, jo šajā laikā pasaules kopējā rūpniecības jauda, pateicoties tehnikas straujai attīstībai, jau tālu ir paspējusi pārsniegt pašreizējā patēriņa robežas. Vecie ražošanas principi vairs neatbilst dzīves patēšajām vajadzībām un pārāk liela paļāvība viņu absolūtai nozīmībai, resp. derīgumam, noveda tautas pie saimnieciska sabrukuma, no kuŗa vēl šodien neesam atspirguši. Sākumā daudzi cerēja, ka saimnieciskais sastrēgums „pats no sevis“ drīz atkal likvidēsies un pēc neilgas saimnieciskas depresijas rūpniecības valstis atkal varēs turpināt iemīļoto eksporta politiku, bet dzīve nav attaisnojusi uz viņu liktās cerības.

Gribot negribot šodien mums jāatzīst, ka krīze pasaules saimniecībā ieilgst. Nav nekādu izredžu, ka tuvākā nākotnē varētu atkal atjaunoties „normālās“ priekškrīzes saimnieciskās attiecības atsevišķo valstu starpā. Gluži otrādi — daudzas pazīmes liecina, ka no pašreizējā saimnieciskā haosa maz pa mazām sāk izkristalizēties jaunas saimnieciskās

Sējale jārgnened ajajārku ei iseloomusta mitte ainult suured muudatused rahvaste poliitilises elus, vaid rööbiti radikaalseile muudatusile, mida näeme poliitilisel kaardil terve rea uute riikidena, on sündinud suured ja sügavad muudatused ka rahvaste majandustehnilises elus.

Tootmises algas sējale jārgnened aastail järsk töö mehaniseerimis- ja ratsionaliseerimisprotsess. See andis võimaluse suurel määral tõsta tootmise ulatust ning vähendada inimeste arvu töös. Suur kaupade puudus pääle maailmasõda andis tõuke kõigile tööstusriikidele suurendada tootmist võimaliku piirini. Kusjuures see suurendatud tootmine oli sihitud mitte sisemaa kulutusele, vaid pääasjalikult väljaveole. Selline tööstusriikide majanduspoliitika tendents — toota väljaveole, pääle sõja ajastul, kaua kestes, lõpuks hävitas täiesti ja desorganiseeris maailma turu, kuna sel ajal oli maailma ühine tööstuse toodang, tänu tehnika järsule arengule, juba ammu jõudnud kaugele üle selleaja tarviduse piiride. Vanad tootmise põhimõtted ei vastanud enam tegeliku elu nõuetele ning liig suur usk nende absoluutsele tähtsusele viis rahvaid majandusliku kokkuvarisemiseni, millest meie praegugi veel ei ole tervenened. Algul paljud lootsid, et majanduslik ummik varssi kaob iseenesest, et pärast lühikest aega kestnud majanduslikku depressiooni võivad tööstusriigid jälle tegutseda oma armsaks saanud väljaveo poliitikaga, aga elu ei täitnud neid lootusi.

Tahes-tahtmata peame täna tunnistama, et kriis maailma majanduses ikka veel kestab. Ei ole vähemaidki väljavaateid, et lähemas tulevikus võiksid jälle tagasi tulla „normaalsed“ kriisieelsed majanduslikud vahekorrad üksikute riikide vahel. Just vastuoks — paljud asjaolud näitavad, et praegusest majanduskaosest hakkavad järkjärgult väljakristalliseeruma uued majanduselu vormid, mis oma

dzīves formas, kuŗas savā būtībā var radikāli atšķirties no iepriekšējām. Raksturīga laikmeta parādība ir pašreizējā valstu saimnieciskā noslēgšanās. Šo parādību pa lielākai daļai vērtē negatīvi un uzskata pār nenormālu fenomenu, ko pasaulei uzspieduši krīzes žņaugi. Bet šai vērtējumā parasti tiek aizmirssts ļoti svarīgs fakts, un proti — tas, ka šī noslēgšanās ir pašas dzīves nepieciešamības radīta, savā pamatā varbūt ļoti veselīga reakcija uz līdzšinējo saimniecisko politiku, kuŗā saimnieciski stiprākās, dabas apstākļu ziņā labvēlīgāk nostādītās vecās rūpniecības valstis bez žēlastības eksploatēja vājākās saimnieciskās vienības, to starpā arī tās jaunās valstis, kuŗu vēsturiskā mantojumā neietilpa jau agrāk izveidota rūpniecība, pie kādām pa daļai jāpieskaita arī Baltijas valstis. Šo jauno, topošo valstu rūpnieciskās dzīves izveidošanai un saimniecības līdzsvarošanai šīs saimnieciskās noslēgšanās laiks bija ļoti labvēlīgs. Ikatrā zemē, paceļoties lozungam — iztikt ar vietējām precēm un ražojumiem, pasaulē bija radies labvēlīgs psiholoģiskais noskaņojums to valstu lokālās rūpniecības izbūvei, kuŗu saimnieciskā dzīve vēl bija tikai tapšanas stadijā. Priekškrīzes rūpniecisko dzīvi pārvaldošā ideoloģija visu svaru ražošanā piešķīra iespējami zēmai preču pašizmaksai un konkurences spējai pasaules tirgū. Šāds rūpniecības uzdevumu uztvērums, bez šaubām, nevarēja būt labvēlīgs mazo valstu rūpniecības izbūvei. Gluži pamatoti aizrādīja, ka preču cenas ziņā šī jaunradītā vietējā rūpniecība nevarēs konkurēt ar pasaules lielrūpniecību, niecīgo ražošanas apmēru, tāpat samērā dārgo vietējo izejvielu un darba spēka dēļ. Šai ideoloģijā neievērots palika fakts, ka preču pašizmaksas jēdzienā iekļaujas arī vispārējā valsts saimniecībā tik svarīgie faktori, kā darba algas, izdevumi par vietējām jēlvielām u. t. t., kuŗus ne vienmēr noslēgtā saimniecībā ir jācenšas nospīest līdz iespējamam minimumam, vienīgi tamdēļ, lai ražoto produktu varētu pēc iespējas lēti pārdot. Ražoto preču pašizmaksā pati

loomu poolēst vōivad tublisti erineda eel-miseist. Ajajārku iseloomustav nāhe on praegune riikide majanduslik eraldumine. Seda nāhet suuremalt jaolt peetakse negatiivseks ning ebanormaalseks fenomeniks, mida maailmale on andnud kriisi hādaoht. Seda asjaolu kaaludes unustatakse tihti ūht vāga tāhtsat tōsiasja, ning nimelt seda, et see eraldumine on tegeliku elu vajaduse loodud ja ta on, vōibolla, vāga tervislik reaktsioon praegusele majanduspoliitikale, milles majanduslikult tugevamad ja looduse tingimuste poolēst paremas olukorras asuvad vanad tōostusriigid halastamatult ekspluateerisid keh- vemaidd majandusūksusi, nende hulgas ka neid noori riike, millede ajaloolises pāranduses ei olnud juba varem arendatud tōostust, kuhu peame juurearvame ka Balti riike. Nende noorte, kasvavate riikide tōostuselu arendamisele ja majanduse tasakaalustamisele oli see majandusliku eraldumise aeg vāga soodne. Igal maal kōlas loosung — lābisaada kohalikkude kaupadega ja toodanguga, ning maailmas oli sündinud soodne psūhologiline mee- lolu kohaliku tōostuse arendamisele neis riikides, millede majanduselu oli alles alg- astmel. Kriisieelsel ajal tōostuselus valitsev ideoloogia pani tootmises pearōhku vōimalikult madalatele kaupade tootmis- kuludele ja vōistlusvōimetele maailma turul. Selline tōostuse ūlesannetest arusa- mine, muidugi, ei olnud soodne vāikeste riikide tōostuse ūlesehitamisele. Ūsna pōh- jendatult pōorati tāhelpanu sellele asja- olule, et vastloodud kohalik tōostus ei jōua vōistelda hindade suhtes maailma suur- tōostusega oma vāikese toodanguga, vōrd- lemisi kalli kohalike toorainete ja tōō- jōuga. Selles ideoloogias jāi tāhelpane- mata tōsiasii, et kaupade tootmiskulude mōistes peituvad ka niisugused ūldises riikide majanduses tāhtsad faktorid, nagu tōōpalk, kulud sisemaa toorainete ostmi- seks jne., mida eraldatud majanduses ei tohi suruda vōimaliku miinumumini ainult sellepārast, et toodetud ainet vōiks vōima- likult odavamalt mūiia. Toodetud kaupa- de tootmiskulud iseenesest veel mitte mi- dagi ei ūtle — nad ei anna mingisugust selgust riigi ūldisest majanduslikust sei-

par sevi vēl neko neizteic, — tā nedod nekādu jēgu par vispārējo valsts saimniecisko stāvokli. **Tikai iedzīvotāju pirktspēju un preču pašizmaksas faktoru salīdzinājums zināmā saimnieciskā vienībā var raksturot saimnieciskās labklājības stāvokli.** Tādā kārtā var izrādīties, ka dažkārt izdevīgāk ir ražot dārgās preces, maksājot augstas darba algas un dārgi iepērkot jēlvielas, nekā otrādi. Pirmskrīzes apstākļos šo svarīgo sakarību starp preču pašizmaksu un vietējām pirktspējām daudz nemēdza respektēt, jo priekškrīzes rūpniecība bija galvenā kārtā eksporta rūpniecība, kas ražoja pirmkārt ārējiem tirgiem. Šī saimnieciskā politika tad arī cieta fiasko, tiklīdz ārējie tirgi apsika.

Ir pietiekoši skaidrs, ka nākotnes rūpniecībai savu dzīves spēju uzturēšanai vairs nepietiks ar vecu veco metodi — pašcenas nospiešanu visiem līdzekļiem. Viņai būs jāņem vērā, ka daudzi pašizmaksas faktori no otras puses izteicas arī kā sabiedrības pirktspējas. Rūpniecības produktu eksporta izredzes nākotnē ir vairāk kā illūzoriskas tiklab jaunajās, kā vecajās rūpniecības valstīs. Vietējais patēriņš, bez šaubām, turpmāk būs ražošanas centrālais moments. Un šādā uz vietējo patēriņu dibinātā rūpniecībā jāvalda citādiem principiem, kā tajā, kurā bija orientēta galvenā kārtā uz eksportu. **Centrālais vietējās rūpniecības problēms ir ražojošās iekārtas tehniskā pilnība un nelietderīgas dabas bagātību izšķēšanas novēršana,** lai ar minimālo dzīvā un nedzīvā spēka un jēlvielu patēriņu gūtu maksimālos rezultātus. Produktu „pašizmaksu“ šādā nākotnes rūpniecībā stādāma otrā vietā. Viņas vietā galvenā loma piešķirama ražojošās iekārtas tehniskās lietderības gradam. Par visām lietām mums jāmācās rūpniecību uzskatīt ne tik daudz par ienesīgu veikala lietu, bet gan pirmo un galvenokārt par visas tautas eksistences pamatu.

Pēc šīm ievadošām piezīmēm par pagātnes un nākotnes rūpniecības īpatnībām, jautāsim, ko varētu Baltijas valstu rūpniecībai dot šo valstu ciešāka kop-

sukorrast. **Ainult elanike ostujōu ja kaupade tootmiskulude faktorite vōrdlus teatavas majanduslikus ūksunes vōib ise-loomustadā majandusliku kāekāigu sešukorda.** Nii vōime jōuda veendumuseni, et mōnikord on paremtoota kallistkaupa, maksta kōrget palka ja osta kalleid tooraineid. Kriisieelsetes oludes keegi ei respektēerinud palju seda tāhtsat vahekorda kaupade tootmiskulude ja kohaliku ostujōu vahel, kuna kriisieelne tōostus oli pāasjalikult vāljaveo tōostus, mis tootis esi-joones vālisturgudele. Selline majanduspoliitika kannataski fiasko, niipea kui vālisturud kadusid.

On küllalt selge, et tuleviku tööstusele tema elujõu alahoidmiseks ei aita enam vanaaegne meetod — tootmiskulude mahasurumine kõikide abinõudega. Tä peab tähele panema, et paljud tootmiskulude faktorid teiselt poolt väljenduvad ka seltskonna ostujõuna. Tööstuskaupade väljaveo väljavaated on lähemas tulevikus rohkem kui illusoorised nii noortes kui vanades tööstusriikides. Kohalik tarvitus on tulevikus kahtlemata tootmise keskmoment. Ning sellises, kohaliku tarvitusel kohandatud tööstuses peavad valitsema uuemad põhimõtted, kui selles, mis orienteerus pāasjalikult väljaveole. **Kohaliku tööstuse keskpoleemiks on tootmississeadete tehniline täielikkus ja loodusvarade ebaotstarbekohase pillamise kõrvaldamine,** et minimaalse elava ja eluta jõu ja toorainete kuluga saavutada maksimumaalseid tulemusi. Sellises tuleviku tööstuses peaks kaupade tootmiskulud seisma teisel kohal. Nende asemel peame pāasosa andma tootmise sisseadete tehnilisele otstarbekohasuse kraadile. Üle kõige meie peame tööstusele vaatama mitte kui hāale ārile, vaid esmajoones ja pāasjalikult — kui kogu rahva eksistentsi alusele.

Pārast neid sissejuhatavaid mārksusi mineviku ja tuleviku tööstuse omapārasust, küsime, mida vōiks Balti riikide tööstusele anda nende tihedam koostōo. Juba nāgime, et tulevikus peame pōorama tāhelpanu pāasjalikult tootmise sisseadete tehnilisele tāiusele. Tōostuses on ūldiselt hāākstunnistatud asjaolu, et mida



darbība? Jau redzējām, ka nākotnē galvenā vērība ražošanā piegrēžama iekārtas tehniskai pilnībai. Ir rūpniecībā vispār atzīts fakts, ka jo lielāka ir ražojošā vienība, jo augstāks viņas lietderīgās darbības grāds. Ja izdotos nodibināt ciešāku Baltijas valstu sadarbību tiklab saimnieciskā, kā politiskā ziņā, tad mūsu topošās rūpniecības varētu rēķināties ar ievērojamu patēriņa pieaugumu viņu ražotām precēm. Tas atļautu palielināt šo rūpniecības ietaišu jaudu un līdz ar to pacelt viņas tehniskās lietderības pakāpi. Tas būtu liels sasniegums, jo tādā gadījumā Baltijas valstu ražojošās ietaises tehniskās pilnības ziņā varētu tuvināties modernākajām lielvalstu ražošanas vienībām. Tālāk — pie organizētas Baltijas valstu saimnieciskās sadarbības mēs varētu domāt arī par tādu rūpniecības nozaru dibināšanu vienā vai otrā no šīm valstīm (kur uz to būtu dabiski pamati!), kuŗu eksistence pagaidām vēl nav iespējama atsevišķas valsts mazā patēriņa dēļ. Darbojoties kā viena saskaņota ražojošā un patērējošā organizācija, vienība, šo valstu savienība izraisītu jaunas tehniski-saimnieciskās iespējamības, kas, bez šaubām, labvēlīgi atsauktos uz katras atsevišķas zemes labklājību.

Latvijā, piemēram, pašlaik akūts Daugavas spēkstacijas izbūves jautājums. Ar daudz lielāku drošību mēs varētu ķerties pie šī lielā un svētīgā darba, ja izdotos savstarpīgas sadarbības un saimniecisku kompensāciju ceļā panākt garantiju par to, ka arī Igaunija un Lietava piedalītos to produktu (vai enerģijas) patēriņā, kuŗus varētu ražot vietējā elektroķīmiskā rūpniecība, radīta uz Daugavas spēkstacijas enerģētiskās bāzes. No savas puses Latvija atkal varētu būt, piemēram, Igaunijas degakmens produktu, resp. citu īpatnēju Igaunijas ražojumu pastāvīga noņēmēja u. t. t.

Uz Latvijas, Lietavas un Igaunijas ciešākas kopdarbības pamata varētu domāt arī, piemēram, par mākslīgā zīda, resp. citu celulozas produktu ražošanas

suurem on tootev üksus, seda kõrgem tema kasuliku tegevuse kraad. Kui õnnestuks luua tihedamat Balti riikide koostööd majanduslikul ja poliitilisel alal, siis meie arenevad tööstused võiksid arvestada tarvituse suurenemisega nende toodetud kaupadele. See aitaks suurendada nende tööstuste võimet ja ühes sellega tõsta tema tehnilise otstarbekohasuse astet, kuna sellasel juhusel Balti riikide tootvad sisseaded tehnilise täiuse poolest võiksid läheneda moodsaile suurriikide tootmisüksusile. Edasi — saavutades organiseeritud Balti riikide koostööd, meie võiksime mõtelda ka säärase tööstusalade asutamisest ühes või teises neist riikidest (kus oleksid selleks loomulikud alused), millede olemasolu senini veel ei ole võimalik üksiku riigi väikese tarvituse tõttu. Tegutsedes ühe kooskõlastatud tootjate ja tarvitajate organisatsioonina, ühisusena, looks Balti riikide liit uusi tehnilisi ning majanduslikke võimalusi, mis kahtiemata oleks suureks saavutuseks iga üksiku riigi hääkäekäigule.

Lätis, näiteks, on praegu väga akuutne Daugava jõujaama ehitamise küsimus. Meie võiksime alata seda suurt ja kasulikku tööd palju suurema julgusega, kui õnnestuks omavahelise koostöö ja majandusliku kompensatsiooni teel saavutada kindlustust selleks, et ka Eesti ja Leedu võtaks osa sääll toodetud kaupade (või energ.a) tarvitamisest, mida võiks pakkuda meie kohalik elektrokeemiline tööstus, mis oleks loodud Daugava jõujaama energeetilisel baasil. Läti omalt poolt võiks olla, näiteks, Eesti põlevkivi saaduste ning teiste Eesti omapärase kaupade tarvitajaks jne.

Läti, Eesti ja Leedu tihedama koostöö alusel võiks mõtelda, näiteks, ka kunstsiidi ja teiste tselluloosi saaduste tootmisvõimalusist Balti riikides — meie metsad kindlustavad sellele tööstusalale esimese järgu toormaterjali. Mainitud näited ei ole ainukesed, neid võime veel palju täiendada. Tööstuse seisukohalt on Balti riikide tihe koostöc väga soovitav. Selle teostamine oleks uus saavutusterikas ajajärk Läti, Eesti ja Leedu majanduslikus arengus.

**Ins. N. Brakšs.**

iespējamību Baltijas valstīs mūsu meži garantētu pirmklasīgu izejmateriālu šim rūpniecības nozarēm. Uzskaitītie piemēri nav vienīgie, tos tālu var papildināt. No rūpniecības vienkārša cieša Baltijas valstu sadarbība ir

vairāk kā vēlams. Viņas realizācija būtu jauns, sasniegumiem bagāts posms Igaunijas, Latvijas un Lietuvas saimnieciskā attīstībā.

Inž. Brakšs.

## Baltijas jūra un Baltijas valstis.

### Läänemeri ja Balti riigid.

Ir taisni apbrīnojama tā neatlaidība, ar kādu tautas meklē izeju uz jūru. Tautām nonākot valsts gatavības periodā šāda tiekšanās ir tik liela un noteikta, ka tā jau atzīta par parādību, kas norisinās pēc zināmas likumības. Tauta cenšas sasniegt jūru parasti vietās, kurās izdevīgas jūras ceļu sākumam, kā upju ietekās, izjomātos krastos, pēc tam izplesties un nostiprināties jūras krastos. Kad tas ir izdarīts, tad sākas atbalsta punktu meklēšana pretējā jūras krastā un ja tautas kultūras amplituda ir pietiekoši liela, lai tauta nodibinātu lielu valsti, tad skatoties pēc ģeogrāfiskiem apstākļiem tauta (valsts nozīmē) ielenc jūru vai nu pusloka vai pilnīgi noslēgtā lokā.

Tā Romas impērija pamazām iekaro visas ap Vidusjūru atrodošās zemes un ap 2. gadu simteņa sākuma pēc Kristus Romas valsts jau veido pilnīgi noslēgtu loku ap Vidusjūru; Z. A. Savienotās valstis ir savā laikā meklējušas atbalsta punktus Klusā Okeāna un Āzijas krastos (Havaja salas, Filipīnu salas u. c.); Japana meklē sev jaunas pozīcijas aiz Japānas jūras Āzijas kontinentā (Korejā, Sachalinā, Ķīnā) un arī Austrālijā un Amerikas rietumu krastos. — Arī ap Baltijas jūru senā pagātnē un arī jaunākā laikā ir risinājušās cīņas starp daudzām valstīm un bagātīgi izveidojušas Baltijas jūras vēsturi.

Dānija līdz XI. gadu simtenim valda pār Ziemeļjūru, bet tad to izspieda Lielbritānija un pa daļai arī Skandināvija. Dānija divus gadu simteņus vēlāk izpleš savu varu pār Baltijas jūru, pārvaldot jūras šaurumus, Jutlandes pussalu, Skandināvijas pussalas dienvidu daļu, Ziemeļvācijā Meklenburgu un Pomerāniju

On imetlemisväärt see järjekindlus, millega rahvad otsivad teed merele. Kui rahvad jõuavad riigi küpsuse ajajärguni, on see püüe nii suur ja kindel, et teda tunnistatakse juba nähteks, mis areneb teatavate seaduste alusel. Rahvas püüab jõuda mereni neil kohtadel, mis on soodsad mereteede alguseks, nagu jõesuud, lahete ja poolsaartega rikkad kaldad jne., ning pärast seda nad levivad ja kindlustavad end kogu rannal. Kui see töö on juba tehtud, hakkavad rahvad otsima toetuskohta mere teisel kaldal ning kui rahva kultuuri amplituud on küllalt suur, et rahvas võib asutada suure riigi, siis, vastavalt geograafilisile oludele, rahvas (riigi tähenduses) piirab merd kas poolringis või koguni terves ringis.

Nõnda vallutas Rooma impeerium järkjärgult kõik Vahemere ümber asuvad maad ja umbes 2. sajandi algul pärast Kristust moodustas Rooma riik juba täiesti kinnise ringi Vahemere ümber; Põhja-Ameerika ühendriigid on omal ajal otsinud toetuspunkte Vaikse ookeani ja Aasia rannal (Havai saared, Filipiini saared jne.); Jaapan otsib omale uusi positsioone Jaapani mere rannal Aasia kontinendil (Koreas, Sahaliinis, Hiinas), samuti ka Austraalias ja Ameerika lääne rannal. — Ka Läänemere ümber on vanal ajal ning ka uuemal ajastul olnud võitlusi mitme riigi vahel, luues Läänemerele rikkalikku ajaloo.

XI. sajandi alguses valitses Põhja merel Daani, kuid kui Suurbritannia ja Skandinaavia teda säält väljasurusid, siis hakkas Daani kaks sajandit hiljem laiutama oma võimu üle Läänemere, valitsedes üle

un iekarojot Ziemeļigauniju un Sāmsalu (Oesel). Dānija nepagūst nostiprināties citās zemēs pie Baltijas jūras, kad to jau sāk izspiest Zviedrija. Kārļa X. laikā Zviedrija jau ir iekarojusi gandrīz visas zemes ap Baltijas jūru, izņemot dienvidu daļu, kur valda Polija. Zviedrijas nostiprināšanās Baltijas jūras austrumu krastā (Sāmsalā, Dago, Vidzemē, Somijā) paver tai ceļu tālākiem iekarojumiem Krievijā. Kad Krievijas cars Pēteris Lielais pie Poltavas 1709. gadā sakauj zviedru karaļa Kārļa XII. karaspēku — Zviedrija absolūto varu Baltijas jūrā zaudē un tai ir jādalās varā ar Krieviju. Pēc Ništātes miera līguma (1721. g.) kara troksnis ap Baltijas jūru gandrīz uz gadu simteni norimst un kara darbība starp Krieviju un Zviedriju atjaunojas tikai 19. gadu simtena sākumā. Krievijas-Zviedrijas cīņā ap Baltijas jūru un Krievijas nostāšanās Baltijas jūras krastos ir interesantākā lapas puse Baltijas jūras vēsturē, jo šīnī laikā uzpeld Baltijas jūras politiskā un saimnieciskā nozīme: 19. gadu simtenī Baltijas jūra jau ir Eiropas politikas problēma un par to interesējas visas Eiropas lielvalstis.

No Pēteris Lielā laikiem Krievija jau sākusi interesēties par jūras ceļiem un izeju uz jūru, bet līdz pat pasaules karām tā bija relatīvi nelabvēlīgi nostādīta jūras ceļu ziņā. Visi krievu mēģinājumi atrast brīvu izeju uz pasaules jūru dienvidos un austrumos ir beigušies nesekmīgi. Pēteris Lielā cenšanās izvest Krieviju uz Baltijas jūru nav vainagota ar pilnīgu uzvaru Baltijas jūrā. Krievija šīnī laikā gan sasniedza Baltijas jūru, bet bija spiesta atstāt Zviedriju arī vēl Baltijas jūras austrumkrastā (Somijā). Tikai 1808./9. gada karā Krievija galīgi izspiež Zviedriju no Baltijas jūras austrumu krasta un Alanda salām; krievu kara vadonis Kulņevs pat saņem pavēli ieņemt Stokholmu un sasniedz Zviedriju Baltijas jūras rietumu krastā, bet neizdevīgie leņķis apstākļi Alanda jūrā izjauc krievu militārās operācijas Zviedrijā. Ar to pagaidām Krievijas-Zviedrijas atklātā cīņa Baltijas jūrā izbeid-

vainade, Jūti poolsaare, Skandinaavia poolsaare lõunaosa, Fõhja-Saksamaal üle Meklenburgi ja Pomeraan.a ning vallutades ka Põhja - Eesti ja Saaremaa. Daani ei jõudnud veel end kindlustada teistel mail Läänemere rannal, kui teda säält hakkas välja suruma Rootsi. Kaarel X ajal oli Rootsi juba vallutanud peagu kõik maad Läänemere kallastel, väljaarvatud lõunaosa, kus valitsejaks oli Poola. Rootsi kindlustamine Läänemere idarannal (Saaremaal, Hiiu maal, Liivimaal ja Soomes) avas temale teed uueks vallutamiseks Venemaal. Kui Vene tsaar Peeter Suur 1709. aastal Poltaava juures hävitas Rootsi kuninga Kaarel XII sõjaväe — kaotas Rootsi oma absoluutse võimu Läänemerel ja ta pidi jagama oma võimu Venemaaga. Pääle Ništati rahulepingut (1721. aastal) sõjamõil Läänemere ümber jäi vaiki peagu terveks sajandiks ning sõjategevus Vene ja Rootsi vahel algas jälle alles 19. sajandi algul. Vene - Rootsi võitlus Läänemere pärast ja Vene asumine Läänemere kallastele on huvitavamaid lehekülgi Läänemere ajaloos, kuna sel ajal hakkame nägema **Läänemere suurt poliitilist ja majanduslikku tähtsust**: 19. sajandil oli Läänemeri juba **Euroopa poliitiliseks probleemiks**, millest olid huvitatud kõik Euroopa suurriigid.

Peeter Suure ajast oli Venemaa juba hakanud huvi tundma mereteede vastu ja otsis juurepääsu merele, kuid kuni maailmasõjani ta oli relatiivselt halvas olukorras mereteede suhtes. Kõik venelaste katsed leida juurepääsu maailma merele lõunas ja idas lõppesid tulemusteta. Peeter Suure püüde viia Venemaad Läänemere juure ei andnud täielikku valitsemist Läänemere üle. Venemaa jõudis küll sel ajal Läänemereni, aga oli sunnitud jätkama Rootsi veel ka Läänemere idaranda (Soomesse). Ainult sõjas 1808./1809. aastal surus Venemaa Rootsi lõpulikult välja Läänemere idakaldalt ja Alandi saartelt. Vene sõjaväejuht Kulnev sai isegi kätse vallutada Stokholmi ja jõudiski Rootsisse Läänemere lääne rannal, kuid halvast jääolud Alandi meres takistasid ja segasid venelaste sõjaooperatsioone Rootsis. Sellega oli ajutiselt Vene-Rootsi avalik sõdimine Läänemerel lõppenud, kuid Venemaa ak-

dzas; bet Krievijas aktiivtāte ir vērsusi uz sevi pārējo Eiropas lielvalstu uzmanību un turpmāk jau Baltijas jūras lietās sāk līdzī runāt arī Anglija, Francija, Prūsija un citas. Ar varas sadalīšanu Baltijas jūrā no 1809. līdz 1817. gadam notiek diplomātiska spēle, kas laiku pa laikam izpaužas sarunās, deklarācijās, līgumos.

Ir uzglabājušās zinas par to, ka jau Tilzītes kongresa laikā Napoleons mēģinājis spēlēt kādu lomu Krievijas-Zviedrijas cīņā un franču diplomācija ir šinī jautājumā svārstījusies, vai pat spēlējusi zināmu divkosību, te nostājoties uz zviedru, te krievu viedokļa.

19. gadu simteņa vidū Baltijas jūrā, kā Krievijas bruņots pretinieks jau nostājas Anglija, bet Zviedrija izturās pasīvi. Krimas kara laikā (1854.—1856.) angļu flote bombardē un nojauc 1830. gadā Alanda salās pie Bomarunda krievu celtos nocietinājumus. Anglijas un Krievijas jūras spēku saduršanās Baltijas jūrā gan nav tik daudz kara mērķa izsaukta, cik nepieciešamības ietekmēta no krievu-angļu flotu cīņām Melnā jūrā. — Tomēr Parīzes kongress uz Anglijas spiedienu uzņem miera līgumā (33. pants) noteikumus par Krievijas tiesību aprobežošanu jūrā militārā ziņā, aizliedzot Krievijai nocietināt Alanda salas. Tuvāk šo jautājumu noregulēja ar speciālu, līgumam pievienotu konvenciju.

No Parīzes kongresa laika līdz 20. gadu simteņa sākumam Baltijas jautājums atklāti nav cilāts. Divdesmitā gadu simteņa sākumā notiek ievērojamas pārmaiņas Krievijas ārējā un iekšējā politikā, kas rada jaunu rosību Krievijas Baltijas jūras politikā. Zaudētais karš ar Japānu, neveiksmes jūras ceļa meklēšanā caur Persiju uz Indijas okeānu, pastiprina krievu aktiivtāti Baltijas jūrā. Šinī laikā Krievijai stipri jāizjūt, ka neskatoties uz savu milzīgo teritoriālo platību, tai trūkst apmierinošas izejas uz pasaules jūru-okeānu. Izeja no Baltijas jūras nepieder Krievijai; tas pats ar Melno jūru. Izlīgumi ar Angliju par „iespaidu zonām“ Persijā apturā krievu nodomus drīzi sasniegt Indijas okeānu, bet karš ar Japānu

tiivsus oli pööranud enesele teiste Euroopa suurriikide tählapanu ja edaspidi Läänemere asjus hakkas kaasa rääkima ka Inglismaa, Prantsusmaa, Preisimaa ja teised. Võimu jagamise ümber Läänemerele kestis 1809. kui 1817. aastani diplomaatiline mäng, mis aegajalt väljendus läbirääkimistes, deklaratsioonides ja lepingutes. On teateid sellest, et juba Tilziti kongressi ajal olevat Napoleon katsunud mängida mingisugust osa Venemaa ja Rootsi võitluses ning Prantsuse diplomaatia olevat selles küsimuses kõkunud või mänginud teatavat kahepoolsust, toetades küll rootslasi, küll venelasi.

19. sajandi keskel oli Läänemerele Venemaa relvastatud vastaseks juba Inglismaa, Rootsi aga jäi passiivseks. Krimmi sõja ajal (1854—1856) inglise merevägi pombardeeris ja hävitas venelaste 1830. aastal ehitatud kindlustusi Alandi saartel Bomarvāna juures. Inglismaa ja Venemaa jõudude kokkupuutumine Läänemerele ei ole küll niipalju sõja eesmärgi väljakutsutud, kui vene-inglise merevägede võitlusist Mustal merel tingitud vajadus. Pariisi rahukongress, Inglismaa mõjutatud, võtab rahulepingusse (33. paragrahv) määrusi Venemaa õiguste piiramisest Läänemerele sõjalises mõttes, ning keelab Venemaale asutada kindlusi Alandi saartel. Lähemalt reguleeriti seda küsimust erilise, lepingule juurelisatud konventsiooniga.

Pariisi kongressi ajast kuni 20. sajandi alguni Balti küsimusest avalikult ei räägitud. 20. sajandi algul sündisid tähelepanuväärsed muudatused Venemaa sise- ja välispoliitikas, mis olid põhjuseks Venemaa uuele aktiivsusele Läänemere poliitikas. Kaotatud sõda Jaapaniga, ebaõnnestunud mereteede otsingud Persia kaudu India ookeani suurendasid venelaste aktiivsust Läänemerele. Sel ajal pidi Venemaa valusalt tundma, et vaatamata tema suurele maa-alale, tal puudub rahuldav juurepääs maailma merele — ookeanile. Väljapääs Läänemerele ei ole Venemaa käes, sama on Musta merega. Lepingud Inglismaaga „mõju zoonidest“ Persias pidurdavad venelaste kavatsusi jõuda India ookeanini, kuna sõda Jaapaniga hävitab

izgaišina illūzijas par iespējamībām Klusā okeānā; Baltā jūrā ar Ledus okeānu atrodas tālu no centra un dzelzceļi uz turieni vēl neizbūvēti. Tie ir Krievijas ārpolitiskie iemesli, caur kuņiem saprotama Krievijas Baltijas jūras politika 20. gadu simtņa sākumā. Iekšpolitiskie iemesli: iekšējie nemieri, kuņi visaugstākās bangas sīt Baltijas jūras apgabalos, liek krieviem domāt par militāro drošību Baltijas jūras krastos.

Šādos apstākļos Krievija ap 1906. gadu sāk atklāti cilāt Baltijas jūras jautājumu. Ārlietu ministrs Izvoljskijs ved sarunas ar lielvalstīm un saņem no Vācijas dažus solījumus. Sarunas par Baltijas jūru tālāk noved pie „Baltijas jūras deklarācijas“ 1908. gada 23. oktobrī, kuņ paraksta Krievija, Vācija, Zviedrija un Dānija. Deklarācija runā par status quo uzturēšanu Baltijas jūrā, bet pievienotais memorandums par „brīvu suverenitātes tiesību izlietošanu Baltijas jūras apgabalos.“ Cik Krievija ar Baltijas jūras deklarāciju ir panākusi, paliek atklāts jautājums, jo deklarācijas teksts neatļauj tik plašus tulkojumus, lai Krievija gūtu sev kādus atvieglojumus, vai priekšrocības Baltijas jūrā. —

Pasaules kara sākumā Krievija vairākās vietās Baltijas jūrā un salās uzcēla nocietinājumus, bet krievu karaspēkam ciešot neveiksmes uz sauszemes, tie zaudē arī jūras bāzes un kara beigās 1918. gadā vācu flote pilnīgi dominē Baltijas jūrā. Vācu politiķi liek lielas cerības uz Baltijas jūru un gatavo plānus par Baltijas jūras un tās apgabalu pārvaldīšanu. Vācijā tiek izdota plaša literatūra, kas propagandē Eiropas Ziemeļu austrumu daļas nodošanu vāciem un izveidošanu viņu garā. Baltijas jūras literatūra gan vairāk runā par kultūrāliem un saimnieciskiem sakariem ar Baltijas zemēm, bet minētā literatūrā paspīd arī zīmīgi vārdi, kuņos jūras šaurumi, kas savieno Baltijas jūru ar Ziemeļu jūru un tālāk ar okeānu ir nosaukti par Ziemeļu Dardaneļiem“, bet Sāmsala par „Baltijas jūras Gibraltarū“. Šo vārdu nozīmi Vācijai jau bija iespējams pārbaudīt kara laikā, jo ar

illusioonid võimalusist Vaiksel ookeanil; Valge meri Põhja-Jäämerega on väga kaugel maa keskkohast ja raudteed sinna veel ehitamata. Need on poliitilised põhjused, milledest on arusaadav Venemaa Läänemere poliitika 20. sajandi algul. Sisepoliitilised põhjused: siserahutused, mis löid kõige kõrgemaid laineid Läänemere ümbruses, sundisid venelasi mõtlema sõjalisest julgeolekust Läänemere rannal.

Säärasis oludes hakkas Venemaa 1906. aastal tõsiselt kaaluma Läänemere küsimust. Välisminister Isvolski algas läbirääkimisi suurriikidega ning saavutas Saksamaalt mõningaid lubadusi. Läbirääkimised Läänemerest jõudsid „Läänemere deklaratsioonini“ 23. oktoobril 1908. aastal, millele kirjutasid alla Venemaa, Saksamaa, Rootsi ja Daani. Deklaratsioonis räägitakse status quo alalhoidmisest Läänemerele, juurelisatud memorandumis aga — „vaba suvereniteedi õiguste kasutamisest Läänemere ümber asuvais mais.“ Kui palju Venemaa Läänemere deklaratsiooniga on saavutanud, jääb lahtiseks küsimuseks, kuna deklaratsiooni tekst ei anna võimalusi nii laiale tõlgitsemisele, et Venemaa saaks omale mingisuguseid kergendusi või eesõigusi Läänemerele.

Maailmasõja algul ehitas Venemaa mitmel kohal Läänemerele ja saartel kindlusi, kuid vene sõjaväe kaotused mandril tingisid ka mere baaside kaotuse, ja sõja lõpul 1918. aastal domineeris Läänemerele Saksa sõjalaevastik täielikult. Saksamaa poliitikud panevad suuri lootusi Läänemerele ja valmistavad plaane Läänemere ja tema rannamaade valitsemiseks. Saksas ilmub laialdane kirjandus, mis propageerib Euroopa idaosa ülevõtmist sakslaste kätte, et arendada säälsset elu oma vaimus. Kirjandus Läänemerest räägib küll rohkem kultuurseist ja majanduslikest vahetadest Baltimaadega, aga mainitud kirjanduses näeme ka iseloomustavaid sõnu, mis nimetavad väinasid, mis ühendavad Läänemere Põhjamerega ja edasi ookeaniga „Põhja Dardanellideks“, Saaremad aga „Läänemere Gibraltariks.“ Nende sõnade tähtsust Saksamaal oli võimalus järele katsuda maailmasõja ajal, kuna väinade sulgemisega on võimalik peagu täieli-

jūras šaurumu slēgšanu ir iespējams gan-  
drīz pilnīgi kontrolēt Baltijas jūras kuģ-  
niecību un no Sāmsalas pārraudzīt svāri-  
go tirdzniecības ceļu uz Rīgu. Tāpat no  
vācu „Ostseeliteratur“ izriet, ka vācu uz-  
devums un pienākums ir pārvaldīt „Zie-  
meļu Dardanēlus“ un „Baltijas jūras Gib-  
raltāru“, ko Vācija pasaules karā arī da-  
rīja, kad Anglija savu tirdzniecību ar  
Krieviju virzīja caur Skandināviju.

Krievijas un Vācijas varas sabrukšana  
Baltijas jūrā ir ne tikai svarīgs, bet arī  
izšķirošs fakts Baltijas valstu, tas ir, šau-  
rākā un tiešā nozīmē. Igaunijas, Lat-  
vijas un Lietuvas, — neatkarības iegūša-  
nā. Cik iekšēji svarīgi priekš minētām  
tautām bija tautas izglītības pacelšana,  
nacionālās apziņas modināšana, tautas tu-  
rības pacelšana un sociālo apstākļu pār-  
veidošana, tikpat svarīga arējā nozīmē  
bija Krievijas un Vācijas iz-  
spiešana no Baltijas jūras, lai  
minētās trīs Baltijas tautas ieietu neat-  
karīgu valstu formās. Krieviju no Balti-  
jas jūras izspieda Vācija, bet Vāciju —  
pasaules kara sabiedrotās valstis, salau-  
zot vācu militāro varu.

Baltijas jūra ir Atlantijas okeāna at-  
zarojums, kas visdziļāk iegriežas Eiropas  
kontinentā ziemeļu-austrumu stūrī līdz  
polāram lokam. Labi izveidotā krāsu li-  
nija un ģeografiskais stāvoklis ir pulci-  
nājis ap Baltijas jūru daudz tautu.  
Dienvidos un rietumos tā apskalo ģermā-  
ņu zemes, bet austrumos un ziemeļos pie-  
skarās slāvu pasaulei un pieslēdzoties  
Krievijas iekšējiem ūdeņiem caur kanālu  
sistēmu, dod sākumu ceļam pa Krievijas  
iekšējiem ūdeņiem uz Volgu, Kaspijas  
jūru un tālāk uz Vidusāziju. Baltijas  
jūras ģeografiskais stāvoklis ir tāds, ka  
tai ir nozīme ne tikai Baltijas tautu iek-  
šējā satiksmē vien. Pa Baltijas jūru iet  
pasaules tirdzniecības ceļi, kuriem nākot-  
nē ir iespējams plaši izveidoties. Ap Bal-  
tijas jūru vijas pasaules politikas pave-  
dieni un krustojas daudzu valstu intere-  
ses. No tā mēs varam daudz iegūt, bet...  
arī daudz zaudēt. Lai Baltijas jūra mums  
vienmēr būtu labvēlīga un viņas nākotne  
sagādātu Baltijas tautām tik pat daudz  
saulainu dienu, cik viņas notikumiem ba-  
gātā pagātne ir sagādājusi ciešanu, tad  
turēsimies kopā. **R. Komisars, cand. iur.**

kult kontrollida Läänemere laevandust  
ning Saaremaalt järeivalvata tähtsat kau-  
bandusteed Riiga. Samuti saksa „Ostsee-  
literatur“ist näeme, et sakslased seavad  
oma ülesandeks ja kohustuseks valitseda  
„Põhja Dardanellide“ ja „Läänemere Gib-  
raltaride“ üle, mida Saksamaa maailmasõ-  
jas teostaski, kui Inglismaa juhtis oma  
kaubanduse Venesse Rootsi kaudu.

Venemaa ja Saksamaa võimu kokkuva-  
risemine Läänemerel on mitte ainult täht-  
tis, vaid ka otsustav tõsiasi Balti riikide,  
see on kitsamas ja otseses tähenduses —  
Eesti, Läti ja Leedu — iseseisvuse saavu-  
tamises. Kuivõrd tähtis Balti rahvaste  
siseelule oli rahvahariduse tõstmise kõrge-  
male tasemele, rahvusliku teadvuse ärata-  
mine, rahva materjaalsete olude paranda-  
mine ja sotsiaalolude muutused, niivõrd  
tähtis oli väliselt Venemaa ja Saksamaa  
**väljaajamine Läänemerelt**, et mainitud  
kolm Balti rahvast võisid saavutada ise-  
seisvate riikide vorme. Venemaa Lään-  
merest tõrjus välja Saksamaa, Saksamaa  
aga — maailmasõja liitriigid, purustades  
saksa sõjalise võimu.

Läänemeri on Atlandi ookeani haru, mis  
ulatub kõige kaugemale Euroopa konti-  
nendi kirde osasse, põhjapolaaringini.  
Hästi moodustatud rannajoon ja geograa-  
filine asend on põhjuseks, et Läänemere  
ümber elab palju rahvaid. Lõuna ja lääne  
rannal elavad germaani rahvad, idas ja  
põhjas ta puutub kokku slaavlastega ning,  
ühinedes Venemaa sisevetega kanaalide  
süsteemi kaudu, ta on alguseks teele Vene-  
maa sisevete kaudu Volgasse, Kaspia  
merre ja edasi Kesk-Aasiasse. Läänemere  
geograafiline asend on selline, et temal on  
väga suur tähtsus mitte ainult Balti rah-  
vaste siseliikumises. Balti mere kaudu lä-  
hevad maailmakaubanduse teed, millel  
on võimalusi tulevikus laialt areneda.  
Läänemere ümber keerleb kõgu maailma  
poliitika ja ristlevad paljude riikide huvid.  
Sellest meie võime väga palju saavutada,  
aga... ka väga palju kaotada. Et Lään-  
meri oleks meile alati häatahtlik ning et  
tema tulevik valmistaks Balti rahvastele  
sama palju päiksepaistelisi päevi, kui palju  
tema sündmusterikas minevik on muretse-  
nud kannatusi, siis hoidkem kokku!

**R. Komisars, cand iur.**

# Latvijas Universitātes darbība.

## Lāti Ūlikooli tegevus.

Š. g. 28. septembrī Latvijas Universitāte atskatījās uz pabeigtiem 15 darba gadiem. Ar gandarījumu jākonstatē, ka tā savus sprauštos galvenos mērķus tautas zglītības un kultūras celšanas darbus godam veikusi. Tā devusi krietnu skaitu (pāri par 4000) izglītotu pilsoņu, kuri veikuši lielu daļu no valsts dzīves organizācijas un jaunbūves darba. Pieaudzis arī jūtami mācības spēku skaits, no kuriem daudzu, kā nopietnu zinātnieku, vārdi jau pazīstami tālu aiz Latvijas robežām. Lielākais gandarījums Universitātes dibinātājiem, ka Latvijas Universitātes pamatā liktais un nekur citur vēl tik plaši nerealizētais **humānītāro un tehnisko zinātņu vienības princips** L. Universitātē teicami attaisnojies.

L. Universitātē apvienotas sekojošas 11 fakultātes: 1) tautsaimniecības un tiesību zinātņu; 2) lauksaimniecības ar mežkopības nodaļu; 3) filoloģijas un filosofijas; 4) matemātikas un dabas zinātņu; 5) inženierzinātņu; 6) ķīmijas; 7) medicīnas ar zobārstniecības nodaļu; 8) mēchanikas; 9) arhitektūras; 10) teoloģijas un 11) veterinārmedicīnas.

L. Universitātes zinātnisko darbību un tās attīstību ilustrē tālāk pievestie skaitļi.

Mācības spēku skaits no 184 — 1919. gadā pieaudzis līdz 384 — 1934. gadā, no kuriem 96 ir profesori, 78 docenti, 31 privātdocents, 18 lektori, 1 prorektors un 160 asistenti, bez tam vēl darbojas 126 papildu darbinieki (laboranti, preparātori, subasistenti u. t. l.).

Pašlaik immatrikulētu studentu skaits — 8587 un brīvklausītāju 55. Starp studentiem 71% vīriešu un 29% sieviešu, Latvijas pavalstnieku 99,7%, latviešu 82%, cittautiešu 18%. **Igaunu tautības studējošo skaits** L. Universitātē bijis 1919./20. māc. gadā — 1, 1920./21. m. g. — 9, 1921./22. m. g. — 13, 1922./23. m. g. — 12, 1923./24. m. g. — 12, 1924./25. m. g. — 17, 1925./26.

K. a. 28. septembril Lāti Ūlikool vaatas tagasi 15 aasta tegevusele. Võime rōomuga konstateerida, et ta on oma pāāeesmärke — rahvahariduse ja kultuuri tōstmise tōōd ausalt teostanud. Ta on andnud küllalt suure arvu (üle 4000) haritud kodaniku, kes on teinud suure osa riigielu organiseerimise ja uuestiehitamise tōōst. On tunduvalt kasvanud ka õppejōūdude arv, kelledest paljude, tähelpanuvāārsete teadlaste nimes on tuntud kaugel üle Lāti piiride. Suurim rahuldus Ūlikooli asutajaile on see, et **Lāti Ūlikooli aluseks vōētud ja kuskil mujal nii laialt mittedeostatud humanitaarse ja tehniliste teaduste ūhenduse printsiip** on Lāti Ūlikoolis vāga hāsti lābiviidud.

Lāti Ūlikoolis on jārgmised teaduskonnad: 1) majandus- ja õigusteaduse, 2) põllumajanduse metsanduse osakonnaga, 3) filoloogia ja filosoofia, 4) matemaatika ja loodusteaduse, 5) inseneriteaduse, 6) keemia, 7) arstiteaduse hambaarsti osakonnaga, 8) mehaanika, 9) arhitektuuri, 10) usuteaduse ja 11) loomaarstiteaduse.

Lāti Ūlikooli teaduslikku tegevust ja tema arenemist iseloomustavad ja illustreerivad jārgmised arvud:

Õppejōūdude arv on tōusnud 184 — 1919. aastal 384 — 1934. aastal, kelledest 96 on professorid, 78 dotsendid, 31 eradotsendid, 18 lektorid, 1 prosektor, 160 assistendid, ja 126 abiõppejōūdud (laborandid, preparaatorid, subassistendid jne.)

Praegu immatrikuleeritud ūliõpilaste arv on 8587 ja vabakuulajate — 55. Ūliõpilaste hulgas on 71 protsenti meesterahvaid ja 29 prots. naisterahvaid. Lāti alamaid 99,7 prots., lātlasi 82 prots., teistest rahvustest 18 prots. Eesti rahvustest ūliõpilasi oli Lāti Ūlikoolis 1919./20. õppeaastal — 1, 1920./21. õp. a. — 9, 1921./22. õp. a. — 13, 1922./23. õp. a. — 12, 1923./24. õp. a. — 12, 1924./25. õp. a.

m. g. — 23, 1926./27. m. g. — 23, 1927./28. m. g. — 22, 1928./29. m. g. — 12, 1929./30. m. g. — 19, 1930./31. m. g. — 20, 1931./32. m. g. — 16, 1932./33. m. g. — 19 un 1933./34. m. g. — 16. Visvairāk igauņu tautības pilsoni studējuši tehniskās (mehaanika ja inseneriteaduste) fakultätēs, beidzamos gados krietns procents tomēr studē arī tautsaimniecības un tiesību zinätņu fakultätē. Pavisam L. Üiversitätēs pastävēšanas laikā immatrikulēti 19.614 studenti, no kuřiem universitätē beiguři 4264.

Sakarā ar pārdzīvojamo saimniecisko krizi šogad p. rmo reiz aspirantu skaits, kas reflektēja uz iestāšanos universitätē, bij jütami samazinājies.

Visvairāk L. Üiversitätē stüdē tautsaimniecību un tiesību zinätnes. Šinī fakultätē pašlaik 2660 studentu, tai seko lauksaimniecības fakultäte ar mežkopības nodaļu — 1031 students, tāļāk füorogijas un filosofijas — 880, matēmatikas un dabas zinätņu — 812. Vismazāk studējošo veterinarmedicīnas fakultätē — 170, arī teologijas — 234 un architektūras — 268.

L. Üiversitätēs rīcībā un viņas mācības spēku pārzināšanā atrodās liels skaits zinätnisku institütü, kabinetu, laboratoriju, kliniku, müzeju, kollekciju, izmēginājumu un praktisku darbu stacijas un saimniecības. Pie L. Üiversitätēs darbojas 9 zinätniskas biedrības un 103 studentu organizācijas. Fakultätšu bibliotēkās atrodamas päri par 130.000 grāmatas, bez tam Üiversitätēs Centrālā bibliotēkā 113.000 sėjumi, sakärtotas un lietošanai pieejamas ap 20.000 disertācijas. L. Üiversitätē izdod arī savu mācības spēku räkstus periodiskā izdevumā „Acta Üiversitatis Latviensis“.

K. K.

— 17, 1925./26. öp. a. — 23, 1926./27. öp. a. — 23, 1927./28. öp. a. — 12, 1928./29. öp. a. — 22, 1929./30. öp. a. — 12, 1930./31. öp. a. — 20, 1931./32. öp. a. — 16, 1932./33. öp. a. — 19 ja 1933./34. öp. a. — 16. Kõige rohkem eesti rahvusest üliõpilasi on õppinud tehnilisis teaduskondades (mehaanika ja inseneriteaduste), viimaseil aastail aga on suur protsent neist õppinud ka majandus- ja õigusteaduskondades.

Läti Ülikoolis kogu tema tegevusajal on immatrikuleeritud 19.614 üliõpilast, kelledest Ülikooli lõpetanud 4264. Maailma majanduskriisi tõttu on tänava esimest korda tunduvalt vähenenud sisseastujate arv, mis varem oli väga suur.

Kõige rohkem üliõpilasi õpib majandus- ja õigusteadusteaduskonnas, kus praegu on 2660 üliõpilast, sellele järgneb põllumajandusteaduskond metsanduse osakonnaga — 1031 üliõpilasega, edasi filoloogia ja filosoofia — 880, matemaatika ja loodusteaduse — 812. Kõige vähem üliõpilasi on loomaarstiteaduskonnas — 170, usuteadusk. — 234 ning arhitektuuri — 268.

Läti Ülikoolil on suur arv teaduslikke institute, kabinette, laboratooriume, klinikuid, muuseume, kolleksioone, katse ja praktiliste tööde jaame ja talusid ning mõisaid, kus juhatajaiks on õppejõud. Läti Ülikooli juures tegutseb 9 teaduslikku seltsi ja 103 üliõpilasorganisatsiooni. Teaduskondade raamatukogudes leiame üle 130.000 raamatu, pääle selle veel Ülikooli Keskraamatukogus on 113.000 köidet, tarvitamiseks üleantud on ka umbes 20.000 dissertatsiooni. Läti Ülikool annab välja ka oma õppejõudude kirjutisi perioodilise väljaandena „Acta Üiversitatis Latviensis“.

K. K.



# Chronika.

## No latviešu dzīves Igaunijā.

Narvā nesēn atklāja pieminekli tur apraktiem latviešu bēgļiem. Tā kā bēgļi aprakti divās vietās, tad tagad rādies nedomā tos, kas aprakti citur, apglabāt pie atklātā pieminekļa.

Narvā dzīvo ap simts latviešu, bet savu organizāciju tiem nav.

Tallinnas latviešu organizācijas ierosinājušas jautājumu, lai ar Brāļu kapu komitejas atbalstu panāktu, ka Tallinnā apraktiem bēgļiem un strēlniekiem uzceltu pieminekli.

Mōisakulā pastāv latviešu izglītības b-ba „Ars“. Te ir arī latviešu skola, kuru apmeklē 18 skolēnu. Pagaidām skola nostādīta neapmierinoši, kādēļ šo trūkumu jau tuvākā laikā jācēnšas novērst. Par skolotāju te strādā latvieti. Freivalde.

## „Dziesmuvaras“ koris Tartū un Igaunijas Valkā.

„Dziesmuvara“ ar savu akadēmiskās jaunatnes darba prieku, jūsmu un aizrautību par latviešu dziesmu ir to godam skandinājusi gan tuvos, gan tālos kaimiņos.

27. oktobrī koris koncertēja Tartū. Stacijā to sagaidīja Tartu augstskolas akadēmiskais vīru un studentu jaukts koris. Koncerts bija pulcinājis pilnu aulu publikas: igauņu komponistus, universitātes mācības spēkus, studentus un Tartu sabiedrības pārstāvjus. Priekšnesums radīja dzīvu atsaucību un piekrišanu klausītājos, kas to silti sumināja, pasniedzot laurus un ziedus.

28. oktobrī koris izbrauca uz Igaunijas Valku, tur bija koncerts Latviešu viesīgā biedrībā, kur arī atrada neliekuļotu piekrišanu un atzinību.

Lai māksla līdzina un gaišas dara kopējās gaitas abu tautu tuvināšanās darbā!

## Lātlaste elust Eestis.

Hiljuti toimus Narvas mālestussamba avamine s.nna maetud Lāti sōjapōgenikele. Kuna sōjapōgenikud on maetud kahte paika, kavatsetakse neid, kes on maetud mujale, matta mālestussamba juure.

Narvas elab umbes sada lātlast, kuid oma organisatsiooni neil ei ole.

Tallinnas lātlaste organisatsioonid on algatanud kūsmuse, et Vennastekalmistu komitee toetusega pāstitataks mālestussammas Tallinnasse maetud Lāti sōjapōgenikele ja kūttidele.

Mōisakulas on lātlaste haridusselts „Ars“. Sun on ka lāti kool, kus ōpib 18 ōpuast. Praegu on kool vaevait ranuldas seisukorras, selleparast peab puudmas sada puudust korvadaaa. Koolōpetajana sun tegutseb lātianna Freivald.

## „Dsiesmuvara“ koor Tartus ja Eesti Vaigas.

„Dsiesmuvara“ oma akadeemilise noorsoo tooroomuga, vaimustuse ja huviga lati laulu vastu on teda ausait kolada iasknud lanemau ja kaugemau naabermail.

27. oktoobril laulis „Dsiesmuvara“ koor Tartus. Jaamas omd kuulaisi vastuvōtmas Akadeemiine Meeskoor ja Tartu ūlōpias-segakoor. Kontserdil ūlikooli aulas oli ronkesti rahvast: eesti heliioojaid, eriti akadeemilist peret ning Tartu seitskonna esinaajaid. Koori ettekanded vōeti soojalt vastu. Kuulajate poolt annetati lauljaile rohkesti lilli ja loorberipārge.

28. oktoobril sōitis koor Eesti Valka, kus oli segakoori kontsert Lāti seltskondliku ūhingu saalis, kus samuti lauljad said vōltsimata auavalduste osalisteks.

Tasandagu ja valgustagu kunst meie ūh.seid radasid mōlema rahva lāhendamise tōōs.

## Jauna grāmata par Latviju — igauņu valodā.

Tikko iznākusi „Varak“ apgādībā Tallinā jauna grāmata zem nosaukuma „Lāti“ (Latvija), ko sastādījuši Bernhards Linde, Henno Rahamägi un Juhans Veelman. Šāda veida izdevums ir pirmais igauņu valodā, un satura sevī Isu pārskatu par Latvijas ģeografisko stāvokli, zemi un tautu, par vēsturi, valsts pārvaldi; lauksaimniecību, rūpniecību un tautsaimniecību; par literatūru un mākslu; par Latviju kā tūristu zemi, par Igaunijā dzīvojošiem latviešiem un Latvijā dzīvojošiem igauņiem; par latviešu rakstniecības darbu tulkojumiem igauņu valodā; par līgumiem starp Latviju un Igauniju u. t. t.

Bez tam grāmatā ir Igaunijas ārlietnistrā J. Seljamaa raksts par Latvijas - Igaunijas politisko ūniju. Bij. ārlietnistris un tagadējais Igaunijas - Latvijas b-bas priekšnieks prof. A. Piips dod pārskatu par Latvijas valsts rašanos un izveidošanos. Ievadu rakstījis mūsu sūtnis Tallinnā R. Liepiņš.

Grāmatas saturs un ārējais ietērps — vāks Latvijas nacionālās krāsās ar valsts ģērboni, kā arī vispār glītais izdevums un plašais ilustratīvais materiāls ar mūsu valsts vīru, politiķu, mākslinieku, kultūras darbinieku attēliem, ievērojamāko vietu un ēku skatiem un mākslas darbu reprodukcijām liecina, ka sastādītāji un izdevēji nav taupījuši pūļu, lai izdevums iznāktu glīts un pievilcīgs. Arī grāmatas cena nav augsta — tikai 2 kronas. Cerams, ka izdevuma nolūks — darīt vairāk pazīstamu un līdz ar to arī tuvāku savu kaimiņu, sasniegs mērķi. Par to grāmatas autoriem un izdevējiem sirsnīgs paldies.

\*

„Zollunion Lettland — Estland“ — nupat parādījies darbs vācu valodā. Autors cand. oec. Volmars. Grāmatas cena Ls 6.—.

### Iecelts ģenerālkonsuls Tallinnā.

Par Latvijas goda ģenerālkonsulu Tallinnā ministru kabinets iecēlis Igaunijas pilsoni Augustu Trankmani.

## Uus raamat Läti üle — eesti keeles.

Hiljuti on „Varak'u“ kirjastusel Tallinas ilmunud uus raamat päälkirjaga „Lāti“ (Latvija), mille koostanud Bernhard Linde, Henno Rahamägi ja Juhans Veelman. Selline väljaanne on esimene eesti keeles ja sisaldab lühikese ülevaate Läti geograafilisest asendist, maast ja rahvast, ajaloost, riigikorrast, põllumajandusest ning kirjandusest ja kunstist; Lätist kulturistide maast, Eestis elutsevaist lätlastist ja Lätis elutsevaist eestlastist, Läti ilukirjanduse tõlkeist eesti keeles; lepinguist Eesti ja Läti vahel jne.

Pääle selle on raamatus kirjutis Eesti välisministrilt J. Seljamaalt Läti - Eesti poliitilisest unioonist. Endine välisminister ja praegune Eesti - Läti ühingu esimees prof. A. Piip annab ülevaate Läti riigi loomisest ja arengust. Eessõna on kirjutatud meie saadik Tallinnas R. Liepiņš.

Raamatu sisu ja väline ilme — kaan Läti riigivärvides ja riigi vapiga — samuti ka kogu väljaanne ja illustratiivne materjal meie riigimeeste, poliitikute, tähtsamate kohtade ja majade vaadetega ja kunstitööde reproduktsioonidega tunnistab, et koostajad ja kirjastajad on teinud kõik, et väljaanne oleks ilus. Raamatu hind ei ole kõrge — ainult 2 krooni. Loodetavasti saavutab raamatu väljaandmine oma eesmärki — tutvustada ja lähendada Eestit tema lähema naabriga. Selle eest raamatu autoritele ja kirjastajale südamlük tänu.

„Zollunion Lettland-Estland“ — hiljuti ilmunud teos saksa keeles. Autor cand. oec. Volmar. Raamatu hind Ls 6.—.

### Määrati kindralkonsul Tallinna.

Läti aukindralkonsuliks Tallinna on Läti ministrite kabinett määranud Eesti kodaniku August Trankmani.

# Latvijas - Igaunijas biedrības biedru saraksts.

## Lāti - Eesti ühingu liikmete nimestik.

L. Adamovičs, H. Albats, M. Antons, J. Akuraters, M. Alberings (goda biedrs), E. Balodis, E. Anton, L. Ausejs, T. Apiņš, E. Apiņš, J. Auškaps, A. Balodis, J. Balodis (goda biedrs), A. Bergs, A. Benjamiņš, E. Benjamin, A. Bērziņš, R. Bērziņš, A. Bilmanis, K. Berķis (goda biedrs), A. Bērziņš, T. Balodis, E. Blesse, J. Baltais, J. Bokalders, M. Celmiņ, H. Celmiņš, Cerbulis, B. Dzenis, J. Druva, J. Dofelds, A. Eglītis, L. Ēķis, K. Freimanis, J. Filholds, E. Fogels, N. Falks, N. Falks, M. Gallitis, V. Gulbis, P. Geidans, J. Jagars, P. Jozuus, P. Juraševskis, V. Ivask, J. Ivask, J. Jaunzems, E. Jaunzem, A. Jostsons, E. Kalniņš (goda biedrs), P. Kalniņš (goda biedrs), K. Kalniņš, H. Kaupiņš, F. Kempelis, O. Kempelis, A. Kviessis (goda b.), A. Krastkalns, A. Klīve, A. Kalniņš, A. Kacens, J. Kalniņš, A. Kuraus, V. Kruus, J. Laidoner (goda b-drs), F. Lassmanis, V. Ludiņš, A. Laimiņš, E. Laimiņš, E. Loske, A. Linde, P. Liepiņš, E. Lossmans, A. Launags, R. Lapsiņš, V. Munters, J. Mölder, V. Maldons, J. Muške, K. Menning, Menninga kdze, A. Maldups, O. Nonācs, A. Nonācs,

E. Nagobads, Nagobada kdze, A. Ozols, M. Ozols, E. Ozoliņš, M. Ozoliņ, K. Ozols, K. Ozoliņš, B. Pīpiņ, V. Purvīts, S. Paegle, A. Petrevics, E. Perli, K. Pāts (goda biedrs), V. Pakalniētis, P. Rozītis, D. Rudzītis, H. Rozenfelds, G. Reinhardt, A. Rei, J. Rīteris, P. Rupners, E. Rutkis, N. Rozenfeldt, N. Reek (goda biedrs), V. Salnais, M. Salnais, M. Skujenieks, V. Spandegs, A. Spekke, O. Strandmann, A. Siecenieks, V. Siecenieks, K. Straubergs, A. Sakenfeld, Sakenfelda, V. Strautmanis, R. Sīpols, P. Šuberts, J. Švalbe, V. Šenfeldts, M. Zīle, A. Zviedris, G. Zemgals (goda biedrs), E. Zommer, V. Zeminskis, A. Zalts, T. Zanders, Zandera, A. Tentels, J. Tōnnison, E. Tomas, K. Ulmanis, K. Vilde, J. Vītols, D. Vilsons, Z. Vidbergs, E. Wirgo (goda biedrs), K. Vikmann, J. Vagner, J. Vāpa, J. Vēciņš, N. Vanadziņš, R. Veidemanis, J. Volmārs, E. Vigrabs, V. Vigants.

Biedrībai ir 12 goda biedri un 133 biedri, kopā 145.

Ūhingul on 12 auliiget ja 133 liiget, kogusummas 145.

---

Izdeveja: Latvijas-Igaunijas biedrība, priekšnieks un mēnešraksta atbildīgais redaktors zvēr. adv. M. Antons.

---

Grāmatspiestuves Akc./Sab. „R C T A“, Rīgā, Elizabetes ielā Nr. 14-a. Tālr. 30650.

## Saturs:

1. Latvijas ministru prezidenta **Dr. K. Ulmaņa** 18. novembra veltījums triju sabiedroto valstu draudzībai.
2. **Prof. A. Piips.** Igaunijas - Latvijas - Lietavas kopdarbība.
3. **Mennings,** Ig. sūtnis Latvijā. Kopēja valoda.
4. **Inž. J. Rīteris.** Latviešu un lietavju vienības biedrību darbība Baltijas trejsavienības veicināšanā.
5. **E. Vigrabs.** Latvijas, Igaunijas un Lietavas saprašanās un sadarbības līgums.
6. **E. Eisbergs.** Senas tekas — jauni meklējumi.
7. **A. Kasks.** Vēl par Baltijas tautu satiksmes valodu.
8. **O. Nonācs.** Igaņu un latviešu attiecības presē.
9. **V. Ivasks.** Tuvināšanās un draudzība ikdienā.
10. **E. Brastiņš.** Latviešu mitoloģija un reliģiskās atziņas.
11. **V. Strautmanis.** Latvijas un Igaunijas koŗu draudzība.
12. **Inž. N. Brakšs.** Baltijas valstu kopdarbības nozīme rūpniecībā.
13. **R. Komisārs, cand. iur.** Baltijas jūra — Baltijas valstis.
14. **K. K.** Latvijas Universitātes darbība.
15. Kronika.

## Sisu:

1. Lāti Ministerpresidendi **Dr. K. Ulmanis'e** 18. novembri puhul kolme liitriigi sõprusele pühendatud kirjutis.
2. **Prof. A. Piip.** Eesti - Lāti - Leedu koostõõ.
2. **K. Menning,** Eesti saadik Lātis, ūhine keel.
4. **Ins. J. Rīteris.** Lātlaste ja leedulaste lähendamisseltside tegevus kolme Balti riigi liidu asutamiseks.
5. **E. Vigrabs,** Lāti, Eesti ja Leedu koostõõ ja sõprusleping.
6. **E. Eisbergs.** Vanad rajad — uued ot-simised.
7. **A. Kask.** Veel Balti rahvaste lābikāimise keelest.
8. **O. Nonats.** Eestlaste ja lātlaste vahekorrad ajakirjanduses.
9. **V. Ivask.** Lāhenemis - sõprus argipāevil.
10. **E. Brastiņš.** Lāti mūtoloogia ja usk.
11. **V. Strautmanis.** Lāti ja Eesti laulukooride sõprus.
12. **Ins. N. Brakšs.** Balti riikide koostõõ tähtsus tõõstuses.
13. **R. Komisārs, cand. iur.** Lāānemerī ja Balti riigid.
14. **K. K.** Lāti ūlikooli tegevus.
15. Kroonika.

**Latvijas - Igaunijas biedrības**

# MĒNEŠRAKSTS

**p i e p r a s ā m s :**

**Latvijā:** „Letas“ kioskos, stacijās:  
Rīga I., Rīga galvenā, Valkā, Valmierā, Cēsis,  
Liepājā, Jelgavā, Aucē, Alūksnē

Kioskos Rīgā: Brīvības bulvārī, pretīm Brī-  
vības ielai, pretīm galvenam pastam, pretīm  
Brīvības ielai, Basteja laukumā un citos lielākos  
kioskos

Valtera un Rapas grāmatnīcā, Teātra ielā 11  
„Kaŗa Invalids“ grāmatveikalā, Brīvības ielā 2  
Vidussk. Skolot. Kooperat., Tērbatas ielā 15-17  
J. Rozes grāmatu veikalā, Kr. Barona ielā 5

Bez tam Fr. Lasmaņa sēklu tirgotavā, Brīvības  
bulvārī 1, dabūjami mēnešraksta komplekti kā  
arī atsevišķas burtnīcas

**Igaunijā kioskos, stacijās:** Tallinā, Tartū, Valgā, Narvā, Viljandē  
Tallinā: „Pressa,“ Rataskaevu 5. Tartū: „Pressa,“ Rūütli 11. Narvā:  
„Pressa,“ Hermani 11. Viljandē: „Pressa,“ Tartu 3

H/ 934  
Läti

L ä t i - E e s t i Ü h i n g u

# K U U K I R I

s a a d a v a l :

**Lätis:** „Leta“ kioskites, jaamades —  
Riga I, Riga peajaam, Valka, Valmiera, Cesis,  
Liepaja, Jelgava, Aluksne

Kioskites Riias: Brivibas puiesteel, Brivibas  
tänavast vastu, peapostkontori vastu, Bastei  
platsil ja teistes kioskites

Valters ja Rapa raamatukaupluses, Teatri t. 11  
„Kara Invalids“ raamatukaupluses, Brivibas  
tän. 2. Keskkooliõpetajate kooperatiivis,  
Terbatas tän. 15-17. J. Roze raamatukaupluses,  
Kr. Barona tän. 5

Pääle selle Fr. Lasmani seemnekaupluses, Bri-  
vibas puiesteel 1, on saadaval Kuukirja kom-  
plektid ning üksikud numbrid

**Eestis:** kioskites, jaamades — Tallinnas, Tartus, Valgas, Narvas, Viljandis  
Tallinnas: „Pressa“, Rataskaevu 5. Tartus: „Pressa“, Rüütli 11. Narva:  
„Pressa“, Hermani 11. Viljandi: „Pressa“, Tartu 3